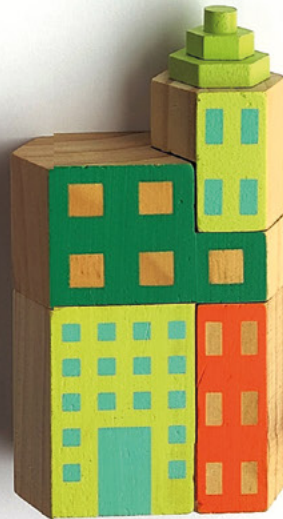

Kaikki tykkää perheistä

Suomalaisten
perhepoliittiset
toiveet

Perhebarometri 2023

Kaikki tykkää perheistä

Suomalaisten perhepoliittiset toiveet

Noora Lehtonen, Tiia Sorsa & Anna Rotkirch

Julkaisija: Väestöliitto ry, Väestöntutkimuslaitos
Kalevankatu 16B, PL 849, 00101 Helsinki www.vaestoliitto.fi
Kustantaja: Väestöliitto ry
Kalevankatu 16B, PL 849, 00101 Helsinki

© Kirjoittajat ja Väestöliitto ry
ISBN 978-952-226-226-4 (painettu)
ISBN 978-952-226-227-1 (verkko)
ISSN 1455-2191 (painettu)

Ulkoasu, kannen valokuva ja taitto: Lena Malm
Infograafit: Pekka Pulli
Helsinki, 2023
Paino: Hansaprint Oy

Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E58/2023

Sisällys

Esipuhe: Tykkäävätkö kaikki todella perheistä?	9
Perhebarometrin 2023 keskeiset tulokset	13
1 Aineisto ja tutkimusmenetelmät	16
1.1 Tutkimuksen tarkoitus	16
1.2 Tutkimuksen aineisto: kysely elokuussa 2022	17
1.3 Tutkimuksen menetelmät	22
2 Tyytyväisyys perhepolitiikkaan	23
2.1 Miten valtiolta on onnistunut perheiden tukemisessa?	23
2.2 Puoluekannatuksen mukaiset näkemykset	28
2.3 Ketkä eivät sanoneet mielipidettään?	30
2.4 Miten väestön tyytyväisyys perhepolitiikkaan on muuttunut?	32
2.5 Yhteenveto	34
3 Lapsiperheiden tuet ja palvelut	36
3.1 Miten verovaroja tulisi kohdistaa lapsiperheiden hyväksi?	36
3.2 Avoimet vastaukset verovähennysten kohdentamisesta	41
3.3 Yhteenveto	44
4 Perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys	45
4.1 Lapsiperheitä koskevien perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys	45
4.2 Perhepoliittisten toimenpiteiden koettu tärkeys vuosina 2010–2022	48
4.3 Näkemykset lapsilisästä	55
4.4 Yhteenveto	59
5 Perhevapaaudistus	60
5.1 Vanhempainvapaan kesto	61
5.2 Vanhempainvapaiden jakautuminen vanhempien kesken	63
5.3 Mielipiteitä vanhempainvapaiden joustoista uudistuksen myötä sekä eri vuosina	66
5.4 Vanhempainrahan taso	68
5.5 Yhteenveto	69

6	Mielipiteitä hoitovapaasta ja kotihoidon tuesta	71
6.1	Hoitovapaan kesto	71
6.2	Hoitorahan määrä	74
6.3	Näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa	76
6.4	Hoitavatko vanhemmat lasta kotona haluamansa ajan?	82
6.5	Syyt olla kotona haluttua lyhyemmin tai pidemmin	84
6.6	Yhteenveto	87
7	Isien ja lähisukulaisten perhevapaat	89
7.1	Isien perhevapaat	89
7.2	Perhevapaiden laajentaminen	94
7.3	Yhteenveto	96
8	Erityisen tärkeiksi koetut kohteet perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi	98
8.1	Raha	99
8.2	Palvelut	100
8.3	Perhevapaat ja töihin paluu	102
8.4	Perheiden erilaiset tilanteet ja tuen tarpeet	105
8.5	Syntyvyys ja arvomaailma	106
8.6	Yhteenveto ja lopuksi	108
9	Lähteet	111

Taulukot

Taulukko 1.	Perhebarometrikyselyn vastaajat vuonna 2022	18
Taulukko 2.	Analyyseinä käytetyt taustamuuttajat, perhebarometrikysely 2022.	19
Taulukko 3.	Perhebarometrikyselyn vastaajat vuosina 2010, 2014, 2018 ja 2022.	20
Taulukko 4.	Perhebarometrikyselyn lapsiperheelliset vastaajat ja muu väestö vuosina 2010, 2014, 2018 ja 2022.	21
Taulukko 5.	Tärkeimmät verovarojen kohteet sukupuolen, koulutuksen, taloudellisen tilanteen, asuinalueen ja asuinpaikan mukaan.	40
Taulukko 6.	Suomalaisten näkemykset sopivasta iästä aloittaa kodin ulkopuolisessa hoidossa.	78

Kuviot

Kuvio 1.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? Kaikki vastaajat.	24
Kuvio 2.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? Kyllä-vastanneiden osuudet sukupuolittain.	25
Kuvio 3.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? Lapsiperheelliset ja muu väestö.	26
Kuvio 4.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? Lapsiperheelliset sukupuolittain.	27
Kuvio 5.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? Puoluekannan mukaan.	28
Kuvio 6.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? EOS-vastausten osuudet puoluekannan mukaan. .	31
Kuvio 7.	Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? Perhebarometrikyselyt 2010, 2014, 2018 ja 2022.	33
Kuvio 8.	Verovarojen käyttö lapsiperheiden tukemiseksi.	36
Kuvio 9.	Verovarojen käyttö lapsiperheiden tukemiseksi, lapsiperheelliset vastaajat ja muu väestö.	37
Kuvio 10.	Tärkeimmät verovarojen kohteet koulutustaustan mukaan.	38
Kuvio 11.	Tärkeimmät verovarojen kohteet asuinpaikan mukaan.	39
Kuvio 12.	Perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys.	46
Kuvio 13.	Perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä.	47
Kuvio 14.	Arviot joustavan työajan tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	50
Kuvio 15.	Arviot parempien osa-aikatyön mahdollisuuksien tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	50
Kuvio 16.	Arviot lapsiperheiden asumisen tukemisen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	51
Kuvio 17.	Lapsiperheiden asumisen tukemisen melko tai hyvin tärkeäksi perhepoliittiseksi toimenpiteeksi arvioineiden osuus asuinpaikan ja taloudellisen tilanteen mukaan.	52
Kuvio 18.	Arviot vanhempainrahan korotuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	52
Kuvio 19.	Arviot lapsiperheellisten tuloveroalennuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	53
Kuvio 20.	Arviot alle 25-vuotiaana lapsiperheellistyvien verovähennyksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	53

Kuvio 21.	Arviot kotihoidon tuen korotuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	54
Kuvio 22.	Arviot kotihoidon tuen koulun alkuun ulottamisen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	55
Kuvio 23.	Suomalaisten näkemykset lapsilisän nykyisestä tasosta.	55
Kuvio 24.	Näkemykset lapsilisän nykyisestä tasosta sukupuolittain.	56
Kuvio 25.	Näkemykset lapsilisän tasosta perhebarometrikyselyissä 2014, 2018 ja 2022.	57
Kuvio 26.	Arviot lapsilisän huomattavan korotuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	57
Kuvio 27.	Arviot erillisen vähävaraisille perheille maksettavan lapsilisän tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	58
Kuvio 28.	Arviot lapsilisän 17-vuotiaille ulottamisen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022.	58
Kuvio 29.	Suomalaisten näkemykset uudistetun vanhempainvapaan kestosta sukupuolen mukaan.	62
Kuvio 30.	Lapsiperheiden ja muun väestön näkemykset uudistetun vanhempainvapaan kestosta.	62
Kuvio 31.	Suomalaisten näkemykset vanhempainvapaan kestosta perhebarometrikyselyissä vuosina 2014, 2018 ja 2022.	63
Kuvio 32.	Suomalaisten näkemykset vanhempainvapaan jakautumisesta sukupuolen mukaan.	64
Kuvio 33.	Näkemykset vanhempainvapaan jakautumisesta sukupuolen ja koulutustason mukaan.	65
Kuvio 34.	Suomalaisten näkemykset vanhempainvapaan joustojen riittävydestä sukupuolen mukaan.	67
Kuvio 35.	Suomalaisten näkemykset vanhempainrahan tasosta sukupuolittain.	68
Kuvio 36.	Lapsiperheiden ja muun väestön näkemykset vanhempainrahan tasosta.	69
Kuvio 37.	Suomalaisten näkemykset hoitovapaan kestosta sukupuolittain.	72
Kuvio 38.	Näkemykset hoitovapaan kestosta lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä.	72
Kuvio 39.	Suomalaisten näkemykset hoitovapaan kestosta perhebarometrikyselyissä vuosina 2014, 2018 ja 2022.	73
Kuvio 40.	Suomalaisten näkemykset hoitorahan määrästä sukupuolittain.	74
Kuvio 41.	Näkemykset hoitorahan määrästä lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä.	75
Kuvio 42.	Suomalaisten näkemykset hoitorahan määrästä perhebarometrikyselyissä vuosina 2014, 2018 ja 2022.	76
Kuvio 43.	0–3-vuotiaiden lasten vanhempien näkemykset sopivasta iästä aloittaa päivähoidossa vuosina 2014 ja 2018.	77
Kuvio 44.	Suomalaisten näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa, perhebarometrikysely 2022.	79

Kuvio 45.	Lapsiperheellisten näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa sukupuolittain.	80
Kuvio 46.	0–3-vuotiaiden lasten vanhempien näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa.	81
Kuvio 47.	Lapsiperheellisten kokemus siitä, olivatko he perhevapailla haluamansa tai suunnittelemansa ajan.	83
Kuvio 48.	0–3-vuotiaiden lasten vanhempien kokemus siitä, olivatko he perhevapailla haluamansa tai suunnittelemansa ajan.	83
Kuvio 49.	Lapsiperheiden vanhempien näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita.	90
Kuvio 50.	Lapsiperheiden vanhempien näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita sukupuolittain, järjestetty miesten yleisimmin vastattujen keinojen mukaan.	91
Kuvio 51.	Lapsiperheellisten miesten näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita, koulutuksen mukaan.	92
Kuvio 52.	Lapsiperheellisten naisten näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita, koulutuksen mukaan.	93
Kuvio 53.	Suomalaisten näkemykset siitä, tulisiko perhevapaita laajentaa omien i kääntyneiden vanhempien tai oman lapsen hoivaan myös lähisukulaisille.	94
Kuvio 54.	Lapsiperheellisten ja muun väestön näkemykset laajennetuista perhevapaista, sukupuolen mukaan.	95
Kuvio 55.	Lapsiperheellisten ja muun väestön näkemykset laajennetuista perhevapaista perhebarometrikyselyissä 2010, 2018 ja 2022.	96

Esipuhe: Tykkäävätkö kaikki todella perheistä?

Tuoreen barometrimme otsikko on saanut monet hämmästyämään tai nauramaan, eikä ainoastaan mahdollisen sanaleikin vuoksi. Tykkäävätkö suomalaiset tosiaan perheistä?

Poliittisessa keskustelussa lapsiperheet mielletään usein vain yhdeksi intressiryhmäksi muiden joukossa. Koska syntyvyys, erityisesti esikoisten syntymät, ovat vuodesta 2010 laskeneet merkittävästi, lapsiperheitä on yhä vähemmän. Heihin kuuluu nykyään vain 37 prosenttia väestöstä, runsaat kaksi miljoonaa suomalaista. Onko tällä vähemmistöllä enää merkitystä ja sanavaltaa politiikassamme?

Käsillä oleva Perhebarometri esittää kattavasti 20–59-vuotiaiden mielipiteitä perhepolitiikasta. Keskeinen tulos on, ettei lapsen kanssa asuvien ja muiden aikuisten välillä ole syvää kuilua. Vaikka lapsiperheet ja muu väestö toki elävät varsin erilaista arkea, perhepolitiikkaa koskevat arvot ja toiveet ovat usein sulassa sovussa. Selitys löytynee perhesukupolvien merkityksestä. Vaikka kaikki eivät asu pienten lasten kanssa, monilla on omia aikuisia lapsia, tai kokemuksia läheisten sukulaisten ja ystävien vanhemmuuden haasteista ja iloista.

Suomalaiset ovatkin varsin samaa mieltä esimerkiksi siitä, mitkä ovat lapsiperheiden suurimmat haasteet, miten perhepolitiikka on onnistunut tai miten pitkään lasta olisi hyvä hoitaa kotona. Toki eriäviä ja vastakkaisiakin kantoja perhepolitiikan tavoitteista ja keinoista löytyy, mutta ne seuraavat elämänvaiheen sijaan pikemmin poliittisen arvomaailman, sukupuolen tai sosioekonomisen aseman mukaisia jakoja, joita raporttimme myös esittää kattavasti.

Poliitikotkin tykkäävät lapsiperheistä, ainakin puheissaan. Väestöliiton mielestä poliittisten päätösten vaikutukset niin lapsiin kuin syntyvyyteen olisi kuitenkin otettava vakavissaan, järjestelmällisesti, ja eri mittakaavalla kuin nyt. Perheiden palvelut ja tukiverkostot ovat useilla paikkakunnilla rapistuneet. Osaavan ja sitoutuneen työvoiman pula kohtaa monia aloja, lapsiperheiden kannalta erityisen kriittisesti varhaiskasvatusta ja terveydenhuoltoa.

Tilanne on huolestuttava erityisesti siksi, että väestön ikääntymisen loppusuora on maassamme vasta alkamassa. Syntyvyyden lasku alkoi vuonna 2010, johon verrattuna Suomeen syntyy nykyisin noin 15 000 lasta vähemmän vuositasolla. Muutos alkaa heijastua työvoimaan vuodesta 2026 lähtien eli muutaman vuoden päästä. Samalla hyvin korkean iän, 85 vuotta, saavuttaneiden suomalaisten määrän – nyt noin 160 000 – ennustetaan kasvavan jopa sadalla tuhannella tulevan kymmenen vuoden

aikana. Ja vaikka tämän hetken vilkas maahanmuutto osittain paikkaa tulevaa työvoimaa, riittävän laadukas kotouttaminen vaatii suunnittelua ja resursseja.

Helppoja ratkaisuja väestönkehityksen tai julkisen talouden haasteisiin ei ole. Nimenomaan siksi Väestöliiton mielestä tulee yksiselitteisesti priorisoida julkisten menojen kohdistamista lapsiperheisiin. Tässä ei saa unohtaa, että lapsiperheisiin kuuluvat niin kaikki Suomeen syntyneet vauvat kuin muualta tänne muuttaneet lapset ja nuoret. Maahanmuuttajien ikärakenteesta ja korkeammasta syntyvyydestä johtuen lapsiperheet ovat etniseltä, kielelliseltä ja uskonnolliselta taustaltaan vanhempia ikäryhmiä moninaisempia.

Kansainvälinen tutkimusnäyttö puoltaa panostuksia raskaana oleviin naisiin, vauvaperheisiin ja lapsuuteen: ne ovat paras ja kustannustehokkain tapa tukea kehitystä ja ennaltaehkäistä ongelmia läpi koko elämänsä. Terve ikääntyminen alkaa vauvana. Kaikki on perheestä, myös tulevaisuuden kansalaiset. Siksi ikääntyvässä väestössä lapset ovat entistäkin tärkeämpiä. Heidän tukemisensa koskettaa koko yhteiskuntaa: Myös lähiyhteisöjen ja järjestöjen antaman tuen tarve ja merkitys korostuu entistään tilanteessa, jossa julkisia menoja leikataan.

Miten lapsiperheitä sitten parhaiten tuetaan? Siitä voi olla monta mieltä. Tässä kerromme lapsiperheiden ja muun väestön toiveista yhteiskunnallisen keskustelun tueksi. Aineisto kerättiin runsas vuosi sitten. Siten se edustaa edeltävän, Sanna Marinin hallituksen ja 2020-luvun alun perhepolitiikan arviointia. Lapsiperheiden etujen kannalta keskeinen muutos on uusi perhevapaaudistus, joka oli kyselyhetkellä juuri astumassa voimaan. Vastauksia tulkitessa kannattaa pitää mielessä, että myös kaikkia koskettanut koronapandemia oli loppumassa ja sitä koskeva uutisointi oli juuri laantunut Suomessa. Kyselyn keruuhetkellä sen sijaan Venäjän täysimittainen hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 ja siitä seurannut ulkopoliittinen muutos ja inflaatio olivat vahvasti esillä, samoin kotimaassa sosiaali- ja terveystalouden haasteet.

*

Suomalaisten perhepoliittiset toiveet on joka neljäs vuosi Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen vuosittaisen Perhebarometrin aiheena. *Kaikki tykkää perheistä* on jatkoa raporteille *2020-luvun perhepolitiikka* (2018), *Perhepolitiikka kriisin aikana* (2014), *Perhepolitiikan uudet tuulet* (2010) ja *Perhepolitiikka käännekohdassa* (2004). Muut barometrin aiheet ovat syntyvyys ja lastensaanti, parisuhteet ja seksuaalisuus sekä perhesuhteet ja ystävyys.

Keruun toteutti tälläkin kertaa Kantar TNS Oy. Kiitämme Sakari Nurmela ja Riikka Soiviota sujuvasta yhteistyöstä. Käyttämämme aineisto sisältää runsaasti jatkotutkimusaiheita, ja se onkin opiskelijoiden ja tutkijoiden käytössä maksutta.

Perhebarometrikyselyn keruusta vastasi tutkija Noora Lehtonen, joka on kirjoittanut valtaosan käsillä olevasta raportista. Tutkija Tiia Sorsa osallistui kyselyn analyysiin ja raportointiin. Taitavaa tiimiä ovat tukeneet ja tekstiä kommentoineet johtava

tutkija Venla Berg, tietoasiantuntija Tiina Helamaa, tutkimuskoordinaattori Johanna Lahtela sekä koko Väestöntutkimuslaitoksen kasvava ja kansainvälistyvä tutkimustiimi. Kollegiaalista tukea saimme myös Kelan Anneli Miettiseltä. Taittaja ja graafikko Lena Malm on tehnyt kannen ja vastannut taitosta ja Pekka Pulli toteutti keskeiset nostomme infograafeineen.

Alli Paasikiven Säätiö on pitkäjänteisesti tukenut perhebarometrikyselyjen keruuta. Perhebarometritutkijoiden työtä tuki Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisu on osa Sosiaaliset verkostot, syntyvyys ja hyvinvointi ikääntyvässä väestössä (NetResilience) -tutkimuskonsortiota (345184 ja 345183). Kiitämme myös lämpimästi kyselyihin vastanneita tuhansia ihmisiä.

Helsingissä 14.10.2023

Anna Rotkirch

Tutkimusjohtaja, Väestöntutkimuslaitos

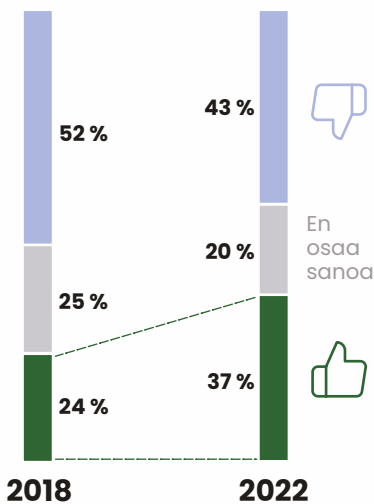

Perhebarometrin 2023 keskeiset tulokset

"On pääosin onnistuttu hyvin, mutta korjauksia tarvitaan."

**Kaksi kolmesta suomalaisesta arvioi
perhepolitiikan onnistuneen hyvin
Marinin hallituksen kaudella, vaikka
korjauksia vielä tarvitaan.**

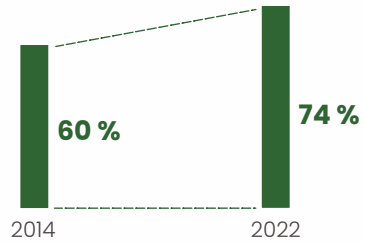
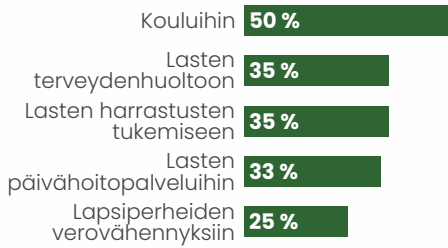
Kaksi viidestä on edelleen sitä mieltä, ettei perheiden tuki ole riittävällä tasolla.

Tyytyväisten määrä kasvoi kuitenkin Sipilän hallituksen kauteen verrattuna 37 prosenttiin.

2018 **2022**

"Valtiovalta tukee perheitä riittävästi."

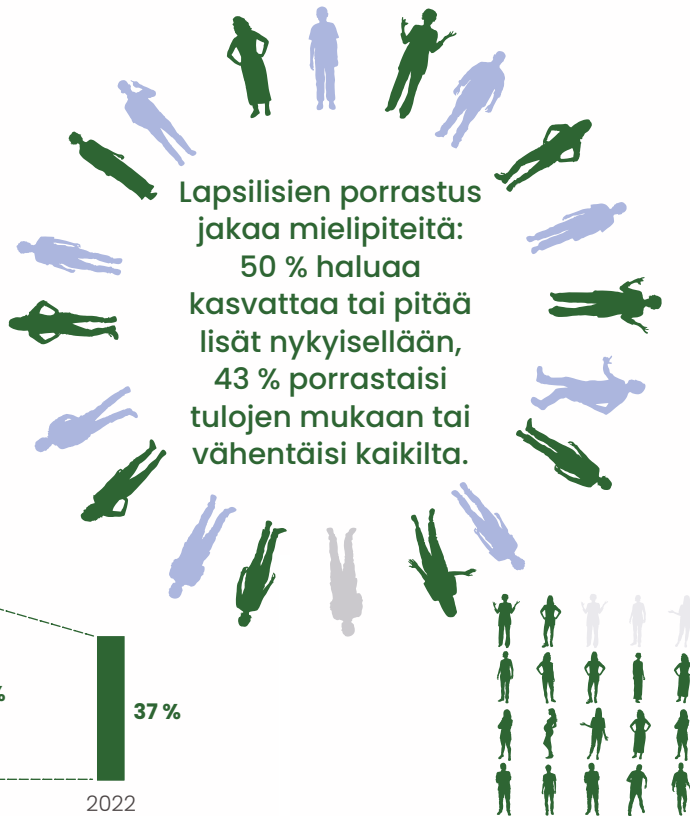

"Mihin verovaraja tulisi kohdistaa, mikäli ne suunnataan juuri lapsiperheiden tukemiseen? Valitse kolme tärkeintä."

Koulujen tukemista pidetään tärkeimpänä verovarojen käyttökohteena.

"Lapsiperheiden asumisen tukeminen on melko tärkeää tai hyvin tärkeää."

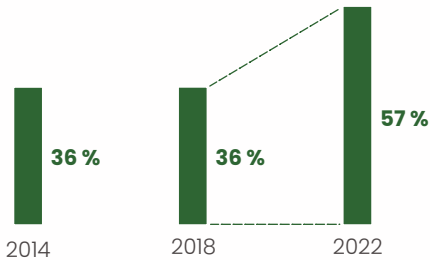
Perhepoliittiset toimet ja uudistukset – etenkin asumisen tukeminen – koetaan aiempaa tärkeämmiksi.

Porrastamista tulojen mukaan kannatetaan vähemmän nyt kuin 2014.

Porrastamisen kannattajista 84 % korottaisi lisäksi vähävaraisten lapsiperheiden lapsilisää 200 eurolla.

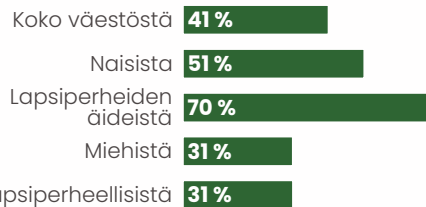

"Vanhempainvapaan nykyinen kesto on sopiva."

Perhevapaaudistus otetaan lämmöllä vastaan. Tyytyväisyys vanhempainvapaiden keston ja joustoihin on uudistusten myötä aiempaa laajempaa.

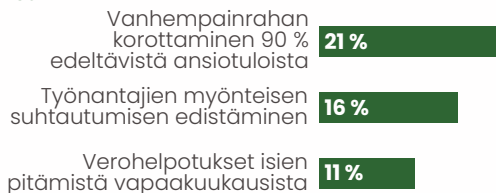
Enemmistö suomalaisista kannattaa hoitovapaata ja kotihoidon tukea.

Naisista enemmistö ja lapsiperheiden äideistä jopa 70 % toivoi hoitorahan korotusta.

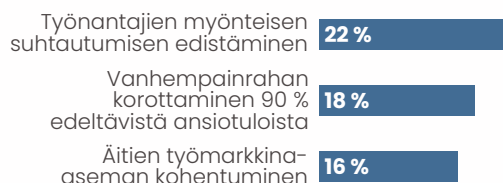

"Hoitorahan tulisi olla suurempi."

Isät

Äidit

"Valitse mielestäsi paras keino kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita."

Isiä voisi kannustaa pidemmille perhevapaille parhaiten korottamalla vanhempainrahan 90 prosenttiin ansiotuloista.

Näin ajattelivat erityisesti isät itse.

1 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

1.1 Tutkimuksen tarkoitus

Väestöliiton Perhebarometri 2023 käsittelee suomalaisten perhepoliittisia toiveita ja näkemyksiä. Lähestymme aihetta kolmen teeman kautta:

- 1) Lapsiperheiden palvelut ja erilaisten perhepoliittisten toimien merkitys
- 2) Vuonna 2022 voimaan astunut perhevapaaudistus
- 3) Tyytyväisyys valtiovallan toteuttamaan perhepolitiikkaan ja uudistamista koskevat toiveet

Tutkimuksen tarkoitus on kuvata 2020-luvun alun suomalaista perhepolitiikkaa 20–59-vuotiaan väestön näkökulmasta. Tarkastelussa otamme huomioon taustatekijöiden kuten iän, sukupuolen, lapsiperheellisyyden, lasten iän, asuinpaikan sekä sosioekonomisen aseman merkityksen. Tutkimme lisäksi, millaisia eroja suomalaisten perhepoliittisissa näkemyksissä on havaittavissa verrattuna 2010-lukuun.

On pidettävä mielessä, että lapsiperheelliset vastaajat rajataan tässä vain niihin, jotka asuvat alaikäisen lapsen kanssa joko vakituisesti tai osan ajasta. Teimme näin, sillä useimmat perinteiseen perhepolitiikkaan kuuluvat toimet (perhevapaat, lapsilisät, asumistuet jne.) kohdistuvat juuri heihin. Väestössä on tietenkin iso joukko ihmisiä, joilla on omia aikuisia lapsia, tai muilla lailla tärkeitä lapsisuhteita, mutta heitä ei tässä mielletä lapsiperheellisiksi. Niin ikään osa vanhemmista ei asu lastensa kanssa. Lapsiperheissä eläviä vastaajia kutsutaan tekstissä ”vanhemmiksi”, ”isiksi” ja ”äideiksi”, sillä tämä kuvaa perhesuhteita ison enemmistön kohdalla. On kuitenkin muistettava, että lapsiperheissä voi asua myös alaikäisen lapsen vanhemman puoliso, joka ei aina ole juridinen tai sosiaalinen vanhempi. Lisäksi lapsiperheellisiin voi tällä rajauksella kuulua myös muita alaikäisten lasten kanssa asuvia aikuisia, esimerkiksi alaikäisten lasten aikuisia sisaruksia.

Perhebarometriksely kattoi 18 kysymystä perhepolitiikasta sekä lisäksi kysymyksiä lastensaantiaikeista, jotka on raportoitu edellisessä, syntyvyyteen keskittyvässä Perhebarometrissä (Sorsa, Lehtonen & Rotkirch 2023). Kysymyksiin oli suurelta osin annettu valmiit vastausvaihtoehdot, kuten monivalinta tai erilaiset arviointiasteikot. Muutama kysymykseen oli mahdollisuus vastata omin sanoin. Kysymyksiin oli myös mahdollisuus olla ottamatta kantaa (*En osaa sanoa* -vastausvaihtoehto). Kyselylomake on luettavissa verkkosivuillamme.

1.2 Tutkimuksen aineisto: kysely elokuussa 2022

Perhebarometrikysely kerättiin elokuussa 2022 verkkopohjaisesti. Kyselyn toteutuksesta vastasi Kantar TNS Oy, jonka suomalaista väestöä edustavasta Gallup Forum -vastaajapaneelista aineiston 20–59-vuotiaiden vastaajajoukko kerättiin ositettuna satunnaisotantana. Vastaajapaneeli edustaa suomalaista väestöä, ja siihen on värvätty satunnaisesti vastaajia Manner-Suomen alueelta. Paneelin koko on noin 40 000 aktiivista vastaajaa. Tutkimusaineisto toimitetaan muiden perhebarometrikyselyjen tavoin Tietoarkistoon tutkijoiden käyttöön.

Otannassa lapsiperheiden osuutta lisättiin yli heidän todellisen väestöosuutensa, jotta lapsiperheellisiä vastaajia olisi riittävä määrä vastaajajoukossa. Lapsiperheelliset vastaajat määritellään tässä sen mukaan, asuuko kotitaloudessa alaikäisiä lapsia.

Kyselyyn vastasi yhteensä 3 398 henkilöä, joista 1 820 oli naisia ja 1 568 miehiä. Vastaajista 7 ilmoitti sukupuolekseen ”muu” ja kaksi vastaajaa ei halunnut vastata sukupuolta koskevaan kysymykseen. Tarkasteluissa sukupuolittain heitä ei raportoida tuloksissa pienen määrän vuoksi. Jotta aineisto vastaisi edustamaansa väestöä mahdollisimman hyvin, käytettiin analyyseissä painokertoimia korjaamaan vinoumia osuuksissa. Vastaajajoukkoa oikaistiin iän, sukupuolen (nainen tai mies), asuinpaikan, koulutuksen sekä sen suhteen, oliko heillä taloudessaan alaikäisiä lapsia*.

Taulukossa 1 vastaajajoukko on eritelty sukupuolen, ikäryhmän, koulutuksen, lapsiperheellisyyden ja asuinpaikan mukaan.

---

* Tarkempi kuvaus aineistojen painokertoimien muodostamisesta on saatavilla kirjoittajilta pyynnöstä: tiia.sorsa@vaestoliitto.fi.

Taulukko 1. Perhebarometrikyselyn vastaajat vuonna 2022 painottamattomassa ja painotetussa aineistossa, 20–59-vuotiaat vastaajat (N = 3398).

		N=3398	Painot- tamaton osuus (%)	Painotettu osuus (%)
Sukupuoli	Nainen	1820	53,6	49,0
	Mies	1568	46,1	50,7
	Muu	7	0,2	0,2
	En halua vastata	3	0,1	0,1
ikä	20–29v.	578	17,2	23,8
	30–39v.	790	23,5	25,6
	40–49v	1002	29,8	25,0
	50–59v.	995	29,6	25,6
Koulutus	Perusaste	180	5,3	12,6
	Keskiaste	1552	45,7	48,4
	Alempi korkea-aste	956	28,1	24,0
	Ylempi korkea-aste	710	20,9	15,0
Lapsiperheellisyys	Taloudessa alle 18-vuotiaita lapsia	1637	48,8	37,3
	Taloudessa ei alle 18-vuotiaita lapsia	1718	51,2	62,7
Asuinpaikka	Pääkaupunkiseutu	837	24,7	25,1
	Uusimaa (pl. pääkaupunkiseutu)	313	9,2	8,8
	Etelä-Suomi	686	20,2	19,8
	Länsi-Suomi	840	24,7	24,0
	Pohjois- ja Itä-Suomi	719	21,2	22,2

Taustamuuttujina analyseissä käytettiin lisäksi soveltuvin osin tietoja vastaajien alueluokasta, nuorimman lapsen iästä, ammattiasemasta, taloudellisesta tilanteesta sekä puoluekannasta sen mukaan, mitä oli äänestänyt edellisissä, vuoden 2019 eduskuntavaaleissa (taulukko 2). Perheen taloudellista tilannetta arvioitiin kysymyksellä ”Miten kuvaisit omaa ja perheesi taloudellista tilannetta ja käytettävissäsi olevaa rahamäärää tällä hetkellä?”, jossa vastauskategoriat olivat *Tulen/tulemme erinomaisesti toimeen, Tulen/tulemme melko mukavasti toimeen, Pärjään/pärjäämme, kun teen/teemme ostokset harkiten, Joudun/joudumme ajoittain tinkimään ostoksista, Joudun/joudumme tinkimään lähes kaikesta ja En osaa sanoa*. Näistä muodostettiin kolme luokkaa kuvaamaan perheen taloudellista tilannetta: Hyvin tai erinomaisesti tuloillaan toimeentulevat, Tuloillaan harkiten/keskimääräisesti toimeentulevat sekä Menoistaan tinkimään joutuvat. Puoluekantaa kuvaamaan käytettiin kysymystä, mitä puoluetta vastaaja äänesti vuoden 2019 eduskuntavaaleissa.

Taulukko 2. Analyseissä käytetyt taustamuuttujat, perhebarometrikysely 2022.

		N=3398	Painot- tamaton osuus (%)	Paino- tettu osuus (%)
Alueluokka	Pääkaupunkiseutu	837	24,7	25,1
	Kaupunkimainen kunta	1702	50,1	50,7
	Taajaan asuttu kunta	497	14,6	13,9
	Maaseutumainen kunta	359	10,6	10,3
Nuorimman lapsen ikä	0–5-vuotiaat	558	16,8	15,2
	6–12-vuotiaat	593	17,9	13,4
	13–17-vuotiaat	436	13,2	8,4
	18 v +	538	16,2	17,3
	Ei lapsia	1188	35,9	45,7
Taloudellinen tilanne	Joutuu tinkimään menoistaan	621	18,3	20,1
	Pärjää menoista harkinnalla	1120	33,0	32,7
	Tulee mukavasti tai erinomaisesti tuloillaan toimeen	1601	47,2	45,4
Ammattiasema	Johtavassa asemassa	125	3,7	3,3
	Ylempi toimihenkilö	592	17,4	14,5
	Alempi toimihenkilö	445	13,1	12,2
	Työntekijä	1254	37,0	37,5
	Yrittäjä	181	5,3	4,9
	Työtön	180	5,3	6,8
	Opiskelija	270	8,0	10,2
	Eläkeläinen	137	4,0	4,8
	Kotona oleva vanhempi (kotiäiti tai koti-isä)	72	2,1	1,8
Puoluekanta	KOK	457	14,9	13,0
	SDP	354	11,5	11,1
	KESK	232	7,5	7,0
	VIHR	384	12,5	11,8
	PS	485	15,8	17,1
	VAS	213	6,9	7,1
	Ei äänestänyt	388	12,6	14,1

Näiden lisäksi käsittelimme soveltuvien osin analyysissä, miten vastaajan parisuhdetilanne tai -tyyppi ovat yhteydessä mielipiteisiin. Vastaajien joukossa oli 232 yksinhuoltajaa, 378 uusperheellistä ja 253 eronnutta tai asumuserossa elävää. 40 naista ilmoitti olevansa parisuhteessa naisen kanssa.

Barometrissa on vuoden 2022 kyselyn tulosten esittelyn lisäksi vertailuja aiempiin perhepoliittisiin Perhebarometreihin vuosina 2010, 2014 ja 2018. Kyseiset kyselyaineistot on kerätty samoin menetelmin vastaajapaneeleista. Eri vuosina on aineistonkeruun kohdennuksessa ollut kuitenkin erilaisia painotuksia muun muassa ikäryhmän ja lapsiluvun suhteen. Vuonna 2014 vastaajajoukko käsitti 20–55-vuotiaat suomalaiset, kun nyt rajausta oli 20–59-vuotiaissa. Eri vuosien aineistoja verrattaessa vastaajajoukko rajattiinkin 20–55-vuotiaisiin ja kukin aineisto painotettiin vastaamaan kyseisen vuoden väestöosuuksia samoin menetelmin ja samojen taustamuuttujien suhteen kuin vuoden 2022 aineisto (ks. yllä). Siten varmistettiin, että eri vuosina kerätyt aineistot ja niiden perusteella lasketut tunnusluvut ovat keskenään mahdollisimman hyvin vertailukelpoisia. Taulukossa 3 on esitetty perhebarometrikyselyiden vastaajat vuosina 2010, 2014, 2018 ja 2022 sukupuolen (nainen tai mies), iän, koulutuksen ja lapsiperheellisyyden mukaan.

Taulukko 3. Perhebarometrikyselyn vastaajat painottamattomissa ja painotetuissa aineistoissa vuosina 2010, 2014, 2018 ja 2022, 20–55-vuotiaat vastaajat.

		2010 (N=1625) Painotettu % (painottamaton %)	2014 (N=2614) Painotettu % (painottamaton %)	2018 (N=2219) Painotettu % (painottamaton %)	2022 (N=2978) Painotettu % (painottamaton %)
Sukupuoli	Nainen	23,7 (21,4)	27,9 (26,3)	26,5 (25,3)	26,6 (19,4)
	Mies	25,3 (24,4)	26,9 (21,5)	28,6 (25,8)	28,6 (26,5)
Ikä	20-29v.	31,1 (29,7)	27,1 (30,3)	28,7 (30,6)	27,8 (33,6)
	30-39v.	19,9 (24,6)	18,2 (21,9)	16,2 (18,3)	17,0 (20,4)
	40-49v.	31,1 (29,7)	27,1 (30,3)	28,7 (30,6)	27,8 (33,6)
	50-55v.	19,9 (24,6)	18,2 (21,9)	16,2 (18,3)	17,0 (20,4)
Koulutus	Perusaste	12,4 (5,5)	14,7 (11,5)	12,4 (6,1)	12,5 (4,9)
	Keskiaste	51,0 (55,6)	48,5 (49,7)	50,0 (50,7)	48,6 (45,2)
	Alempi korkea-aste	24,9 (22,2)	23,9 (20,9)	23,9 (25,2)	23,6 (28,9)
	Ylempi korkea-aste	11,6 (16,7)	12,9 (17,9)	13,7 (18,1)	15,3 (20,9)
Taloudessa asuvat lapset	Lapsiperheellinen	41,7 (44)	40,7 (33,3)	41,1 (35,1)	40,9 (52,8)
	Ei alle 18v lapsia taloudessa	58,3 (56)	59,3 (66,7)	58,9 (64,9)	59,1 (47,2)

Eri vuosien perhebarometrikyselyiden vertailtavuutta tarkasteltiin vielä vertailemalla lapsiperheellisten ja muun väestön jakaumia sukupuolen, iän, lasten iän suhteen (taulukko 4). Muun väestön osalta tarkasteltiin sitä, oliko vastaajilla, joilla ei ollut taloudessaan alaikäisiä lapsia, ylipäänsä lapsia. Eri vuosina lasten lukumäärää ja ikää on kysytty hieman toisistaan poikkeavin tavoin (ks. taulukon selite).

Taulukko 4. Perhebarometrikyselyn lapsiperheelliset vastaajat ja muu väestö painottamattomissa ja painotetuissa aineistoissa vuosina 2010, 2014, 2018 ja 2022, 20–55-vuotiaat vastaajat.

			2010 (N=1625)	2014 (N=2611)	2018 (N=2219)	2022 (N=2978)
			Painotettu % (painottamaton)	Painotettu % (painottamaton)	Painotettu % (painottamaton)	Painotettu % (painottamaton)
Lapsiperheet: Taloudessa alle 18-vuotiaita lapsia	Sukupuoli	Nainen	52 (50)	54 (54)	55 (56)	54 (59)
		Mies	48 (50)	46 (46)	45 (44)	46 (41)
	Ikä	20- 29 v.	14 (14)	17 (14)	14 (14)	14 (9)
		30- 39 v.	37 (33)	36 (30)	36 (30)	38 (34)
		40- 49 v	40 (41)	38 (44)	40 (42)	39 (42)
		50-55 v.	9 (12)	9 (12)	10 (15)	9 (15)
	Nuorimman kotitalou- dessa asu- van lapsen ikä*	0- 5 v	44 (42)	46 (40)	41 (37)	40 (35)
		6- 12 v	32 (34)	31 (33)	36 (36)	38 (38)
		13- 17 v	23 (24)	24 (27)	24 (27)	22 (27)
	Muu väestö: Taloudessa ei alle 18-v lapsia	Sukupuoli	Nainen	48 (51)	45 (50)	49 (56)
Mies			52 (49)	55 (50)	51 (44)	53 (49)
Ikä		20- 29 v.	37 (34)	40 (36)	36 (32)	39 (34)
		30- 39 v.	16 (16)	18 (18)	23 (24)	22 (21)
		40- 49 v	23 (20)	22 (25)	21 (25)	21 (25)
		50-55v.	25 (31)	19 (22)	20 (20)	18 (20)
Nuorimman oman lapsen ikä*		0- 17 v	5(5)	3 (3)	3 (3)	3 (3)
		18 v +	27 (31)	20 (22)	16 (17)	18 (20)
		Ei lapsia	68 (64)	77 (75)	80 (80)	79 (77)

* Omien ja kotitaloudessa asuvien lasten ikää ja lukumäärää on kysytty eri vuosina hieman eri tavoin. Taulukkoa varten tutkijat päättelivät ja yhdistelivät tietoja eri muuttujista. Vastaajien antamat tiedot olivat osin ristiriitaisia, joten luvuissa on pientä epävarmuutta (korkeintaan muutaman prosenttiyksikön verran).

1.3 Tutkimuksen menetelmät

Kyselyn vastauksia analysoitiin vastausten painotettuja jakaumia tarkastellen. Kuvailuvia tuloksia on havainnollistettu lisäksi kuvioin ja taulukoin. Avoimia vastausvaihtoehtoja on esitetty tässä temaattisesti. Niitä hyödynnetään myös valaisemaan tuloksia kautta julkaisun.

Avokysymykseen verovarojen kohdistamisesta (luku 3) vastaukset luettiin useampaan kertaan. Ensimmäisellä lukukerralla vastauksista poimittiin kaikki teemat, joita vastaus käsitteli. Sitten vastaukset ryhmiteltiin teemoihin ja niitä käytiin teemoittain läpi. Tässä vaiheessa teemoja tuli lisää ja toisaalta joitain poistettiin. Useamman luku- ja teemoittelukierroksen jälkeen päädyttiin neljään pääteemaan, joita jaoteltiin edelleen asiasanojen avulla. Näiden lisäksi vastaukset luokiteltiin sen mukaan, mille perheille vastaajan mielestä verovaroja pitäisi kohdentaa (ks. alaluku 3.1).

Kysymykseen, mikä on erityisen tärkeä korjaamisen kohde perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi, annettiin 1729 vastausta. 56 vastausta poistettiin analyyseistä, koska niiden sisältönä oli ”En osaa sanoa”, alatyylinen ilmaus, ”Gfkfunvg” tai vastaava, josta ei voinut päätellä, mitä vastaaja tarkoitti. Tutkija silmäili loput vastaukset kertaalleen läpi Excel-ohjelmalla ja kirjasi ylös vastauksista nousseita teemoja ja alateemoja (esim. ”raha” ja sen alla ”verotus”). Teemat ryhmiteltiin lopuksi uudelleen, ja näin muodostui viisi pääteemaa. Kun tutkijasta näytti, että jokin teema toistuu monessa vastauksessa, teeman yleisyys todennettiin etsimällä, kuinka monessa vastauksessa siihen liittyviä sanoja esiintyi. Nämä tarkastelut eivät olleet niin perusteellisia, että tarkkoja lukuja voisi ilmoittaa, mutta antoivat tukea tutkijan havainnoille eri teemojen esiintymistiheyksistä. Systemaattisemmassa analyysissä vastauksista olisi mahdollista löytää paljon enemmänkin teemoja, mutta jätämme sen mahdollisten jatkotutkimusten tehtäväksi.

2 Tyytyväisyys perhepolitiikkaan

Vuoden 2023 Perhebarometrin ensimmäisessä tulosluvussa kerromme, miten onnistuneeksi väestö kokee suomalaisen perhepolitiikan. Mitä mieltä suomalaiset ovat perhepolitiikastamme? Entä miten tyytyväisyys siihen vaihtelee eri väestöryhmien ja puolueiden kannattajien kesken sekä ajallisessa vertailussa?

2.1 Miten valtiolta on onnistunut perheiden tukemisessa?

Vastaajia pyydettiin arvioimaan viidellä väitteellä, miten valtiolta on onnistunut perheiden hyvinvoinnin edistämässä Suomessa. Väitteet on esitetty alla, ja kuhunkin saattoi vastata *Kyllä*, *Ei* tai *En osaa sanoa*:

Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämässä Suomessa?

1. Valtiolta tukee perheitä riittävästi
2. Perheiden kahtiajako hyvä- ja huono-osaisiin on voimistunut
3. Sukupuolten välistä tasa-arvoa on tuettu jo liian paljon
4. Perheiden tuki on ollut epäjohdonmukaista ja poukkoilevaa
5. On pääosin onnistuttu hyvin, mutta korjauksia tarvitaan

Seuraavaksi esittelemme vastaajien näkemyksiä näihin väitteisiin. Rajaamme tarkastelun 20–59-vuotiaisiin, kun analysoimme vastauksia vuoden 2022 kyselyyn. Tutkimme ensin kaikkia vastaajia, sitten erottelemme vastaajat sukupuolittain sekä sen mukaan, onko heillä kotitaloudessaan alaikäisiä lapsia. Lisäksi katsomme, miltä vastausosuudet näyttävät, kun vastaajat ryhmitellään sen mukaan, mitä puoluetta he äänestivät kyselyä edeltäneissä (v. 2019) eduskuntavaaleissa. Analyyseissä keskitymme ”Kyllä”-vastausten osuuteen suhteessa muihin vastausvaihtoehtoihin (”Ei” tai ”En osaa sanoa”), mutta tarkastelemme luvun lopussa myös erikseen, kuinka yleistä millekin väestöryhmälle oli vastata, ettei osaa sanoa mielipidettään väitteestä.

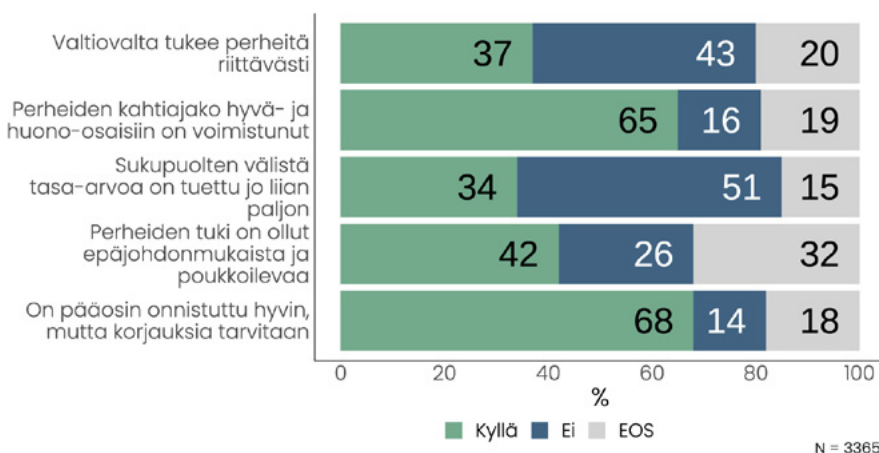
Kaikki vastaajat

Vastaajat olivat viidestä väitteestä eniten samaa mieltä siitä, että valtiolta on pääosin onnistunut hyvin perheiden hyvinvoinnin edistämässä, mutta korjauksia

tarvitaan (kuvio 1). Valtaosa – hieman useampi kuin kaksi kolmesta – vastasi väitteeseen myöntävästi. Samoin noin kaksi kolmesta oli samaa mieltä siitä, että perheiden kahtiajako hyvä- ja huono-osaisiin on voimistunut.

Muut väitteet jakoivat mielipiteitä enemmän. Vastaajista 42 prosenttia arvioi perheiden tuen olleen epäjohdonmukaista ja poukkoilevaa, kun 26 prosenttia arvioi, ettei näin ole ollut. Harvempi kuin kaksi viidestä piti perheiden tukea riittävänä, kun yli kaksi viidestä arvioi, ettei se ole ollut riittävää. Noin kolmannes koki, että sukupuolten välistä tasa-arvoa on tuettu jo liian paljon, mutta noin puolet oli päinvastaista mieltä.

Kuvio 1. Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa? Kaikki vastaajat (%).

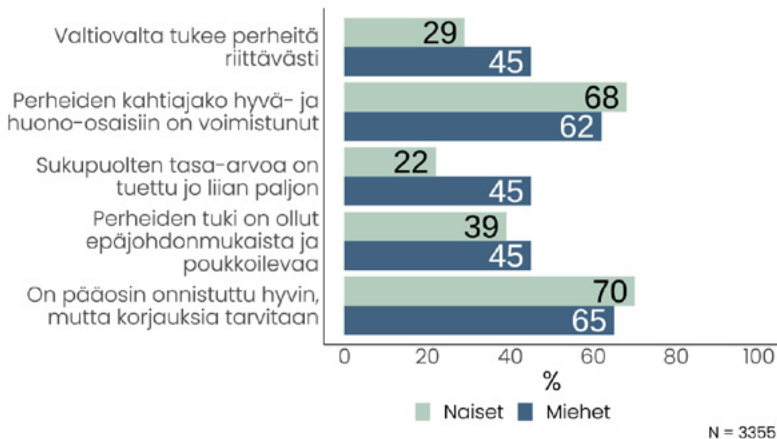

Alaluvun seuraavissa kuvioissa vastausosuuksista on esitetty vain kyllä-vastaajien osuudet. Niitä tulkittaessa on hyvä muistaa, että varsin suuri osa valitsi myös EOS-vaihtoehdon, erityisesti väitteessä perheiden tuen epäjohdonmukaisuudesta. Luvun lopussa analysoimme erikseen niitä vastaajia, jotka valitsivat vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

Naisten ja miesten välillä eniten eroa oli vastauksissa väitteeseen sukupuolten välisen tasa-arvon tukemisesta (kuvio 2). Naisista vain reilu viidennes ajatteli, että tasa-arvoa olisi tuettu liian paljon, kun kolme viidestä ajatteli päinvastoin. Miehistä peräti kaksinkertainen osuus verrattuna naisiin, 45 prosenttia, arvioi, että sukupuolten tasa-arvoa on tuettu jo liian paljon, ja päinvastaista mieltä oli lähes yhtä moni, 41 prosenttia. Muissa väitteissä erot sukupuolten välillä eivät olleet näin suuria. Naisille oli miehiä tyyppillisempää olla kriittisiä valtiovallan onnistumista kohtaan. Heistä vähemmistö, noin kolme kymmenestä, arvioi valtiovallan tukevan perheitä riittävästi ja 45 prosenttia arvioi, ettei tukea ole riittävästi. Miehistä tuen arvioi riittäväksi 45 prosenttia, ja riittämättömäksi hieman harvempi, 41 prosenttia. Lähes seitsemän kymmenestä naisesta arvioi perheiden kahtiajaon voimistuneen ja vain yksi kymmenestä ajatteli, ettei näin ole tapahtunut. Miesten keskuudessa kahtiajaon arvioi voimistu-

neen hieman harvempi, reilut kuusi kymmenestä, ja päinvastaista mieltä oli kaksinkertainen määrä, reilut kaksi kymmenestä, verrattuna naisiin. Seitsemän kymmenestä naisesta arvioi, että valtiolta on pääosin onnistunut perheiden tukemisessa hyvin, mutta korjauksia tarvitaan, ja yksi kymmenestä oli päinvastaista mieltä. Miesten keskuudessa oli hieman naisia harvinaisempaa olla väitteestä samaa mieltä (65 % vastasi kyllä) ja tuplasti naisia yleisempää olla siitä eri mieltä (18 % vastasi ei).

Kuvio 2. Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämässä Suomessa? Kyllä-vastanneiden osuudet sukupuolittain. Vastaajat, jotka valitsivat sukupuolekseen ”Muu” tai ”En halua sanoa” on jätetty tarkastelusta pois.

Väitettä perheiden tuen epäjohdonmukaisuudesta ja poukkoilevuudesta on sen sijaan hieman hankala analysoida, sillä etenkin naisista suuri osa, lähes neljä kymmenestä, valitsi vaihtoehdon ”En osaa sanoa”. Miehistäkin noin joka neljäs valitsi tämän vaihtoehdon. Pelkkiä kyllä-vastauksia tarkastelemalla näyttää, että miehet ovat tämän väitteen kohdalla olleet naisia kriittisempiä: neljä kymmenestä naisesta, mutta 45 prosenttia miehistä oli sitä mieltä, että tuki on ollut epäjohdonmukaista. Kun tarkasteluun otetaan myös ”Ei”-vastaukset, nähdäänkin, että myös tämä vastaus on ollut miesten keskuudessa naisia suosivampi. 22 prosenttia naisista mutta 29 prosenttia miehistä arvioi, ettei tuki ole ollut epäjohdonmukaista. Todellisuudessa miehet eivät ole siis olleet juurikaan naisia kriittisempiä tai kriitikkittämpiä, vaan ovat vain naisia useammin ilmaisseet mielipiteensä väitteestä.

Lapsiperheet ja muu väestö

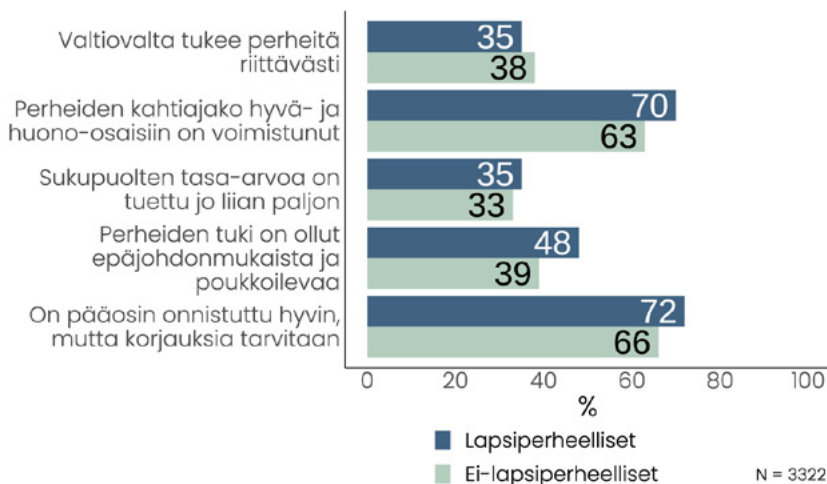
Lapsiperheiden ja muiden vastaajien välillä suurin ero oli, että lapsiperheelliset osasivat muita paremmin kertoa mielipiteensä väitteistä (eli valitsivat muita harvemmin vaihtoehdon ”En osaa sanoa”). He olivat myös muita vastaajia kriittisempiä valtioval-

” *Ongelma ei ole pykälissä, vaan niiden toteutumisessa. Jos yksi palvelu sakkaa, se leviää äkkiä laajalti muille. Apua ja resursseja tulisi saada tarpeeseen.*”

lan harjoittamaa perhepolitiikkaa kohtaan. Lapsiperheellisistä yli puolet katsoo, ettei valtiovalta tue perheitä riittävästi, muista vajaa neljä kymmenestä. Erityisen kriittisiä väitteestä olivat lapsiperheissä elävät naiset. Heistä vain joka neljäs arvioi valtiovaltan tukevan perheitä riittävästi ja kuusi kymmenestä arvioi, ettei näin ole. Lapsiperheissä elävistä miehistä 45 prosenttia piti tukea riittävänä, mutta yhtä moni piti sitä riittämättömänä. Suunnilleen yhtä moni, 35 prosenttia lapsiperheellisistä ja 38 prosenttia muista, oli sitä mieltä, että valtiovalta tukee perheitä riittävästi. (Kuviot 3 ja 4.)

Lapsiperheellisten ja muiden sekä lapsiperheissä elävien naisten ja miesten näkemykset poikkesivat välillä jonkun verran toisistaan. Lähes puolet lapsiperheellisistä arvioi, että perheiden tuki on ollut epäjohtomukaista, ja kolme kymmenestä arvioi, ettei näin ole ollut. Ei-lapsiperheellisessä väestössä tukea piti epäjohtomukaisena vajaan neljä kymmenestä ja reilut kaksi kymmenestä oli päinvastaista mieltä.

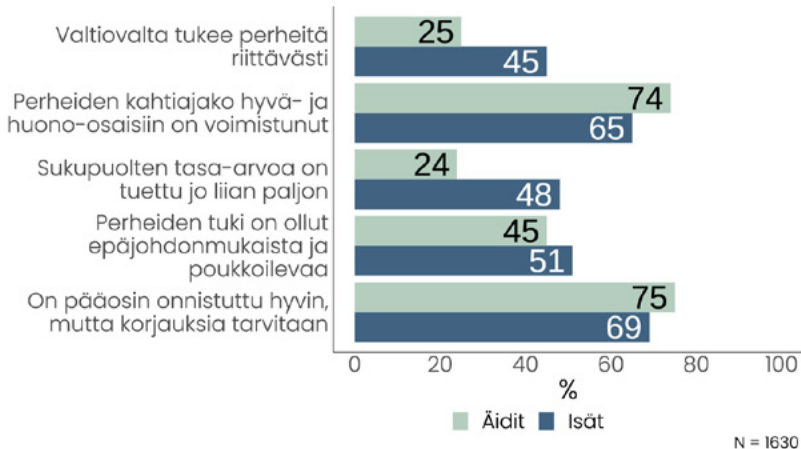
Kuvio 3. Miten arvioit valtiovaltan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa? Kyllä-vastanneiden osuudet sen mukaan, onko vastaajan kotitaloudessa alaikäisiä lapsia (%).

Samassa taloudessa alaikäisten lasten kanssa eläville miehille oli naisia tyypillisempää vastata väitteeseen kyllä (51 % lapsiperheellisistä miehistä vastasi kyllä, naisista 45 %), mutta samalla myös vaihtoehto ”Ei” oli miesten keskuudessa naisia suosituampi (”Ei” vaihtoehdon valitsi 32 % lapsiperheissä elävistä miehistä, naisista 27 %). Seitsemän kymmenestä lapsiperheellisestä – 74 prosenttia naisista ja 65 prosenttia miehistä – oli sitä mieltä, että perheiden kahtiajako oli voimistunut, muista näin ajatteli reilut kuusi

kymmenestä. Sekä lapsiperheellisten että muiden keskuudessa ei-vastausten osuus oli yhteensä 16 prosenttia, mutta lapsiperheellisistä naisista vain joka kymmenes oli valinnut tämän vaihtoehdon, kun miehistä ”Ei”-n oli vastannut lähes neljännes.

Kuvio 4. Miten arvoit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa? Kyllä-vastanneiden osuudet lapsiperheellisillä sukupuolittain (%).

Samoin 72 prosenttia lapsiperheellisistä ja 66 prosenttia muista arvioi valtiovallan onnistuneen pääosin hyvin, vaikka korjauksia tarvitaankin. Lapsiperheelliset naiset arvioivat miehiä useammin väitteen pitävän paikkansa (lapsiperheellisistä naisista ”Kyllä”-vaihtoehdon valitsi 75 % ja ”Ei”-n 12 %, miehistä vastaavat osuudet olivat 69 % ja 20 %). Eri mieltä väitteestä oli 16 prosenttia lapsiperheellisistä ja 12 prosenttia muista.

Sen sijaan väitteessä sukupuolten tasa-arvosta ei ollut lapsiperheellisten ja muiden välillä merkittävää eroa: noin kolmannes sekä lapsiperheellisistä että muista oli sitä mieltä, että sukupuolten välistä tasa-arvoa on tuettu jo liian paljon, ja noin puolet molemmista oli väitteestä vastakkaista mieltä. Naisten ja miesten välinen ero oli lapsiperheellisten keskuudessa lähes sama kuin kaikkien vastaajien keskuudessa.

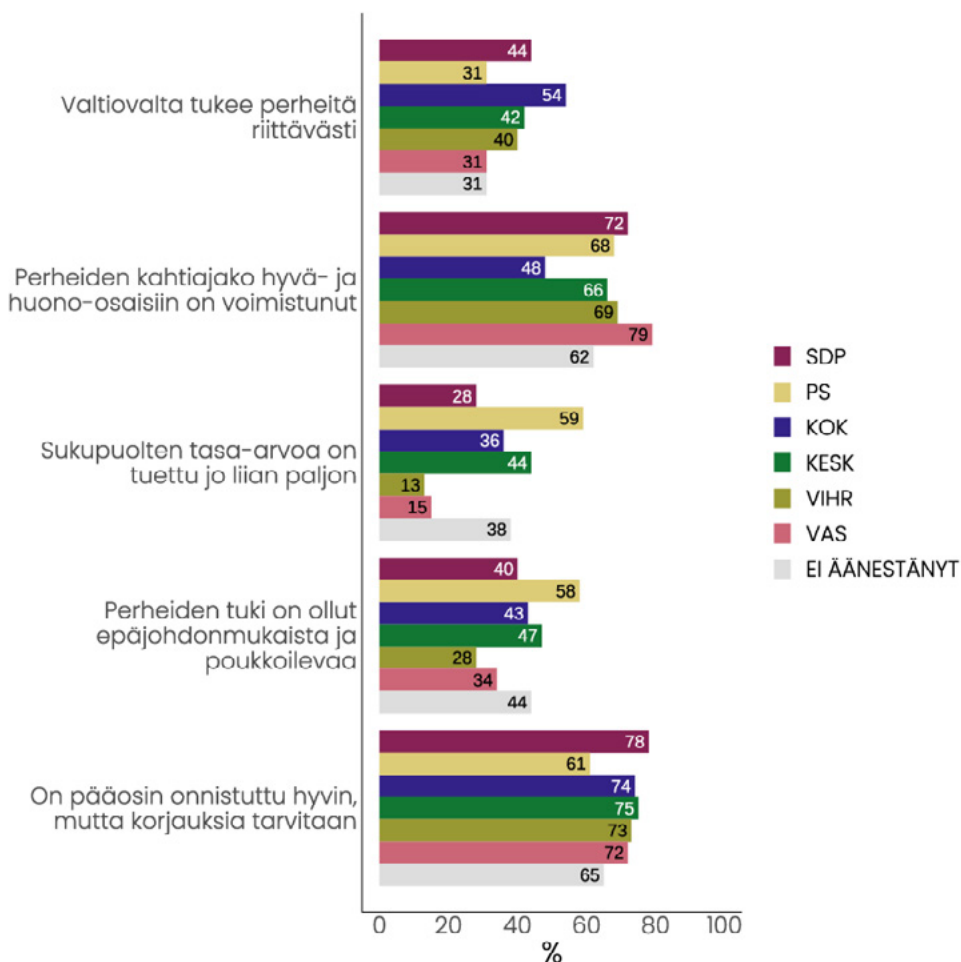
Avovastauksissa, joita kuvaamme tarkemmin barometrin viimeisessä luvussa, korostui, että periaatteessa järjestelmä toimii hyvin, mutta käytäntö saattaa reistailla: ”Silloin, kun nykyinen malli toteutuu halutulla tapaa, ei ole ongelmia - neuvolassa on palvelua, terveydenhuolto toimii, päiväkotipaikka löytyy ja viranomaiset ym. ymmärtävät erilaisia perheitä tasavertaisesti. Ongelma ei ole pykälissä, vaan niiden toteutumisessa.” (Mies, 43-v.)

2.2 Puoluekannatuksen mukaiset näkemykset

Mielipiteet erosivat toisistaan huomattavasti sen mukaan, mitä puoluetta vastaaja oli äänestänyt edellisissä eduskuntavaaleissa (kuvio 5). On muistettava, että koska kysely tehtiin elokuussa 2022, puoluekanta on vuoden 2019 eduskuntavaalien mukaan, ja kysymys tyytyväisyydestä perhepolitiikkaan heijastanee myös vastaajan tyytyväisyyttä silloisen, Sanna Marinin johtaman hallituksen politiikkaan laajemmin.

Tarkasteluun otettiin vaaleissa eniten ääniä saaneet kuusi puoluetta sekä vastaajat, jotka ilmoittivat jättäneensä äänestämättä. Pienempiä puolueita äänestäneitä ei otettu mukaan, sillä heitä oli liian vähän, jotta tilastollinen päättely olisi ollut luotettavaa. Analyyseissä jätettiin huomiotta myös vastaajat, jotka olivat vastanneet, etteivät osaa tai halua sanoa, mitä puoluetta äänestivät.

Kuvio 5. Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa? Kyllä-vastanneiden osuudet sen mukaan, mitä puoluetta äänesti vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Kuutta suurinta puoluetta äänestäneet sekä äänestämättä jättäneet.

Vuoden 2019 eduskuntavaalien suurimman puolueen, SDP:n, sekä sen kanssa hallituksen muodostaneen keskustan, kannattajien kyllä-vastauksien osuudet suhteessa ei-vastauksiin olivat hyvin lähellä, vain noin 5–10 prosenttiyksikön päässä, koko väestön osuuksista. Samoin vastaajat, jotka kertoivat jättäneensä äänestämättä, muistuttivat vastauksiltaan kaikkia vastaajia. Muissa puolueissa kyllä-vastausten osuudet sen sijaan poikkesivat yleisistä keskiarvoista melkoisestikin.

Perussuomalaisten kannattajat olivat tyyppillisesti muiden puolueiden kannattajia kriittisempiä valtiovallan harjoittamaa perhepolitiikkaa kohtaan. Harvempi kuin joka kolmas heistä arvioi valtiovallan tukevan perheitä riittävästi, ja kolme viidestä piti tukea riittämättömänä. Lähes kolme viidestä koki tuen olleen epäjohtamukaista ja poukkoilevaa, ja vain yksi viidestä oli vastakkaista mieltä. Kolme viidestä perussuomalaisten kannattajasta ajatteli myös, että sukupuolten välistä tasa-arvoa oli tuettu jo liian paljon, ja hieman useampi kuin joka neljäs ajatteli, ettei näin ole. Kokoomuksen kannattajat taas arvioivat muita useammin, että lapsiperheitä tuetaan jo riittävästi (54 % kokoomuksen kannattajista arvioi näin, ei-vastaajia 31 %) ja ettei perheiden kahtiajako hyvä- ja huono-osaisiin ole juuri voimistunut (48 % kokoomuksen kannattajista arvioi sen voimistuneen, kun 32 % arvioi, ettei näin ole tapahtunut).

Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat erosivat muista erityisesti siinä, että heistä vain noin 15 prosenttia arvioi, että sukupuolten tasa-arvoa olisi tuettu jo liikaa (vastaavasti 79 % vihreiden ja 76 % vasemmistoliiton kannattajista arvioi, ettei näin ole tehty). Vihreiden kannattajakunnassa arvioitiin myös muita puolueita useammin, ettei perheiden tuki ole ollut poukkoilevaa (28 % arvioi sen olleen, ja 36 %, ettei se ole ollut poukkoilevaa). Vasemmistoliiton kannattajista hieman kaikkia vastaajia suurempi osuus, lähes kahdeksan kymmenestä, oli sitä mieltä, että perheiden kahtiajako on voimistunut, ja vain noin joka kymmenes arvioi, ettei näin ole tapahtunut. (Kuvio 5.; ks. myös alun kuvio 1 vertailuissa.)

Puoluekannatuksen mukaiset erot heijastelevat osittain eroja, mitä väestöryhmiä kannattajakunnat edustavat. Erityisesti kokoomuksen, vihreiden ja perussuomalaisten kannattajat poikkeavat väestön keskiarvoista sukupuoli- ja koulutusjakaumaltaan. Kokoomuksen ja vihreiden kannattajissa on poikkeuksellisen paljon korkeasti koulutettuja, perussuomalaisissa matalasti koulutettuja. Perussuomalaisten kannattajissa on myös enemmän miehiä kuin naisia (miesvastaajista 29 prosenttia oli äänestänyt perussuomalaista ehdokasta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa, naisvastaajista vain 12 prosenttia).

Puoluekohtaisen tarkastelun kohdalla pohdittiinkin, pitäisikö tarkastelu tehdä vakioiden esimerkiksi sukupuoli, ikä ja koulutus puolueiden välillä. Vakioinnin myötä erot puolueiden välillä olisivat olleet jonkin verran pienempiä. Vakioinnista kuitenkin luovuttiin, sillä lopulta puolueiden arvomaailma heijastaa myös näitä ulottuvuuksia. Olisi väärin esittää tuloksia, joissa esimerkiksi kokoomuksen ja vihreiden kannattajakunta esitettäisiin koulutukseltaan samanlaisena kuin perussuomalaisten. Todellisuudessa näiden puolueiden ideologiat osin heijastavat niitä äänestävien henkilöiden sosioekonomista asemaa, josta koulutus on indikaattori. Ei ole sattumaa, että esi-

merkiksi oikeistolaiset, talousliberaalit arvot eivät resonoi niiden keskuudessa, jotka hyötyvät itse enemmän valtion ohjaamasta talouden sääntelystä.

2.3 Ketkä eivät sanoneet mielipidettään?

Kiinnostava erillistarkastelu on, ketkä ovat ottaneet kantaa perhepolitiikkaa koskeviin väitteisiin, ja onko joihinkin väitteistä ollut vaikeampi vastata. Oikeita ja vääriä vastauksia arvoväitteisiin ei ole, joten En osaa vastata -vastaukset (EOS) kertovat tyypillisesti, ettei vastaaja ole tuntenut väitteen aihealuetta mielestään riittävän hyvin tai ettei hänellä ole siitä ainakaan kovin vahvaa mielipidettä.

Väitteistä neljä käsitteli erityisesti lapsiperheiden tilanteita, ja odotetusti näihin väitteisiin lapsiperheelliset halusivat tai osasivat ottaa kantaa muita useammin. Niistä, joilla ei ole kotitaloudessaan alaikäisiä lapsia, noin viidennes vastasi väitteisiin, ettei osaa sanoa. Lapsiperheellisten keskuudessa EOS-vastaajien osuus oli noin 15 prosenttia.

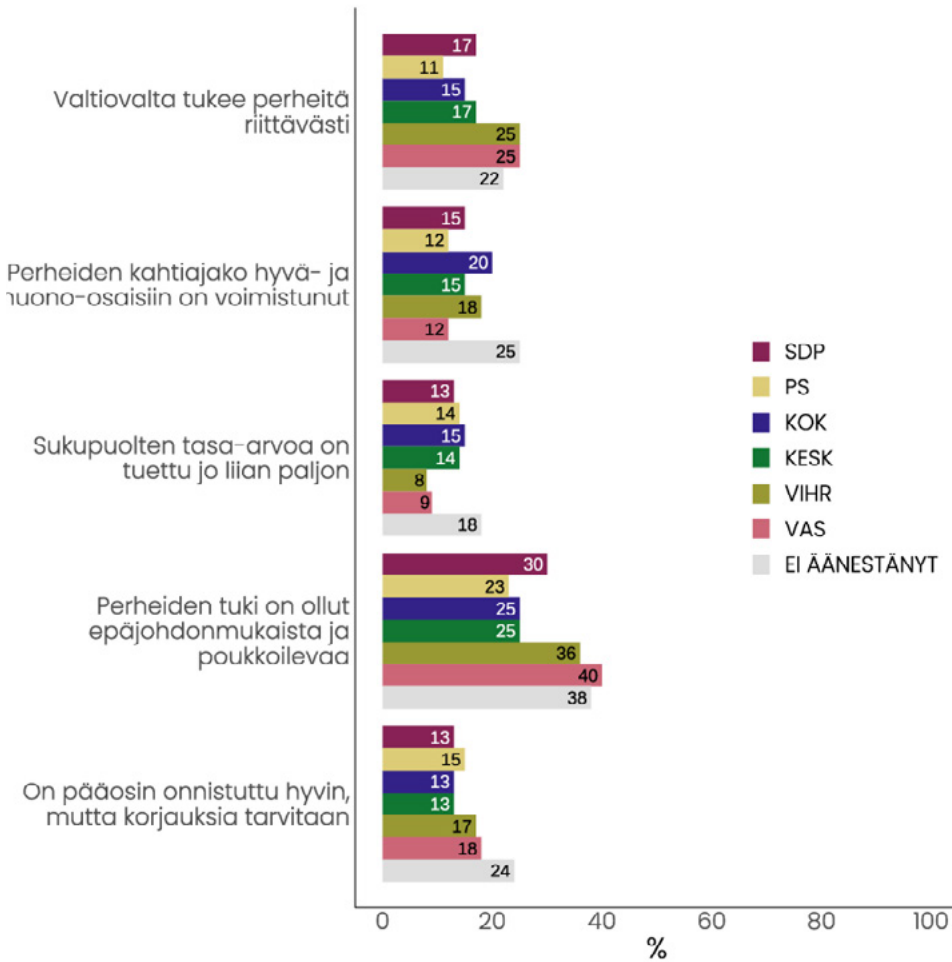
Poikkeuksen teki väite ”Perheiden tuki on ollut epäjohtomukaista ja poukkoilevaa”, johon 26 prosenttia lapsiperheellisistä ja peräti 40 prosenttia muista vastasi, ettei osaa sanoa. Tähän väitteeseen oli ylipäättään vastaajien mielestä vaikein kertoa mielipiteensä: kaikkien vastaajien joukossa vain kaksi kolmesta vastaajasta ilmaisi mielipiteensä siitä, kun tyypillisesti kyllä- tai ei-vastauksen oli valinnut noin neljä viidestä. Helpoin taas oli väite sukupuolten tasa-arvon edistämisestä, johon halusi tai osasi ottaa kantaa noin 85 prosenttia. Tämän väitteen ei osaa sanoa -vastausten kohdalla ei myöskään ollut suurta eroa lapsiperheellisten ja muiden, eikä myöskään naisten ja miesten välillä. Kaikissa väitteissä naisille oli yleisempää kuin miehille, etteivät he kertoneet mielipidettään asiasta. Perheiden tilanteisiin liittyvissä väitteissä miesten EOS-vastausten osuus vaihteli noin 15 ja 25 prosentin välillä, naisten noin 20 ja 40 prosentin välillä.

Tarkastelimme ei osaa sanoa -vastauksia myös sen mukaan, mitä puoluetta oli äänestänyt viime eduskuntavaaleissa vuonna 2019. Puoluekohtaisia osuuksia ei seuraavassakaan ole vakioitu esimerkiksi sukupuolen, lapsiperheellisyyden tai iän mukaan, mikä on syytä muistaa tuloksia tarkastellessa. Kuviossa 6 on esitetty EOS-vastausten osuudet puoluekannan mukaan.

Perussuomalaisia äänestäneet halusivat tai osasivat parhaiten ilmaista mielipiteensä väitteisiin. Heistä vain reilu kymmenes (15 %) ei ilmaissut kantaansa väitteisiin, pois lukien vaikein väite perheiden tuen epäjohtomukaisuudesta, jossa EOS-vaihtoehdon valitsi reilut kaksi kymmenestä myös perussuomalaisia äänestäneistä. Muiden puolueiden kannattajien EOS-osuudet vaihtelivat enemmän ja olivat tyypillisesti hieman suurempia. SDP:n ja keskustan kannattajat olivat samalla tasolla siinä, kuinka moni ei ottanut kantaa väitteisiin. Molemmista puolueista noin 15 prosenttia valitsi EOS-vaihtoehdon muihin väitteisiin, paitsi väitteeseen tuen epäjohtomukaisuudesta, johon ei kertonut mielipidettään 25 prosenttia keskustan ja 30 prosenttia SDP:n kannattajista.

Kuvio 6. Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämisessä Suomessa? En osaa sanoa -vastanneiden osuudet sen mukaan, mitä puoluetta äänesti vuoden 2019 eduskuntavaaleissa (%).

N = 2486

Kokoomuksen kannattajien keskuudessa EOS-vaihtoehtoa käytettiin samaan tapaan, paitsi kysymyksessä siitä, onko perheiden välinen kahtiajako syventynyt. Tähän joka viides kokoomuksen kannattaja ei halunnut tai osannut ottaa kantaa. Vihreitä ja vasemmistoliittoa äänestäneet olivat myös keskenään melko samanlaisia siinä, kuinka moni ja mihin väitteisiin he ottivat kantaa. EOS-vastauksen antaminen oli heille yleisempää kuin muiden puolueiden kannattajille, paitsi väitteessä sukupuolten tasa-arvon edistämisestä. Kun kaikista vastaajista noin 75 prosenttia vastasi väitteeseen ”Kyllä” tai ”Ei”, vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajista mielipiteensä ilmaisi yli 90 prosenttia. Vasemmistoliiton kannattajille ei myöskään ollut vaikeaa kertoa mieli-

dettään siitä, oliko perheiden jako hyvä- ja huono-osaisiin voimistunut: vain hieman useampi kuin joka kymmenes ei osannut sanoa. Ne, jotka eivät olleet äänestäneet edellisissä eduskuntavaaleissa, ilmaisivat mielipiteensä väitteisiin keskimäärin muita harvemmin.

Koska tuloksia ei vakioitu, halusimme vielä lopuksi tarkistaa, johtuvatko erot siitä, että puolueiden kannattajakunnissa olisi ollut eroa sukupuolten tai lapsiperheellisyyden osuuksissa. Kuten edellä havaittiin, miehet ja lapsiperheelliset vastasivat ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon muita harvemmin. Johtuisivatko esimerkiksi perussuomalaisten kannattajien muita alhaisemmat EOS-osuudet siitä, että heissä on muita enemmän lapsiperheellisiä tai miehiä? Näin ei kuitenkaan näytä olevan, vaan esimerkiksi perussuomalaisten ja vihreiden kannattajissa lapsiperheellisten osuudet ovat lähes identtiset. Kun asiaa tarkasteltiin lähemmin, havaittiin, että lapsiperheelliset perussuomalaisten kannattajat kertoivat muita lapsiperheellisiä useammin mielipiteensä väitteistä, mutta samoin oli myös verrattaessa ei-lapsiperheellisten perussuomalaisten kannattajien ja muiden ei-lapsiperheellisten osuuksia. Ja vaikka perussuomalaisten kannattajissa onkin poikkeuksellisen paljon miehiä (noin 70 %, kun muissa suurissa puolueissa osuudet ovat suunnilleen tasan ja vihreissä ja vasemmistoliitossa miehiä on vain noin 40 %), eron muihin puolueisiin näyttäisivät tekevän itse asiassa perussuomalaisia kannattavat naiset. Heidän keskuudessaan on muita puolueita kannattavia naisia yleisempää ilmaista mielipiteensä väitteistä (pl. kysymys sukupuolten tasa-arvon edistämisestä).

2.4 Miten väestön tyytyväisyys perhepolitiikkaan on muuttunut?

Vuosien välisiä eroja voitiin vertailla neljän väitteen kohdalla, sillä vain ne olivat mukana kyselyssä vuosina 2014, 2018 ja 2022 (vuoden 2010 kyselyssä väitesarjaa ei ollut lainkaan). Vuosien 2014 ja 2018 kyselyissä sukupuolten välisen tasa-arvon tukea koskeva väite ei ollut mukana. Vuoden 2022 kyselystä poiketen niissä esitettiin viidentenä väitteenä ”Valtiovalta on unohtanut perheet”.

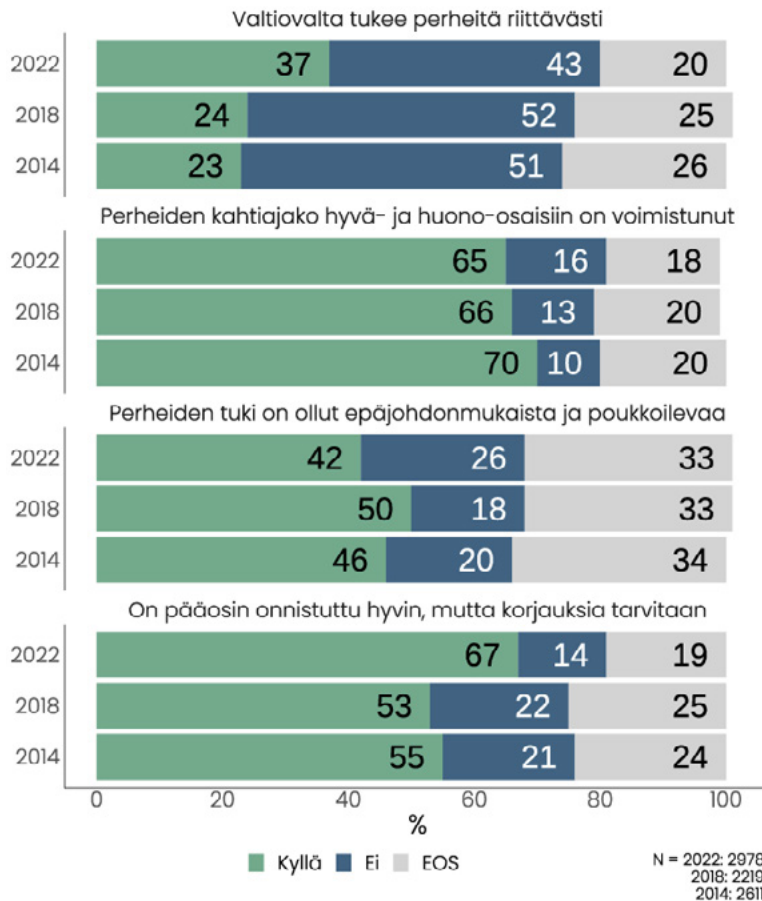
Vuosien välisiä eroja tarkasteltiin sekä kaikkien vastaajien että vain lapsiperheellisten vastaajien keskuudessa. Vuosien 2014 ja 2018 lapsiperheelliset vastaajat olivat jonkin verran muita vastaajia kriittisempiä valtiovallan onnistumisia kohtaan. Vaikka sama ero näkyy myös vuonna 2022, aiempina vuosina erot olivat suurempia. Vuonna 2022 erot lapsiperheellisten ja muiden kyllä ja ei -vastauksien välillä olivat yhdestä kymmeneen prosenttiyksikköä suuntaansa, kun aiempina vuosina erot olivat 1–16 prosenttiyksikköä. Poikkeuksena tästä on kysymys siitä, tuetaanko perheitä riittävästi, jossa erot lapsiperheellisten ja muiden vastaajien välillä ovat kaikkina vuosina etenkin ei-vastausten osalta muita väitteitä suuremmat. Vuonna 2022 tukea piti riittämättömänä yli puolet lapsiperheellisistä, mutta alle kaksi viidestä ei-lapsiperheellisestä.

Vuosina 2018 ja 2014 67 prosenttia ja 65 prosenttia lapsiperheellisistä piti tukea riittämättömänä, muista 41 prosenttia.

Vuosien väliset erot ovat varsin samansuuntaisia riippumatta siitä, tarkastellaanko vain lapsiperheellisiä vai kaikkia vastaajia. Siksi tässä on esitetty vuosien väliset erot vain suuremman joukon eli kaikkien vastaajien osalta (kuvio 7).

Erot vuosien 2014 ja 2018 välillä ovat pääosin pieniä, vain muutaman prosenttiyksikön luokkaa. Selvää trendiä ei ole havaittavissa siinä, kumpana vuonna vastaajat olisivat olleet tyytyväisempiä valtiovallan harjoittamaa perhepolitiikkaa kohtaan. Sen sijaan vuonna 2022 vastaajat näyttäisivät olevan tyytyväisempiä. Ero on suurin siinä, tukeeko valtiovalta vastaajien mielestä perheitä riittävästi. Vuosina 2014 ja 2018 vain vajaa neljännes piti tukea riittävänä, kun vuonna 2022 tuki oli riittävää reilusti yli kolmanneksen mielestä.

Kuvio 7. Miten arvioit valtiovallan onnistuneen perheiden ja lasten hyvinvoinnin edistämässä Suomessa? Väitteistä samaa tai eri mieltä olevien osuudet perhebarometri-kyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022 (%).

Aiempaa useampi oli sitä mieltä, että valtiovalta on pääosin onnistunut hyvin, vaikka korjauksiakin tarvitaan: Vuosina 2014 ja 2018 reilu puolet ajatteli näin ja viidennes oli vastakkaista mieltä. Vuonna 2022 yli kaksi kolmesta ajatteli valtiovallan onnistuneen pääosin hyvin, ja päinvastaista mieltä oli vain 14 prosenttia. Hieman aiempia vuosia harvempi piti vuonna 2022 perheiden tukea poukkoilevana (kyllä-osuudet 2014 46 %, 2018 50 % ja 2022 42 %) ja aiempaa useampi arvio, ettei näin ole ollut (ei-osuudet 2014 20 %, 2018 18 % ja 2022 26 %). Pientä trendiä on sen sijaan havaittavissa väitteessä perheiden kahtiajaon voimistumisesta. Vaikka kaikkina vuosina selvä enemmistö arvioi, että kahtiajako on voimistunut, kyllä-vastaajien osuus on laskenut (2014 70 %, 2018 66 % ja 2022 65 %) ja ei-vastausten osuus kasvanut (2014 10 %, 2018 13 % ja 2022 16 %).

Vuosien välillä oli pientä eroa myös siinä, kuinka moni otti kantaa väitteisiin. Kaikkien vastaajien keskuudessa heitä, jotka valitsivat ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon, oli vuosina 2014 ja 2018 hieman enemmän kuin vuonna 2022. Tämä ero oli väitteestä riippuen yhdestä kuuteen prosenttiyksikköä. Ero EOS-vastaajien määrässä vuosien välillä kaventui vielä tästäkin, enimmillään neljään prosenttiyksikköön, kun tarkaste- luun otettiin vain ne, joilla oli kotitaloudessaan alaikäisiä lapsia.

2.5 Yhteenveto

Aiempaa useampi suomalainen oli syksyllä 2022 sitä mieltä, että valtiovalta on pää- osin onnistunut hyvin perhepolitiikassa. Vuosina 2014 ja 2018 reilu puolet ajatteli näin, vuonna 2022 yli kaksi kolmesta. Tässä tarkastelussa Antti Rinteen ja Sanna Ma- rinin hallitusten perhepolitiikka saa siis suomalaisilta korkeamman arvosanan kuin edeltävät hallitukset. Marinin hallitus toteutti muun muassa perhevapaaudistuksen, joka, kuten tuleamme barometrin 5. luvussa kertomaan, otettiin hyvin vastaan, sekä kansallisen lapsistrategian. Muutos asenteissa on merkittävä myös siksi, että siihen nivoutuvat kokemukset vuosien 2020–22 Covid-19-pandemiasta ja sen aiheuttamista terveyshuolista ja rajoitustoimista.

Samalla merkittävä osa koko väestöstä ja enemmistö lapsiperheiden vanhemmis- ta ei edelleenkään ole tyytyväisiä valtiovallan harjoittamaan perhepolitiikkaan. Yli puolet lapsiperheellisistä ei koe, että valtiovalta tukisi perheitä riittävästi. Erityisen tyytymättömiä olivat lapsiperheissä elävät naiset ja perussuomalaisten kannattajat. Puolet lapsiperheellisistä myös arvioi, että perheiden tuki on ollut epäjohtomukais- ta, ja seitsemän kymmenestä katsoo perheiden kahtiajaon huono- ja hyväosaisiin voimistuneen.

Suomalaiset ovat eri mieltä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta, ja naisten ja miesten mielipiteissä tässä on merkittävä ero. Naisista reilu viidennes mutta miehistä yli kaksinkertainen osuus, 45 prosenttia, ajatteli, että tasa-arvoa olisi tuettu liian paljon. Tulos on osittain linjassa esimerkiksi Tasa-arvobarometrin tulosten

kanssa siitä, miten tasa-arvon arvioidaan toteutuneen. Tasa-arvobarometrin mukaan lähes samat osuudet, naisista viidennes ja miehistä 45 prosenttia, arvioi naisten ja miesten olevan tasa-arvoisia. Tasa-arvobarometrin mukaan tasa-arvoa edistävien toimien tärkeydestä vallitsee kuitenkin sukupuolten välillä yhteisymmärrys: esimerkiksi suuri enemmistö (84 %) kannattaa perhevapaista työnantajille koituvien kustannusten nykyistä tasaisempaa jakautumista nais- ja miesenemmistöisillä aloilla (Attila ym., 2018). Samalla tasa-arvon kehittämistyö kohtaa tutkimusten valossa vastustusta (Teräsaho & Närvi, 2019).

Perhebarometrikyselyn tulos siitä, että miehistä yli kaksinkertainen osuus arvioi tasa-arvoa tuetun jo liian paljon, osunee tähän kiistanalaiseen kenttään. Koska arkinen elämämme on varsin sukupuolittunutta, arvioivat naiset ja miehet paitsi tasa-arvon kehittämistyön merkitystä, myös väitettä, että tasa-arvoa olisi tuettu jo liian paljon, omista kokemuksistaan käsin.

3 Lapsiperheiden tuet ja palvelut

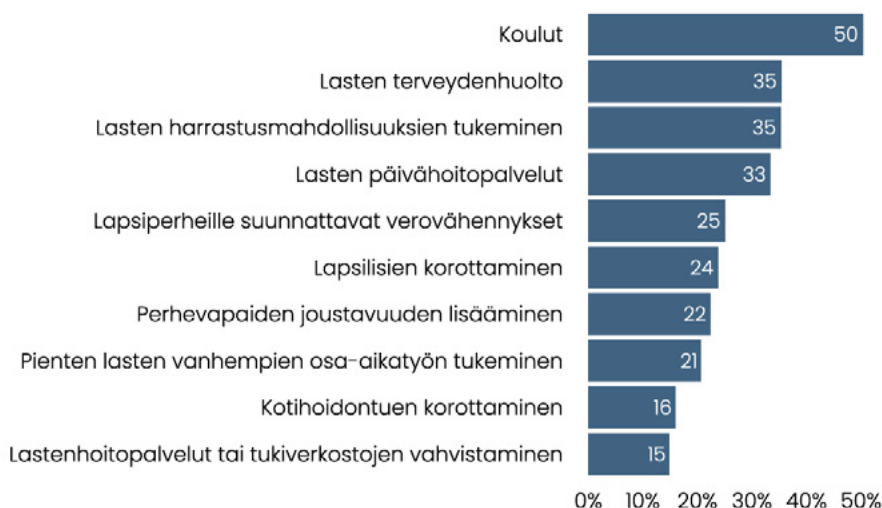
Millaisiin lapsiperheitä tukeviin kohteisiin suomalaiset suuntaisivat verovaroja? Tarkastelemme tässä luvussa kysymystä paitsi koko väestön näkökulmasta, myös tarkentamalla lapsiperheisiin eli kotitalouksiin, joissa asuu alaikäisiä lapsia. Lisäksi sivuamme sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan merkitystä sille, millaisia palveluita verovaroin tulisi suomalaisten mielestä rahoittaa. Luvun lopussa esittelemme avovastaukset aiheeseen liittyen.

3.1 Miten verovaroja tulisi kohdistaa lapsiperheiden hyväksi?

Kysyimme, mihin verovaroja tulisi kohdistaa, mikäli ne suunnataan juuri lapsiperheiden tukemiseen. Pyysimme vastaajia valitsemaan kymmenen erilaisen tekijän listasta kolme itselleen tärkeintä asiaa. Kuviossa 8 on esitetyn listan verovarojen kohteet suosituimmuusjärjestyksessä.

Selvästi suosituin verovarojen kohde lapsiperheiden tukemisessa oli koulut, joihin puolet kohdistaisi verovaroja. Koulujen jälkeen suosituimpia kohteita olivat lasten terveydenhuolto, harrastusmahdollisuuksien tukeminen sekä päivähoitopalvelut. Joka kolmas vastaaja kohdistaisi näihin verovaroja.

Kuvio 8. Verovarojen käyttö lapsiperheiden tukemiseksi, listatut tekijät tärkeysjärjestyksessä (%).

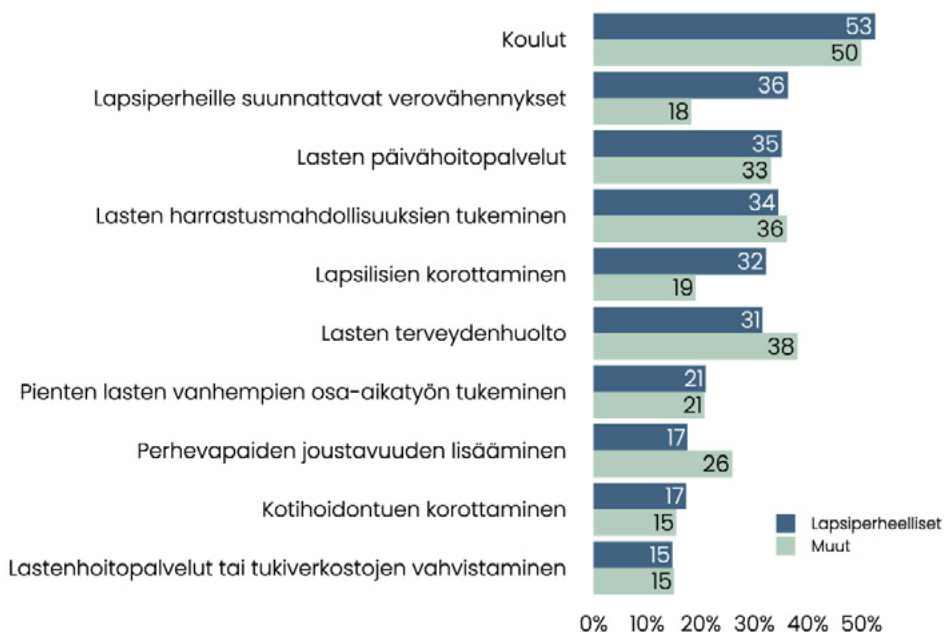

Tämän luvun vastauksia ei pystytty vertailemaan aikaisempiin vuosiin kyselyn uudistetun muotoilun vuoksi. Suomalaiset ovat kuitenkin pitäneet kouluihin satsausta jo aiemmissa Perhebarometreissä tärkeimpänä kohteena lapsiperheille suunnattaville verovaroille, eikä tässä näyttäisi olevan muutosta. Koulun merkitys nousi myös avovastauksissa, joissa mainittiin tarve saada peruskouluihin pienempiä ryhmäkokoja ja erityisopetuksen lisääminen, sekä opettajien roolin tukeminen (ks. Luku 8). Avovastauksissa korostui myös huoli päivähoidon resurssipulasta:

”Päivähoidon henkilökunnan lisääminen ja pysyvyyden varmistaminen. Varhaiskasvatuksen täytyy olla riittävän houkutteleva työympäristö, jotta sinne hakeutuu työntekijöitä, ja ennen kaikkea jotta osaavat henkilökunta siellä pysyy!!! Pahinta arjessa on se, että lapset viedään joka aamu eri hoitajille, pienin on itkuinen kun aina vieraita aikuisia ja lisäksi ne ihanat ja upeat kasvattajat, jotka siellä ovat, vaihtavat työpaikkaa heti pystyessään ja taas tilalla on uusia. Ihan kamala kierre, joka pitäisi nyt vaan pystyä katkaisemaan, perheiden hyvinvoinnin puolesta. Vaikuttaa ihan jokapäiväiseen työntekoon ainakin meidän perheessämme tämä.” (Nainen, 39-v.)

Kun kohteita vertailtiin sukupuolen sekä sen mukaan, oliko vastaajan kotitaloudessa alle 18-vuotiaita lapsia, oli tärkeysjärjestyksessä hienoisia eroja (kuvio 9). Koko väestön tuki palveluille kuten kouluille, päivähoidolle ja terveydenhoidolle vaikutti varsin yhteneväiseltä. Lapsiperheellisillä rahallisten tukien, kuten verovähennysten ja lapsilisien merkitys korostui. Muu väestö sen sijaan piti perhevapaaajärjestelmän joustavuuden merkitystä keskeisempänä kuin lapsiperhevastaajat.

Kuvio 9. Verovarojen käyttö lapsiperheiden tukemiseksi, lapsiperheelliset vastaajat ja muu väestö. Järjestetty lapsiperheellisten vastausten yleisyyden mukaan (%).

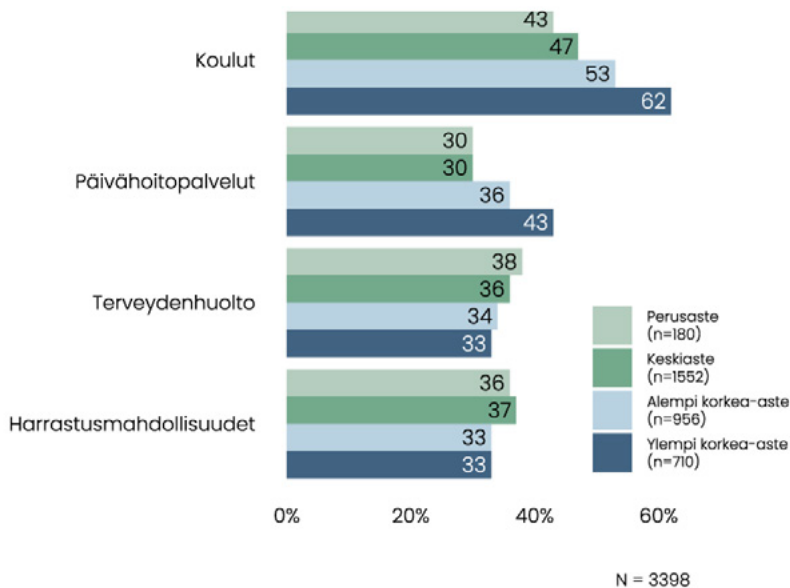
n=1637 (lapsiperheelliset)
n=1718 (muut)

Lapsiperheellisistä naiset käyttäisivät verovaroja miehiä useammin lapsilisiin ja koti-hoidontukeen, miehet lapsiperheiden verovähennyksiin. Lapsiperheelliset miehet sat-saisivat lisäksi enemmän lasten päivähoitopalveluihin ja harrastusmahdollisuuksiin.

Neljää suosituinta verovarojen kohdetta tarkasteltiin myös asuinpaikan kaupun-kimaisuuden, koulutustaustan sekä perheen taloudellisen tilanteen mukaan (taulukko 5).

Koulutustaustan merkitys näkyi koulujen sekä lasten päivähoitopalveluiden koh-dalla. Mitä korkeammin koulutettu vastaaja oli, sitä enemmän hän olisi suunnannut verovaroja kouluihin tai päivähoitopalveluihin (kuvio 10). Ylemmän korkea-asteen suorittaneista 62 prosenttia piti verovarojen käyttöä kouluihin tärkeänä, kun perusas-teen suorittaneilla osuus oli 43 prosenttia. Lasten päivähoitopalveluiden osalta osuu-det olivat 43 prosenttia ja 30 prosenttia. Tulos liittyyne muun muassa kotihoidon tuen kannatukseen ja siihen, milloin lapsi siirtyy varhaiskasvatuksen pariin, jota tarkastel-laan tarkemmin luvussa 6.

Kuvio 10. Tärkeimmät verovarojen kohteet. Osuudet niistä vastaajista, jotka olisivat suunnanneet varoja kouluihin, päivähoitopalveluihin, terveydenhuoltoon tai harrastusmahdollisuuksiin koulutustaustan mukaan (%).

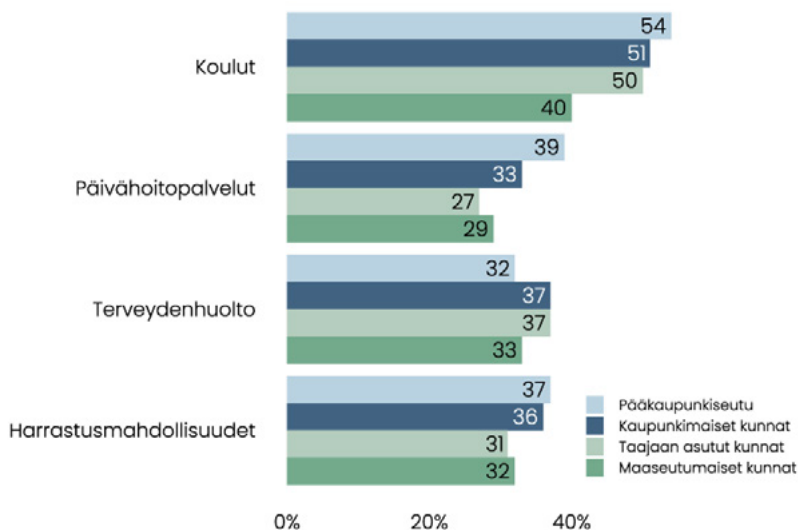
Taloudellinen tilanne näkyi niin ikään koulujen ja lasten päivähoitopalveluiden osalta. Niistä, jotka joutuivat tinkimään menoistaan, harvempi, 42 prosenttia piti verovarojen kohdistamista kouluihin ja 30 prosenttia päivähoitopalveluihin tärkeänä. Vastaajilla, jotka tulivat tuloillaan hyvin tai erinomaisesti toimeen osuudet olivat vastaavasti 56 ja 37 prosenttia.

” **Varhaiskasvatuksen täytyy olla riittävän houkutteleva työympäristö, jotta sinne hakeutuu työntekijöitä, ja ennen kaikkea jotta osaavat henkilökunta siellä pysyy!!! Pahinta arjessa on se, että lapset vietään joka aamu eri hoitajille**”

Kun katsotaan asuinpaikan kaupunkimaisuuden merkitystä sille, miten verovarjoja tulisi kohdistaa, esiintyi hieman enemmän hajontaa kaikissa neljässä tarkastellussa kohteessa tai palvelussa. Pääkaupunkiseudulla lasten päivähoitopalveluiden ja koulujen merkitys korostui suhteessa muihin alueisiin (kuvio 11). Pääkaupunkiseudulla 39 prosenttia satsaisi päivähoitopalveluihin ja 54 prosenttia kouluihin, kun maaseutumaisissa kunnissa näin tekisi 29 prosenttia ja 40 prosenttia vastaajista. Pääkaupunkiseudun henkilöstöpula varhaiskasvatuksen ammattilaisista sekä muuta Suomea suuremmat alueelliset erot koulujen menestymisessä ovat mahdollisia selittäviä tekijöitä näiden mielipide-erojen taustalla. Samalla tulos linkittyy korkeasti koulutettujen korkeampaan koulutuksen arvostukseen. Pohjois- ja Itä-Suomessa hieman useampi (39 %) kohdistaisi verovarjoja lasten terveydenhuoltoon kuin Länsi-Suomessa (33 %), mikä heijastanee näiden alueiden yleisiä terveyseroja ja terveydenhuollon resursseja.

Kuvio 11. Tärkeimmät verovarjojen kohteet. Osuudet niistä vastaajista, jotka olisivat suunnanneet varjoja kouluihin, päivähoitopalveluihin, terveydenhuoltoon tai harrastusmahdollisuuksiin, asuinpaikan mukaan (%).

N = 3398

Lasten harrastusmahdollisuuksien osalta suuria eroja vastaajan taustan mukaan ei havaittu. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa harrastusmahdollisuuksia olisi kuitenkin tuettu useammin (36–37 %) kuin taajaan asutuissa kunnissa (31 %), maaseutumaisissa kunnissa (32 %) tai Pohjois- ja Itä-Suomessa (32 %).

Taulukko 5. Osuudet niistä vastaajista, jotka olisivat suunnanneet verovaraja kouluihin, päivähoitopalveluihin, lasten terveydenhuoltoon tai harrastusmahdollisuuksiin sukupuolen, koulutuksen, taloudellisen tilanteen, alueluokan ja asuinpaikan mukaan (%).

		Koulut	Lasten päivähoitopalvelut	Lasten terveydenhuolto	Lasten harrastusmahdollisuudet
Sukupuoli	Nainen	48	34	34	32
	Mies	52	33	36	39
Koulutus	Perusaste	43	30	38	36
	Keskiaste	47	30	36	37
	Alempi korkea-aste	53	36	34	33
	Ylempi korkea-aste	62	43	33	33
Taloudellinen tilanne	Joutuu tinki-mään menoistaan	42	27	35	34
	Pärjää menoista harkinnalla	47	33	35	38
	Tulee tuloillaan hyvin toimeen	56	37	36	34
Asuinpaikka	Pääkaupunki-seutu	54	39	32	37
	Uusimaa	56	33	38	37
	Etelä-Suomi	48	36	36	37
	Länsi-Suomi	51	29	33	35
	Pohjois- ja Itä-Suomi	45	30	39	32
Alueluokka	Pääkaupunki-seutu	54	39	32	37
	Kaupunki-mainen kunta	51	33	37	36
	Taajaan asuttu kunta	50	27	37	31
	Maaseutumainen kunta	40	29	33	32

Vastaajalla oli myös mahdollisuus vastata kysymykseen *ei mihinkään näistä* tai *en osaa sanoa*. Vain 2,5 prosenttia kaikista vastaajista katsoi, ettei verovaroja tulisi käyttää mihinkään mainituista kohteista. Neljä prosenttia vastaajista ei ottanut kysymykseen kantaa. Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi vastaajat saattoivat kertoa omin sanoin, mihin verovaroja tulisi kohdistaa. Kaksi prosenttia eli 87 vastaajaa hyödynsi tämän vaihtoehdon, ja näitä avovastauksia esittelemme seuraavaksi.

3.2 Avoimet vastaukset verovähennysten kohdentamisesta

Vain harva vastaaja (87/3365) valitsi avoimen vaihtoehdon yhdeksi kolmesta tärkeimmästä verovarojen kohteesta lapsiperheiden tukemiseksi. Ilmeisesti valmiit vastausvaihtoehdot olivat onnistuneet tavoittamaan yleisimmin toivotut kohteet, tai avovastauksen antaminen koettiin työlääksi. Annetuista 87 vastauksesta 85 otettiin mukaan analyysiin ja 2 poistettiin. Avoimen vaihtoehdon valinneista noin kaksi kolmesta oli naisia. Ikä- ja koulutusjakaumaltaan he muistuttivat kaikkia vastanneita.

Vastauksia jaoteltiin neljään teemaan: Palvelut (37 vastausta käsitteli tätä teemaa), rahalliset tuet (23), jotain tietylle väestöryhmälle (15) ja verojen alennukset (7). Tämän jälkeen jäljelle jäi 8 vastausta ilman selkeää teemaa. Neljä vastausta luokiteltiin kuuluviksi kahteen eri pääteemaan, loput kuuluivat kukin yhteen teemaan. Seuraavista teemojen esittelyihin nostetuista esimerkkivastauksista on korjattu kirjoitusvirheet ja ne on muutettu yleiskielisiksi luettavuuden helpottamiseksi.

Eniten avovastauksissa verovaroja toivottiin kohdennettavaksi erilaisiin yhteiskunnan ja yksityisen sektorin tarjoamiin *palveluihin*. Yleisimmin mainittiin mielenterveyspalvelut (14 vastausta) ja erilaiset varhaisen tuen tai ennaltaehkäisyyn palvelut (7). Yksittäisiä mainintoja saivat lasten puheterapia, neuvolat, lastenhoitoapu, neuvonta tuissa ja etuuksissa, maahanmuuttajien kotoutumispalvelut, koulutusneuvonta, muut terveys- ja hyvinvointipalvelut, doulapalvelut, erityislasten palvelut, harrastukset, kouluruokailu, vanhemmuuden kehittäminen, lastensuojelu, päihdepalvelut, koulut, syrjäytymistä ehkäisevät palvelut, nuorisopalvelut, perhesuunnittelu, ehkäisyneuvonta, pikkulasten kerhot, ruotsinkieliset päiväkodit, vanhusten palvelut, kiusaamisen ehkäiseminen, perheneuvolat sekä oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelut.

Vaikka osa näistä oli valittavissa myös valmiiden vastausvaihtoehtojen joukosta (esimerkiksi terveydenhuolto), vastauksissa tyypillisesti kuvattiin tuen tarve tarkemmin: ”Mielenterveystyöhön ja syrjäytymisen estämiseen, ...” (Nainen, 57-v.). Tyypillisesti vastauksissa toivottiin olemassa olevien, jo nykyisellään julkisesti tuettujen palveluiden, kuten pikkulapsien kerhojen, kehittämistä:

”Muistaa, että ns. kotilapset harrastavat paljon enemmän kuin päiväkotilapset. Olisi tuettava seurakuntien kerhotoimintoja, joissa lapset käyvät, sekä perhekerhoja, joissa perheet käyvät koko perheenä. Ajatellaan yleisesti, että koti-

lapsi syrjäytyy eikä opi mitään. Seurakuntien varhaiskasvatus on monipuolista ja matalan kynnyksen toimintaa, jossa kaikki pystyvät nykyään olemaan mukana.” (Nainen, 58-v.)

Julkisen tuen laajentamista uusiin palveluihin ehdotettiin myös: ”Doulan [ammattimainen synnytystukihenkilö] tarjoamiin palveluihin saatava palveluseteli (imetysohjaus, synnytystuki, lapsen hoitoapu jne.)” (Nainen, 28-v.).

Vastaukset, joissa mainittiin nimeltä jokin *rahallisen tuen* muoto (pl. verokohdeltu), luokiteltiin omaan teemaansa. Yleisimmin mainittu tuki oli lapsilisiä (10 vastausta), jonka korottamisen yleisesti oli voinut valita myös kysymykseen annetuista vastausvaihtoehdoista. Avovastauksissa tarkennettiin, että lapsilisiä pitäisi jatkaa 18 ikävuoteen asti, maksaa suurempana silloin kun lapset ovat pieniä tai se pitäisi kohdentaa vähävaraisille lapsiperheille. Samoin kotihoidontuen ja palkkaan sidotun vanhempainvapaan oli voinut valita ennalta annetuista vaihtoehdoista, mutta silti ne saivat yhteensä neljä mainintaa avovastauksissa: valmiissa vaihtoehdoissa oli ehdolla kotihoidontuen korottaminen ja vanhempainvapaan joustavoittaminen, kun taas avovastauksissa tukijaksoihin toivottiin pidennystä. Muita avovastauksissa mainittuja rahallisia tukia olivat erityislasten tuet, elatusmaksut, opintotuki, perustulo, toimeentulotuki, työkyvyttömyyseläke ja kohdennetut tuet tiettyihin hankintoihin.

”Lapsilisiä muutettava tulosidonnaisiksi lapsimäärä huomioiden - hyvätuloiset eivät niitä tarvitse, jollei lapsimäärä ole todella suuri.” (Nainen, 55-v.)

”Perustulo auttaisi niin pienituloisia perheitä kuin yksinhuoltajia eikä vaatisi hakemusviidakkoa.” (Nainen, 50-v.)

Kolmanneksi, osa vastaajista ei tarkemmin määritellyt, millaisiin tukimuotoihin verovarar pitäisi kohdistaa, vaan he vain kertoivat, kenelle ne pitäisi kohdistaa. Nämä vastaukset luokiteltiin teemaan ”Jotain tietyille väestöryhmälle”. Useammin kuin kerran mainitut väestöryhmät olivat vähävaraiset lapsiperheet (5) ja psyykkisesti oireilevat nuoret (2). Yksittäisiä mainintoja saivat lisäksi adoptioperheet, erityislapsiperheet, etävanhemmat, lapset, vanhemmat, yksinhuoltajaperheet sekä yksinäiset ja syrjäytyneet.

”Lasten onnelliseen elämään” (Mies, 53-v.)

”Erityislapsiperheiden tukemiseen kokonaisvaltaisesti” (Nainen, 52-v.)

Neljänneksi, lapsiperheille suunnattavat *verovähennykset* oli voinut valita tärkeimpien asioiden joukkoon valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen joukosta. Niissä avovastauksissa, joissa verojen alennuksia toivottiin, niitä esitettiin tyypillisesti kaikille perhetilanteesta riippumatta, mutta myös erityisesti pienituloisille sekä perheille, joissa vain toinen käy töissä. Mainitut verolajit olivat arvonlisävero, tulovero, kunnallisvero sekä autoilun verot.

”Tuloverotus perhekohtaiseksi. Jos vain toinen tienaa pitäisi veroprosentti olla pienempi” (Mies, 51-v.)

”Yleensäkin elämiseen menevien verojen pienentäminen” (Mies, 51-v.)

Näiden pääteemojen lisäksi vastaukset ryhmiteltiin sen mukaan, viittasivatko ne johonkin tai joihinkin tiettyihin perhetyyppeihin, joille verovaroja pitäisi kohdentaa. ”Viittaus” tarkoitti tässä joko suoraa perhetyypin mainintaa tai sitä, että mainitusta verovarojen kohteesta pystyi erottamaan, mille perheelle tai perheille se osuisi.

Suurimmassa osassa vastauksia (50) tällainen viittaus oli löydettävissä. Suorasti tai epäsuorasti mainitut perhetyypit olivat adoptioperheet (1), autoilevat lapsiperheet (1), erityislasten perheet (3), eroperheet (1), maahanmuuttajaperheet (2), suurperheet (1), työkyvyttömiä vanhempia perheet (1), vähävaraiset lapsiperheet (18), yhden elättäjän perheet (1) ja yksinhuoltajaperheet (4). Lisäksi mainittiin isovanhemmat perheenjäseninä (1) ja eriteltiin lapsiperheitä lasten iän mukaan: pikkulapsiperheet mainittiin

13 kertaa, kouluikäisten lasten perheet yhdeksän kertaa ja nuorisoiäisten lasten perheet 11 kertaa. Yhdeksässä vastauksessa mainittiin useampi perhetyyppi.

”Pienituloisille perheille korotettuna lapsilisänä ja tukina” (Nainen, 49-v.) (vähävaraiset lapsiperheet)

”Käyttövoimaveron poisto” (Mies, 44-v.) (autoilevat lapsiperheet)

”Yhteiskunnan tukimuodoissa tulisi ottaa huomioon perheen todellinen koko, jolloin myös tuki ja palkka olisi laskettu oikein. Onhan se reilua ottaa huomioon palkka ja perheen koko: [tuessa huomioitu] maksimi lasten määrä on kaksi lasta, mutta todellisuudessa lapsia voi olla vaikka tuplasti enemmän. Tuki todellisen perhekoon mukaan.” (Nainen, 36-v.) (suurperheet)

Loput avovastauksista eivät sijoittuneet selkeään teemaan. Niistä kaksi toivoi parempaa tai lisää tietoa, toiset kaksi turvallisempia asuinympäristöjä ja loput kaksi vastausta käsittelevät vanhempien työhön paluuta ja yleissivistystä.

”Koulumatkojen liikenneturvallisuuksien: paremmat pyörä- ja kävelytiet, korotetut suojatiet, alemmat nopeusrajoitukset” (Mies, 48-v.)

”Vanhemmat nopeammin työelämään takaisin!” (Mies, 57-v.)

Raportin tekijöitä ilahdutti erityisesti erään vastaajan toive siitä, että verovaroja pitäisi kohdistaa nimenomaan Perhebarometreihin: ”[Verovaroja pitäisi kohdistaa] tähän juuri. Selvitykseen.” (Mies, 47-v.)

3.3 Yhteenveto

Suomalaiset kohdistaisivat verotuloja perheiden hyväksi erityisesti kouluihin. Seuraavaksi tärkeimmiksi kohteiksi nousivat lasten terveydenhuolto, harrastusmahdollisuudet ja päivähoito. Koko väestön tuki näille palveluille oli varsin yhtenäistä. Lapsiperheiden vastauksissa korostuivat rahallisten tukien, kuten verovähennysten ja lapsilisien merkitys suhteessa muuhun väestöön.

Suomalaiset ovat pitäneet kouluihin satsausta jo aiemmissa Perhebarometreissä tärkeimpänä kohteena lapsiperheille suunnattaville verovaraille. Koko väestön tuki näille palveluille oli nytkin yhteneväistä. Tämä johtunee siitä, että (lähes) kaikki suomalaiset ovat oppivelvollisuuden ansiosta osallistuneet perusopetukseen ja tietävät omakohtaisesti, kuinka tärkeää laadukas perusopetus on koko elämän kannalta. Kouluista ja niiden ongelmista myös puhutaan paljon mediassa.

Kouluihin ja päivähoitoon olisivat muita useammin kohdistaneet verovaraja korkeasti koulutetut ja tuloillaan paremmin toimeentulevat. Asuinpaikan suhteen pääkaupunkiseudulla koulujen ja päivähoidon merkitys korostui. Tulokset liittynevät useampaan tekijään: korkeasti koulutettujen korkeampaan koulutuksen arvostukseen, sosioekonomisen aseman yhteyteen kotihoidon kannatuksessa ja näkemyksissä sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa (ks. luku 6), mutta mahdollisesti myös pääkaupunkiseudun henkilöstöpulaan ja vaihtuvuuteen esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaisissa.

Pienten lasten vanhempien vastauksissa korostuivat lisäksi rahalliset tuet, kuten verovähennykset ja lapsilisät. Vanha sanonta, jonka mukaan lapsi toisi leivän tullessaan ei enää pidäkään paikkaansa, vaan lasten tulon myötä perheen tulot jakautuvat aiempaa useammalle. Ei ihme, että rahalliset tuet kiinnostavat, kun pelkästään ruokakulut saattavat lohkaista suuren osan tuloista, uuden vaatekerran joutuu ostamaan useamman kerran vuodessa lasten kasvaessa, puhumattakaan mahdollisesti tarvittavasta suuremmasta asunnosta tai vaikkapa vakuutuksista.

Avovastauksissa yleisimmin toivotut verovarajen kohteet olivat mielenterveyspalveluiden parantaminen tavalla tai toisella sekä lapsilisäjärjestelmän muutokset. Myös pienituloisten lapsiperheiden tuen tarve korostui. Samat teemat nousivat esiin myös myöhemmässä avokysymyksessä, jossa pyydettiin kertomaan, mikä olisi erityisen tärkeä korjaamisen kohde lapsiperheiden hyväksi. Esittelemme näitä vastauksia ja pohdimme niiden merkitystä tarkemmin barometrin viimeisessä luvussa.

4 Perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys

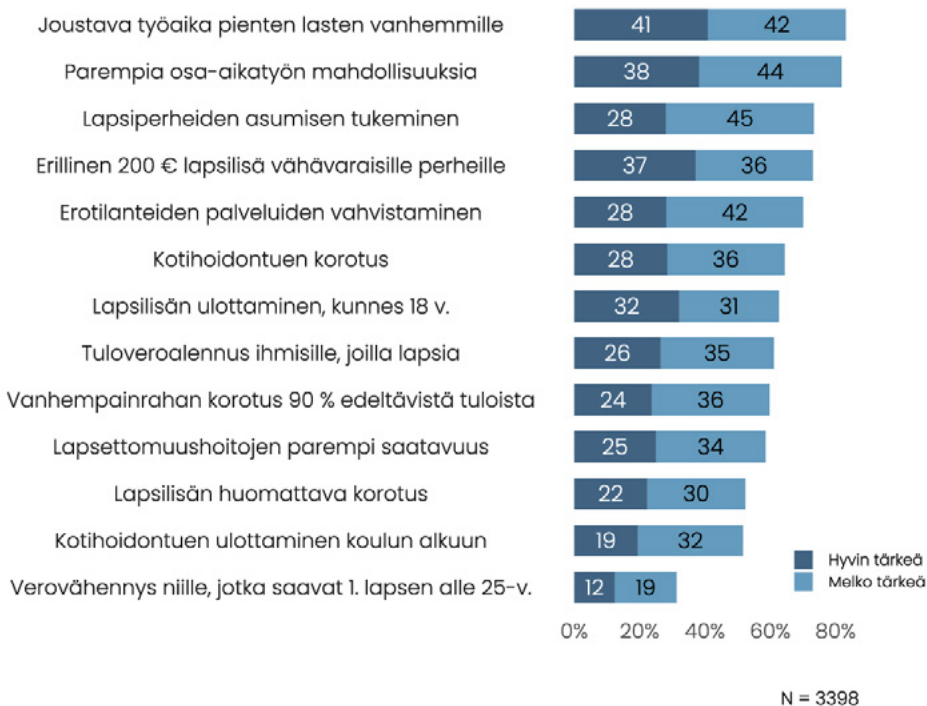
Miten tärkeinä suomalaiset pitävät perhepolitiikan eri osa-alueita? Kolmas luku käsittelee väestön mielipiteitä siitä, miten nykyistä perhepolitiikkaa tulisi kehittää. Tarkastelemme ensin, mitä perhepoliittisia toimia vastaajat arvioivat tärkeimmiksi, minkä jälkeen esitämme muutoksia arvioissa vuosina 2010–2022.

4.1 Lapsiperheitä koskevien perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeänä he pitävät 13 erilaista perhepoliittista toimenpidettä 4-portaisella Likert-asteikolla (*ei lainkaan tärkeä – ei niin tärkeä – melko tärkeä – hyvin tärkeä*). Lisäksi oli mahdollisuus olla ottamatta kysymykseen kantaa (*en osaa sanoa*). Listausta oli pitkälti sama kuin edellisissä perhepoliittisissa perhebarometrikyselyissä. Lisäsimme tuoreimmassa kyselyssä vuonna 2022 toimenpiteisiin *erotilanteiden palveluiden vahvistamisen* sekä *lapsettomuushoitojen paremman saatavuuden*. Lisäksi poistimme listalta *isyysvapaiden pidentämisen*, sillä perhevapaauudistus, jossa toisen vanhemman vapaita pidennettiin, oli astumassa kyselyhetkellä voimaan, joten kyseistä tekijää olisi ollut vaikea tulkita. Vastaajien mielipiteitä vanhempainvapaauudistuksesta tiedusteltiin erillisissä kysymyksissä, joita on analysoitu luvussa 6.

Kuviossa 12 on esitettyinä melko ja hyvin tärkeiksi arvioidut toimet tärkeysjärjestyksessä. Tärkeimmät perhepoliittiset toimenpiteet liittyivät suomalaisten mielestä perheen ja työn yhteensovittamiseen. Kaikista vastaajista 83 prosenttia piti joustavaa työaikaa pienten lasten vanhemmille vähintään melko tärkeänä, ja lapsiperheistä jopa puolet arvioi joustavan työajan hyvin tärkeäksi toimenpiteeksi. Lähes yhtä suuri osuus, 82 prosenttia, näki parempien osa-aikatyön mahdollisuuksien olevan vähintään melko tärkeä perhepoliittinen toimenpide. Kolmanneksi tärkeimmäksi arvioitiin lapsiperheiden asumisen tukeminen, jonka kolme neljästä arvioi vähintään melko tärkeäksi.

Kuvio 12. Perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys, osuus vastaajista, jotka arvioivat toimia melko tai hyvin tärkeäksi (%). Järjestetty kaikkien vastaajien tärkeysjärjestyksen (hyvin tai melko tärkeä) mukaan.

Vuoden 2022 kyselyssä uusina toimenpiteinä listauksessa olivat erotilanteiden palveluiden vahvistaminen ja lapsettomuushoitojen parempi saatavuus. Erotilanteiden palveluiden vahvistaminen arvioitiin viidenneksi tärkeimmäksi toimenpiteeksi: niin lapsiperheellisistä kuin muistakin vastaajista lähes kaksi kolmesta piti sitä vähintään melko tärkeänä. Erotilanteiden palveluiden vahvistamisen näkivät tärkeäksi erityisesti naiset (75 %), yksinhuoltajat (78 %), uusperheelliset (77 %) sekä ne vastaajat, jotka olivat eronneet tai olivat asumuserossa (83 %).

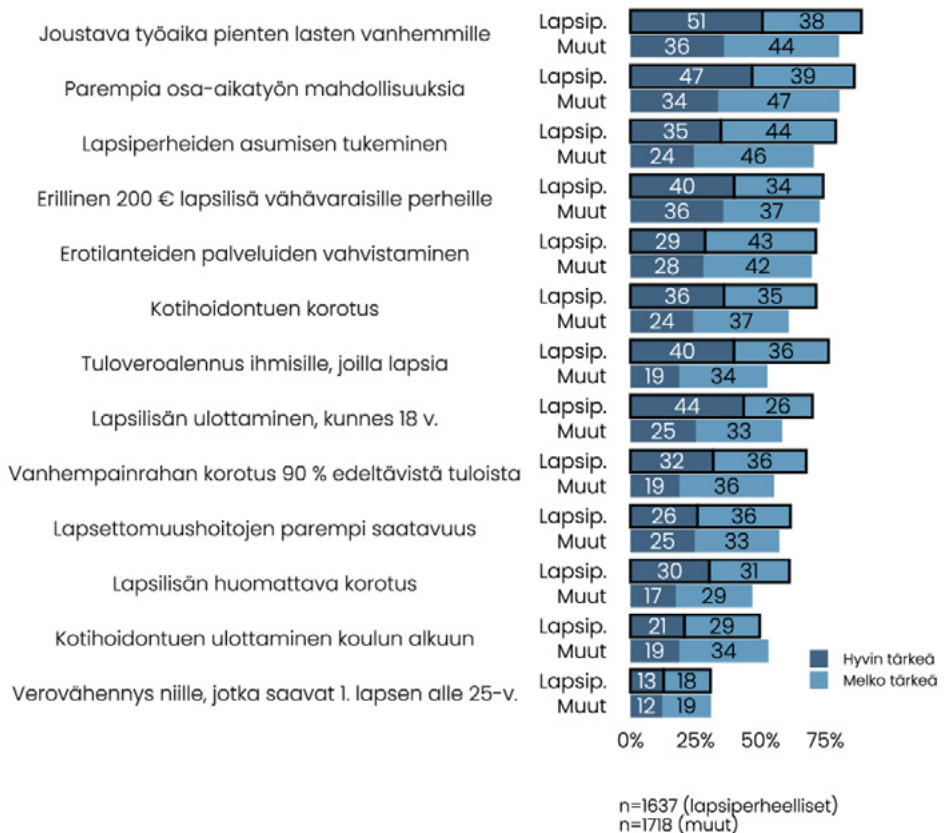
Lapsettomuushoitojen paremman saatavuuden taas arvioi vähintään melko tärkeäksi 59 prosenttia vastaajista. Naisilla osuus oli 64 prosenttia ja 20–45-vuotiailla lapsettomilla, lasta toivovilla 72 prosenttia. Kyselyssä oli mukana myös 40 naista, jotka ilmoittivat olevansa parisuhteessa naisen kanssa. Heistä yli neljä viidestä kannatti lapsettomuushoitojen parempaa saatavuutta.

Lapsiperheelliset vastaajat arvioivat lähes kauttaaltaan erilaisia perhepoliittisia toimenpiteitä tärkeämmiksi kuin muut kyselyn vastaajat (kuvio 13). Ero muodostui kuitenkin osaltaan siitä, että muut vastaajat jättivät ottamatta väitteisiin kantaa (en osaa sanoa -vastaukset) useammin kuin lapsiperheelliset. Tarkastelussa onkin keskitytty tekijöiden koettuun tärkeyteen, ei siihen kuinka ei-tärkeäksi tekijöitä arvioi-

daan. Samalla on syytä huomioida, että myös muista vastaajista yli puolet piti lähes kaikkia kyselyssä listattuja perhepoliittisia toimenpiteitä vähintään melko tärkeänä. Tekijät, jotka arvioitiin lähes yhtä tärkeiksi riippumatta siitä, eläköö itse alaikäisten lasten kanssa vai ei, olivat erillinen lapsilisä vähävaraisille perheille, erotilanteiden palveluiden vahvistaminen sekä lapsettomuushoitojen parempi saatavuus. Sen sijaan kotihoidon tuen ulottamista koulun alkuun ja verovähennystä alle 25-vuotiaana ensimmäisen lapsen saaneille kannatti muista vastaajista jopa suurempi osuus kuin lapsiperheellisistä. Nämä tekijät olivat kuitenkin vähiten merkityksellisiksi nähtyjä perhepoliittisia toimenpiteitä.

Kuvio 13. Perhepoliittisten toimenpiteiden tärkeys, osuus lapsiperheellisistä ja muusta väestöstä, jotka arvioivat tekijöitä melko tai hyvin tärkeäksi (%). Järjestetty kaikkien vastaajien tärkeysjärjestyksen (hyvin tai melko tärkeä) mukaan.

Merkittävimmät erot mielipiteissä toimenpiteiden tärkeydestä lapsiperheellisten ja muiden välillä koskivat lapsiperheellisille kohdennettuja rahallisia tukia: tuloveroalennusta lapsiperheellisille, lapsilisän ulottamista 17-vuotiaille, vanhempainrahan tason korottamista, lapsilisien tason korottamista sekä kotihoidon tuen korotusta. Esimerkiksi tuloveroalennuksen lapsiperheellisille koki hyvin tärkeäksi 40 prosenttia niistä vastaajista, joilla oli taloudessaan alaikäisiä lapsia, mutta muusta väestöstä vain 19 prosenttia.

Huomionarvoista on, että muuten erilaiset perhepoliittiset toimet arvioitiin melko yhteneväisessä tärkeysjärjestyksessä riippumatta siitä, oliko vastaaja itse lapsiperheellinen. Lapsiperheiden palveluiden ja perhepolitiikan merkityksestä vaikuttaisi vallitsevan siis melko yhtenäinen näkemys koko väestössä. Toki on muistettava, ettemme tässä vertaa vastaajien näkemyksiä lapsiperheiden palveluista mahdollisiin toisiin yhteiskunnallisiin uudistuksiin tai palveluihin, vaan keskitymme nimenomaan lapsiperheille suunnattaviin palveluihin ja arvioihin niiden tärkeydestä.

4.2 Perhepoliittisten toimenpiteiden koettu tärkeys vuosina 2010–2022

Seuraavaksi esitämme näkemyksiä erilaisten perhepoliittisten toimien tärkeydestä suhteessa Väestöliiton aiempiin perhebarometrikyselyihin vuosina 2018, 2014 ja 2010. Sisällytimme vertailuun ne yksitoista tekijää, jotka vuosien 2010–2022 kyselyissä on kysytty samalla tavalla. Muutosta aiempaan arvioitiin kolmella tavalla. Tarkastelimme, miten yksittäisten toimien keskinäinen tärkeysjärjestys on muuttunut, miten yksittäisten toimien arvioiminen tärkeiksi tai vähemmän tärkeiksi on muuttunut sekä miten perhepoliittisten toimenpiteiden kokonaisuudessaan saama kannatus on muuttunut vuosien välillä.

Perhebarometrikyselyiden vastaajat ovat arvioineet erilaisten perhepoliittisten toimien keskinäisen tärkeysjärjestyksen pitkälti yhteneväisesti koko 2010-luvun ajan. Kun tarkastellaan tärkeimmiksi arvioituja viittä toimenpidettä, olivat jo vuoden 2010 perhebarometrikyselyssä joustavat työajat ja paremmat osa-aikatyön mahdollisuudet listauksen kärjessä. Paremmat osa-aikatyön mahdollisuudet on vuoden 2014 kyselystä lähtien nähty toiseksi tärkeimpänä perhepoliittisena toimenpiteenä. Samalla lapsiperheiden asumisen tukeminen on jo pitkään koettu verrattain tärkeäksi, mutta sen merkitys näyttäisi yhä kasvaneen.

Kotihoidon tuen korotus taas näyttäisi hieman menettäneen suhteellista merkitystään: kun lapsiperheelliset näkivät sen vuoden 2010 kyselyssä toiseksi tärkeimmäksi tekijäksi, on se nyt vasta sijalla kuusi. Toisaalta enemmistö kannattaa edelleen kotihoidon tuen korotusta: kaksi kolmesta suomalaisesta arvioi kotihoidon tuen korotuksen vähintään melko tärkeäksi, ja yli kolmannes lapsiperheellisistä hyvin tärkeäksi perhepoliittiseksi toimeksi.

Saadaksemme käsityksen, kuinka tärkeiksi perhepoliittisia toimenpiteitä kaiken kaikkiaan on arvioitu 2010-luvulla, loimme eri vuosien yhteneväisesti kysytyistä 11 toimenpiteestä summamuuttujat arvoista 1–4 (*ei lainkaan tärkeä – hyvin tärkeä*), pois lukien ei osaa sanoa -vastaukset. Summamuuttujien keskiarvoja vertaillen tarkastelimme toimenpiteiden koetun tärkeyden muutosta kokonaisuutena. Tarkastelu kattaa luonnollisesti vain kyselyssä mainitut tekijät.

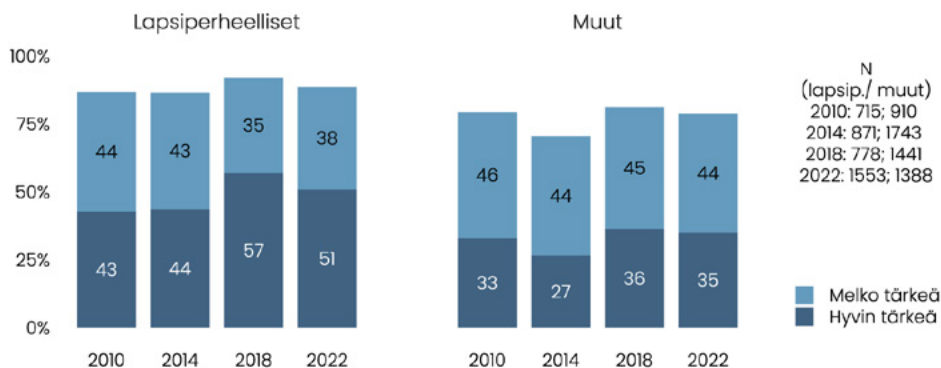
Eri vuosien tuloksia vertaillen näyttäisi, että vuodesta 2010 eteenpäin perhepoliittiset toimenpiteet on arvioitu enenevässä määrin tärkeiksi. Ne koettiin vähiten tärkeiksi vuoden 2014 kyselyssä, jolloin keskiarvo neliportaisella asteikolla oli 2,7. Vuonna 2010 luku oli 2,8 ja tuoreimmassa vuoden 2022 kyselyssä 2,9. Erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Ero näkyi niin lapsiperheellisten kuin muiden vastaajienkin osalta: kun lapsiperheelliset arvioivat tekijöitä vuonna 2014 arvolla 2,8 ja vuonna 2022 arvolla 3,0, arvioivat muut vastaajat niitä vuonna 2014 arvolla 2,6 ja vuoden 2022 kyselyssä arvolla 2,8.

Muutos koetussa tärkeydessä näkyi myös yksittäisten perhepoliittisten toimenpiteiden kohdalla. Useampaa tekijää arvioitiin vuoden 2022 kyselyssä aiempaa tärkeämmäksi, pientä osaa vähemmän tärkeäksi, ja osan kohdalla ei muutosta havaittu. Seuraavassa tarkastellaan muutosta yksittäisten perhepoliittisten toimenpiteiden arvottamisessa vuosina 2010–2022. Tarkasteluissa on esitetty *hyvin* ja *melko tärkeä* -vastausten osuudet lapsiperheellisille ja muille vastaajille. Tuloksinna on otettava huomioon, että en osaa sanoa -vastausten osuus vaihtelee paitsi yksittäisten tekijöiden arvioissa, myös eri vuosina. Tarkastellut jakaumat sisältävät myös EOS-vastausten osuudet. Lapsiperheellisillä ne ovat pienemmät kuin muilla vastaajilla. Tarkastelussa on esitetty siis niiden vastaajien osuudet, jotka ovat selkeästi ottaneet kantaa eri perhepoliittisiin toimiin arvioiden nämä (*hyvin* tai *melko*) tärkeiksi.

Perheen ja työelämän yhdistämiseen kaivataan edelleen joustavuutta

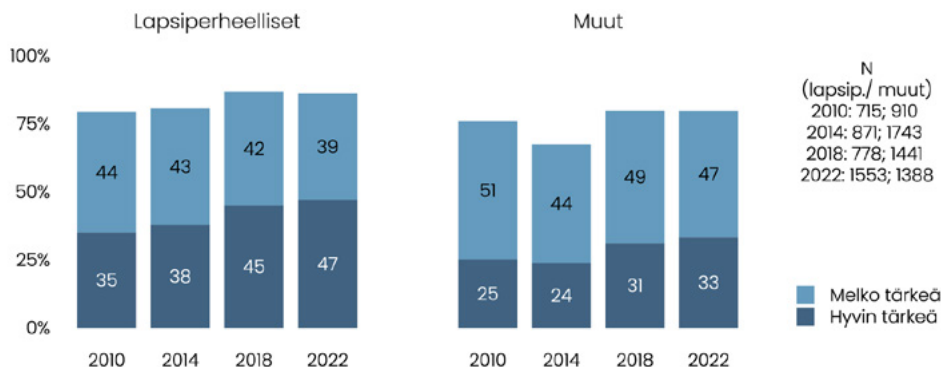
Joustava työaika on jo pidempään ollut perhebarometrikyselyissä tärkeimmiksi arvioidujen perhepoliittisten toimien kärjessä. Edeltävällä vuosikymmenellä sen merkitys kasvoi: verrattuna vuosien 2010 ja 2014 kyselyihin arvioitiin joustava työaika vuosina 2018 ja 2022 useammin erittäin tärkeäksi. Toisaalta verrattaessa vuoden 2022 tuloksia edelliseen kyselyyn vuodelta 2018, ei tärkeäksi arvioidun osuuksissa näy enää kasvua (kuvio 14). Tulosta voi tulkita sekä koronapandemian tuomien etätömahdollisuuksien kuin myös uuden perhevapaamallin parempaan perhevapaiden ja työn yhdistämiseen tähtäävien joustojen valossa. Pitkään toivottuja joustoja on nyt siis saatu. Silti joustavan työajan tärkeys ei näyttäisi olennaisesti vähentyneen.

Kuvio 14. Arviot joustavan työajan tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Toiveet osa-aikatyöstä sen sijaan näyttäisivät edelleen kasvaneen. Niin lapsiperheelliset kuin muutkin vastaajat ovat vuodesta 2010 saakka nähneet paremmat osa-aikatyön mahdollisuudet yhä tärkeämmiksi (kuvio 15). Kun vuonna 2010 kolmannes lapsiperheellisistä näki paremmat osa-aikatyön mahdollisuudet hyvin tärkeinä, oli osuus vuonna 2022 jo lähes puolet.

Kuvio 15. Arviot parempien osa-aikatyön mahdollisuuksien tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

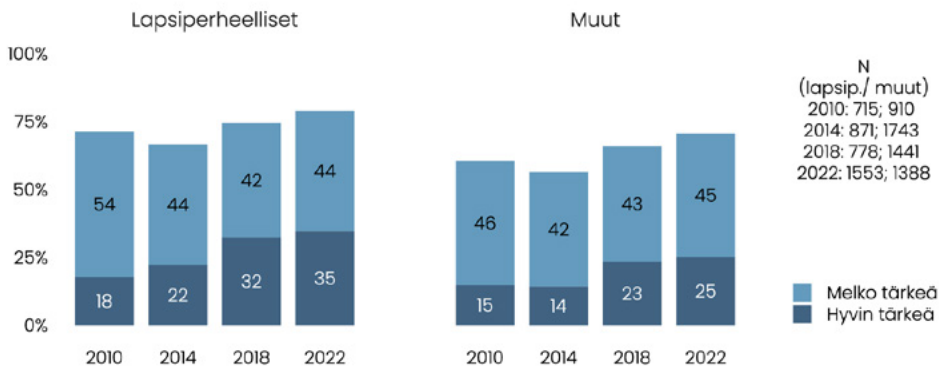

” Se, että olisi rahaa jäädä kotiin hoitamaan lasta tai ylipäättään voitaisi niitä tehdä. Nykymallilla inflaatio huomioiden jäämme lapsettomiksi.”

Lapsiperheiden asumisen tukemiselle yhä vankempaa kannatusta

Lapsiperheiden asumisen tukeminen on niin ikään nähty tärkeimpien toimenpiteiden joukossa jo aiemmissa perhebarometrikyselyissä. Asumisen tukemisen merkitys näyttäisi voimistuneen vuosien varrella. Vuonna 2010 kaikista vastaajista 65 prosenttia piti lapsiperheiden asumisen tukemista vähintään melko tärkeänä, ja 16 prosenttia hyvin tärkeänä. Vuonna 2022 osuudet olivat 74 ja 29 prosenttia. Muutos arvioissa näkyi niin lapsiperheellisten kuin muidenkin vastaajien kohdalla (kuvio 16).

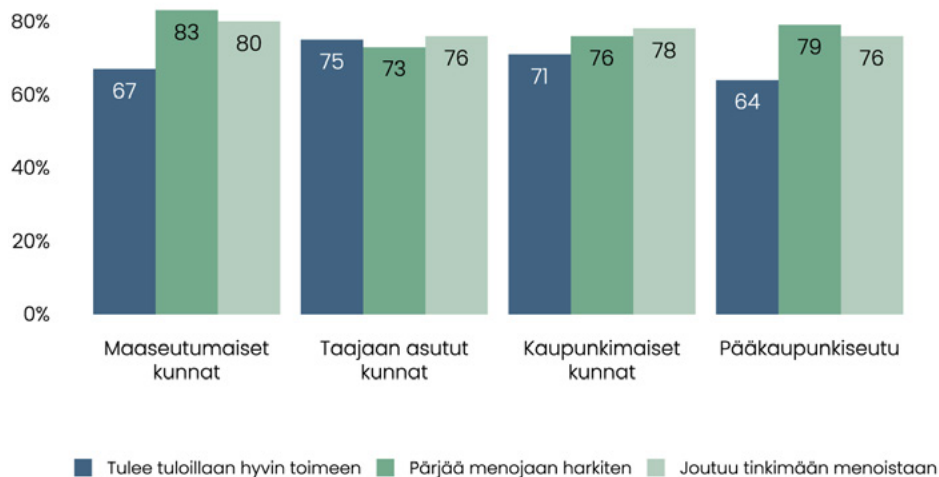
Kuvio 16. Arviot lapsiperheiden asumisen tukemisen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, hyvin ja melko tärkeä -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Kun tarkastellaan, ketkä vastaajista katsoivat lapsiperheiden asumisen tukemisen tärkeäksi, on sosioekonomisella asemalla ja perhetilanteella merkitystä. Koko väestöstä 76 prosenttia arvioi lapsiperheiden asumisen tukemisen vähintään melko tärkeäksi perhepoliittiseksi toimenpiteeksi, mutta osuus oli suurempi esimerkiksi eronneilla (82 %), yksinhuoltajilla (83 %) ja uusperheellisillä (79 %). Niistä, jotka joutuivat tinkimään menoistaan, 78 prosenttia näki asumisen tukemisen tärkeäksi, kun hyvin tai erinomaisesti toimeentulevilla osuus oli matalampi, 69 prosenttia.

Asuinpaikan merkitys näkyi vastauksissa siten, että maaseutumaisissa kunnissa asumisen tukemisen näki tärkeäksi useampi (77 %) kuin kaupunkimaisissa kunnissa (74 %) tai pääkaupunkiseudulla (70 %). Kun huomioon otettiin vastaajan taloudellinen tilanne, monipuolistui kuva siitä, kuinka tärkeäksi lapsiperheiden asumisen tukeminen koettiin. Sekä maaseutumaisissa kunnissa että pääkaupunkiseudulla taloudellisella tilanteella oli merkitystä sille, kuinka tärkeäksi vastaaja näki asumisen tukemisen (kuvio 17). Hyvin toimeentulevista harvempi näki asumisen tukemisen tärkeäksi niin maaseudulla (67 %) kuin pääkaupunkiseudulla (64 %). Taajaan asutuissa kunnissa eroja taloudellisen tilanteen mukaan ei ollut havaittavissa.

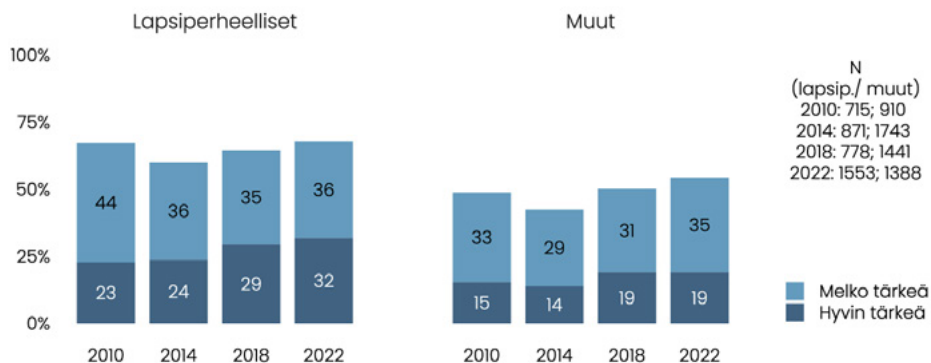
Kuvio 17. Lapsiperheiden asumisen tukemisen melko tai hyvin tärkeäksi perhepoliittiseksi toimenpiteeksi arvioineiden osuus asuinpaikan alueluokan ja taloudellisen tilanteen mukaan, perhebarometrikysely 2022 (%).

Lapsiperheiden tulotasoon kaivataan kohennusta

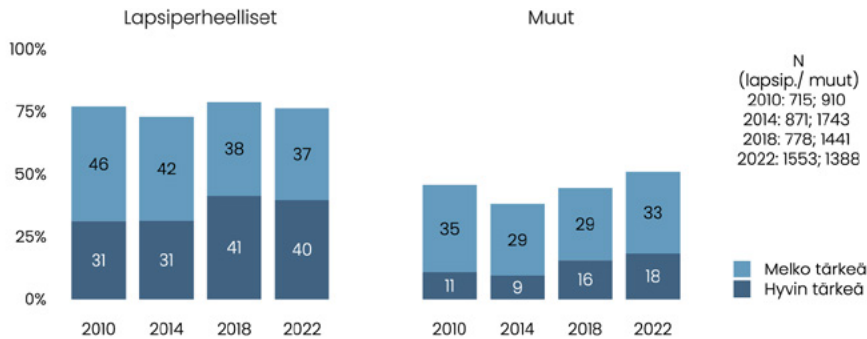
Ansiosidonnainen vanhempainraha on korkeimmillaan noin 70 prosenttia vanhempainvapaata edeltävistä palkkatuloista. Vuoden 2022 kyselyn perusteella vanhempainrahaa korottaisi aiempaa useampi, ja sekä lapsiperheellisillä että muilla vastaajilla tämän kysymyksen merkitys on vuosien varrella kasvanut (kuvio 18). Lapsiperheellisistä suurempi osuus kuin muista vastaajista korottaisi vanhempainrahaa 90 prosenttiin edeltävistä tuloista. Lapsiperheellisistä joka kolmas piti vanhempainrahan korotusta 90 prosenttiin edeltävistä tuloista hyvin tärkeänä, kun alle neljännes vastasi näin vuosina 2010 ja 2014.

Kuvio 18. Arviot vanhempainrahan korotuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Yhä useampi näkee myös tuloveroalennuksen lapsiperheille tärkeämpänä kuin aiempina vuosina. Tämän uudistuksen arvioi muusta väestöstä huomattavasti pienempi osuus tärkeäksi verrattuna niihin, joilla asuu taloudessa alle 18-vuotiaita lapsia. Kuitenkin myös muut kuin lapsiperheelliset arvioivat tätä aiempaa tärkeämmäksi uudistukseksi (kuvio 19).

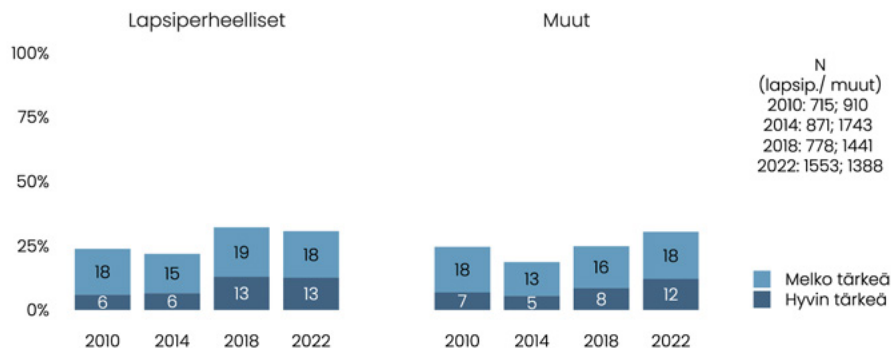
Kuvio 19. Arviot lapsiperheellisten tuloveroalennuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Huoli lapsiperheiden toimeentulosta näkyy myös avovastauksissa, joko huolena itseään pienituloisemmista tai suoraan omasta tulevaisuudestaan ja mahdollisuudesta ylipäänsä saada lapsia. ”Se, että olisi rahaa jäädä kotiin hoitamaan lasta tai ylipäättään voitaisi niitä tehdä. Nykymallilla inflaatio huomioiden jäämme lapsettomiksi.”

Kyselyssä listatuista perhepoliittisista toimenpiteistä tai uudistuksista verovähennys alle 25-vuotiaana ensimmäisen lapsensa saaville oli vähiten tärkeäksi arvioitu toimi. Vertailun perusteella kuitenkin myös tämän toimen merkitystä arvioidaan aiempaa tärkeämmäksi (kuvio 20). Tulos liittyy mahdollisesti 2010-luvun ja viime aikojen syntyvyykeskusteluun ja siihen, että ensimmäiset lapset saadaan nykyään aiempaa myöhemmin.

Kuvio 20. Arviot alle 25-vuotiaana lapsiperheellistyvien verovähennyksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

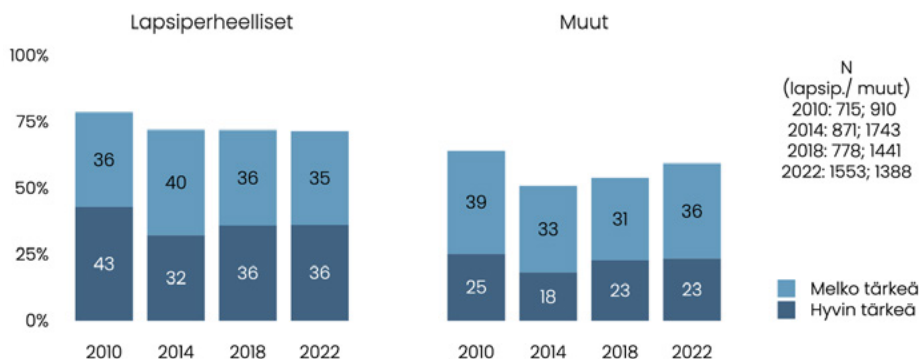
Kotihoidon tuki

Kotihoidon tukea voi saada vanhempi, jonka alle 3-vuotias lapsi on kotihoidossa. Kotihoidon tuki ei ole ansiosidonnainen ja se on osin tulosidonnainen tukimuoto.

Vuonna 2022 voimaan astuneessa perhevapaaudistuksessa kotihoidon tuen taso tai hoitovapaiden pituutta ei muutettu. Vanhempainvapaiden piteneminen ja mahdollisuus pitää niitä joustavammin puolisoiden välillä ja osa-aikaisena, sekä mahdollisuus pitää hoitovapaata jo vanhempainvapaiden lomassa, kuitenkin luultavimmin vaikuttaa myös hoitovapaiden ajoitukseen. Perhevapaiden joustavoitumisen myötä perheet voivat myös kokea pystyvänsä paremmin vaikuttamaan taloustilanteeseensa.

Kotihoidon tuen korotuksen suhteen ei ole samankaltaista suoraviivaista muutosta havaittavissa kuin edellisten tekijöiden kohdalla, kun tuloksia verrataan aiempiin perhebarometrikyselyihin (kuvio 21). Vuonna 2010 yli kolme neljästä lapsiperheellisestä toivoi tukeen korotusta, mutta osuus on ollut vuodesta 2014 alkaen tätä alempi (reilu 70 %). Muussa väestössä kotihoidon tuen merkitys on nähty vaihtelevammin. Vuoden 2014 kyselyssä kotihoidon tuen tärkeys nähtiin selvästi pienempänä kuin vuonna 2010, mutta vuonna 2022 merkitys nähtiin taas suurempana: lähes kaksi kolmesta piti sitä vähintään melko tärkeänä perhepoliittisena toimenä.

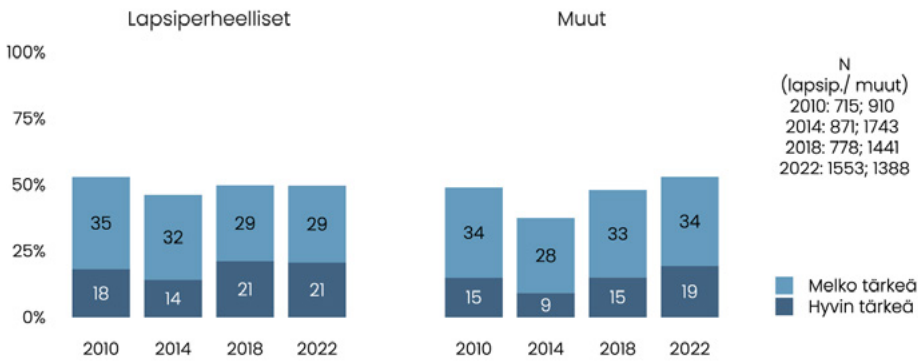
Kuvio 21. Arviot kotihoidon tuen korotuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, hyvin ja melko tärkeä -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Noin puolet suomalaisista katsoo, että kotihoidon tuen ulottaminen koulun alkuun olisi vähintään melko tärkeä perhepoliittinen uudistus. Tämä oli yksi harvoista arvioituista toimista, joiden suhteen lapsiperheellisten näkemykset eivät poikenneet muun väestön näkemyksistä. Lapsiperheellisten osalta näkemykset eivät juuri ole 2010 vuodesta muuttuneet, mutta muu väestö näkee toimen tärkeämmäksi kuin aiemmin (kuvio 22). Tähän vaikuttanee vastaajan ikä ja kokemus vanhemmuudesta. Kotihoidon tuesta jatkamme luvussa 6.2.

Kuvio 22. Arviot kotihoidon tuen koulun alkuun ulottamisen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin ja melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

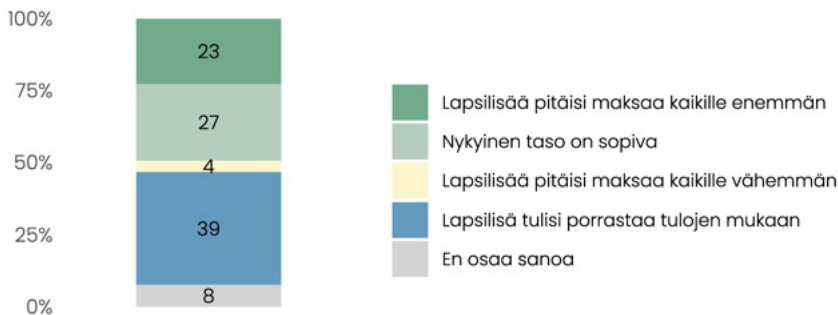

4.3 Näkemykset lapsilisästä

Edellä on jo tarkasteltu lapsilisän merkitystä suomalaisille. Näimme, että koko väestöstä neljännes listaa lapsilisän kolmen tärkeimmän lapsiperheille suunnatun verovaro- roin kustannetun tuen joukkoon (luku 3.1). Noin puolet arvioi lapsilisien huomattavan korotuksen, ja lähes kolme neljästä erillisen vähävaraisille perheille kohdennetun lapsilisän vähintään melko tärkeäksi perhepoliittiseksi toimeksi (luku 4.1).

Kysyimme lisäksi vastaajilta, mitä mieltä he ovat lapsilisän tasosta (kuvio 23). Vuonna 2023 lapsilisää maksetaan perheille 95–183 euroa lasta kohden, lapsimäärän mukaan. Noin neljännes suomalaisista (27 %) piti lapsilisän nykyistä tasoa sopivana ja kaksi kolmesta muokkaisi lapsilisän tasoa jollain lailla. Lapsilisän muokkaamisen kannalla olevista valtaosa (39 prosenttia) haluaisi porrastaa lapsilisän tulojen mukaan, ja 23 prosenttia pitäisi tuen nykyisenkaltaisena universaalina tukena, mutta maksaisi sitä kaikille nykyistä enemmän. Vain 4 prosenttia laskisi lapsilisän tasoa.

Kuvio 23. Suomalaisten näkemykset lapsilisän nykyisestä tasosta, perhebarometrikysely 2022 (%).

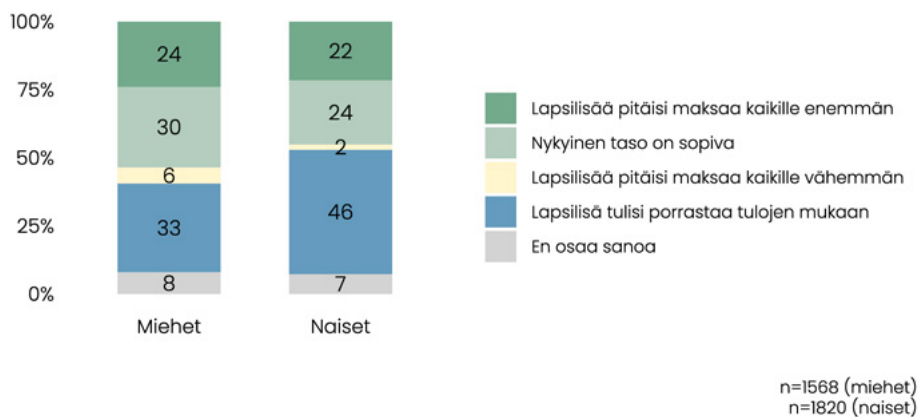

N = 3398

” **Me emme tarvitse enempää lapsilisää, mutta monet lapsemme leikkikaverit tarvitsevat.** ”

Naisista useampi kuin miehistä porrastaisi lapsilisän tulojen mukaan (46 % vs. 33 %, kuvio 24). Miehet taas olivat useammin tyytyväisiä nykyiseen tasoon kuin naiset (30 % vs. 24 %). Lapsiperheellisistä useampi kuin muista vastaajista katsoi, että lapsilisää tulisi maksaa kaikille enemmän (28 % vs. 19 %). Muusta väestöstä suurempi osuus ei ottanut kysymykseen kantaa (10 % vs. 2 %).

Kuvio 24. Näkemykset lapsilisän nykyisestä tasosta sukupuolittain, perhebarometrikysely 2022 (%).

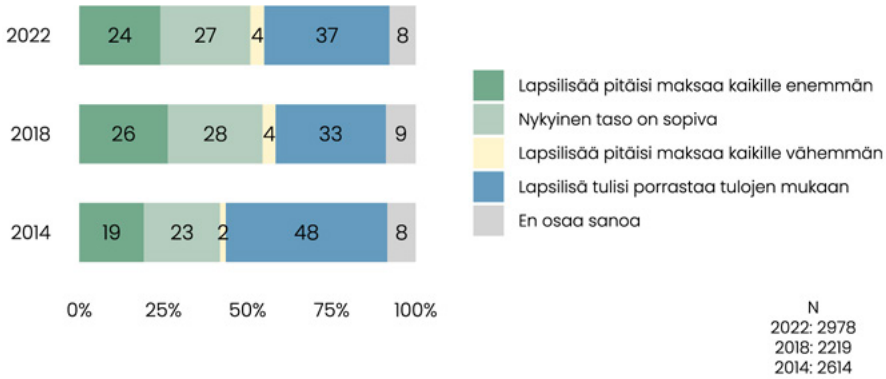
Halu porrastaa lapsilisää näkyi myös kyselymme avovastauksissa (ks. Luku 8). Esimerkiksi näin eräs lapsiperheen vanhempi perustelelee kantaansa:

”Lisätukien ohjaaminen niille perheille, jotka lisätukia tarvitsevat yleiskorotusten sijaan. Me emme tarvitse enempää lapsilisää, mutta monet lapsemme leikkikaverit tarvitsevat. Miksi rahat kuitenkin ohjataan meille? Miksi halutaan väkisin luoda hyväosaisia ja huono-osaisia lapsia?”

Näkemykset lapsilisistä vuosina 2010–2022

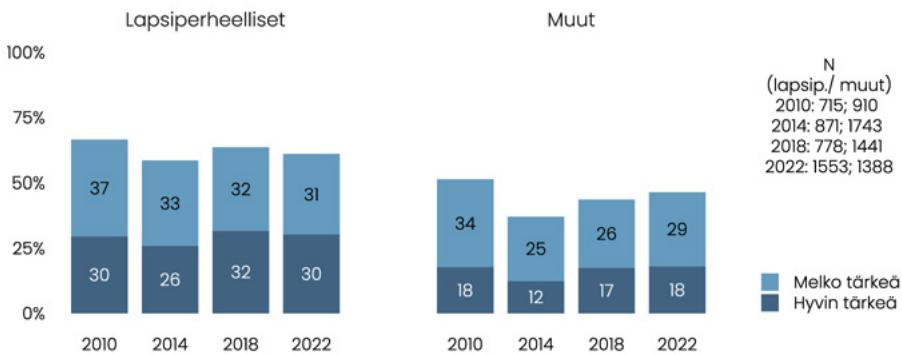
Vertailimme vastaajien näkemyksiä lapsilisän tasosta vuosien 2014, 2018 ja 2022 välillä; vuoden 2010 kyselyssä lapsilisän tasosta ei kysytty vastaavalla tavalla. Vuonna 2014 väestöstä jopa puolet kannatti lapsilisän porrastusta tulojen mukaan (kuvio 25). Vuonna 2018 osuus oli pienentynyt joka kolmanteen, mutta kasvanut taas vuoden 2022 kyselyssä hieman (37 %). Vastaavasti nyt useampi kuin vuonna 2014 katsoi, että nykyinen lapsilisän taso on joko sopiva tai sitä tulisi maksaa kaikille enemmän. Kehitys näyttäytyi samankaltaisena, kun katsottiin eri vuosien osuuksia vain lapsiperheellisten osalta.

Kuvio 25. Näkemykset lapsilisän tasosta perhebarometrikyselyissä 2014, 2018 ja 2022 (%).

Toisaalta, jos kehitystä vuosina 2010–2022 katsotaan sen osalta, kuinka tärkeiksi erilaisia perhepoliittisia toimenpiteitä arvioidaan, piirtyy odotuksista lapsilisälle monitahoisempi kuva. Ensinnäkin lapsilisän huomattavaa korotusta ei nähdä aivan yhtä tärkeänä perhepoliittisena toimenpiteenä kuin vuonna 2010 (kuvio 26). Tuolloin 67 prosenttia lapsiperheellisistä ja 52 prosenttia muusta väestöstä arvioi tätä vähintään melko tärkeäksi. Tuoreimmassa kyselyssä osuudet olivat 61 prosenttia ja 47 prosenttia.

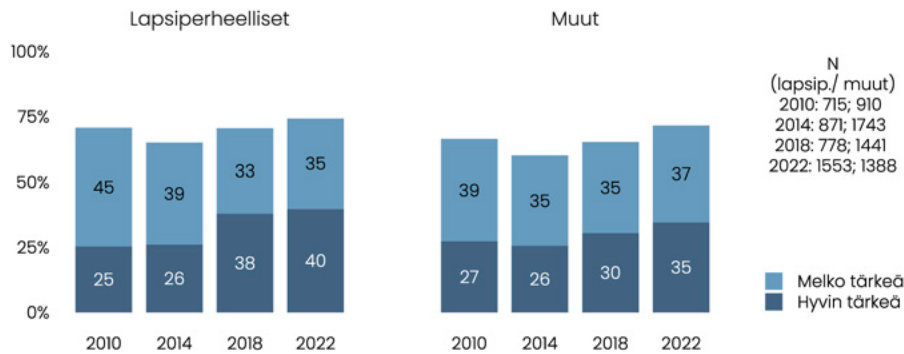
Kuvio 26. Arviot lapsilisän huomattavan korotuksen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, hyvin ja melko tärkeä -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Sen sijaan erillinen 200 € lapsilisä vähävaraisille perheille on kasvattanut kannatustaan koko väestössä (kuvio 27). Nyt kolme neljästä lapsiperheellisestä näkee erillisen lapsilisän vähävaraisille perheille vähintään melko tärkeäksi. Muutos on tapahtunut erityisesti siinä, että erillisen lapsilisän hyvin tärkeiksi arvioineiden lapsiperheellisten osuus on kasvanut huomattavasti. Vuonna 2010 tämä osuus oli 25 prosenttia, kun se vuonna 2022 oli jopa 40 prosenttia. Myös muussa väestössä näkyy vastaava kehitys:

nyt reilu kolmannes arvioi erillisen lapsilisän vähävaraisille perheille hyvin tärkeäksi, kun näin arvio vuonna 2010 reilu neljännes.

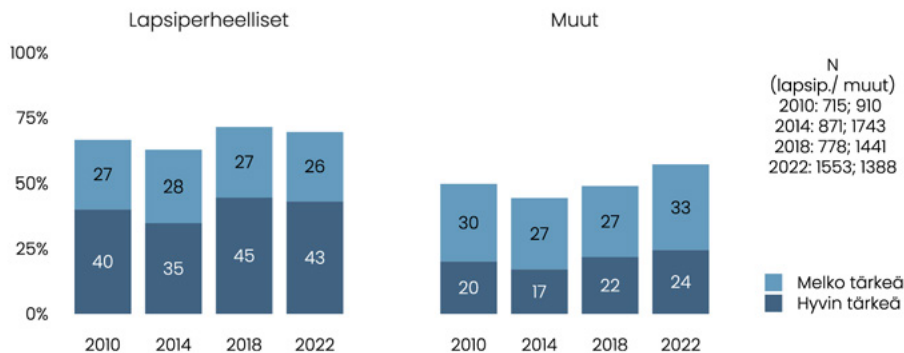
Kuvio 27. Arviot erillisen vähävaraisille perheille maksettavan lapsilisän tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

Toisin sanoen näyttää siltä, että vaikka nyt hieman harvempi kuin vuonna 2014 kannattaa lapsilisän porrastusta tulojen mukaan, on yhä useamman suomalaisen mielestä yhä tärkeämpää kohdentaa erillistä lapsilisää juuri vähävaraisille perheille.

Lapsilisien ulottamista 17-vuotiaille on lapsiperheissä pidetty tärkeänä uudistuksena läpi koko 2010-luvun, ja sen merkitys näyttäisi hieman korostuneen (kuvio 28). Muut vastaajat ovat tulleet arvioissaan lähemmäs lapsiperheellisiä, vaikka pitävätkin lapsilisän ulottamista 17-vuotiaille vähemmän tärkeänä kuin lapsiperheelliset. Vuonna 2010 muusta väestöstä puolet piti uudistusta vähintään melko tärkeänä, kun osuus oli uusimmassa kyselyssä 57 prosenttia.

Kuvio 28. Arviot lapsilisän 17-vuotiaille ulottamisen tärkeydestä perhepoliittisena toimenpiteenä perhebarometrikyselyissä 2010, 2014, 2018 ja 2022, *hyvin* ja *melko tärkeä* -osuudet lapsiperheellisillä ja muulla väestöllä (%).

4.4 Yhteenveto

Lapsiperheiden palveluiden ja perhepolitiikan merkityksestä vallitsee melko samankaltainen näkemys koko väestössä. Perhepoliittisia toimia arvioitiin melko yhteneväisessä tärkeysjärjestyksessä, riippumatta siitä, oliko vastaaja itse lapsiperheellinen. Perhepoliittisten toimien kannatus näyttäisi lisäksi hieman kasvaneen 2010-luvulla.

Perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyviä tekijöitä arvioidaan tärkeimmiksi. Kaikista vastaajista 83 prosenttia piti joustavaa työaikaa pienten lasten vanhemmille vähintään melko tärkeänä, ja lapsiperheistä puolet arvioi joustavan työajan hyvin tärkeäksi toimenpiteeksi. Tämän rinnalla paremmat osa-aikatyön mahdollisuudet arvioitiin tärkeäksi.

Näiden lisäksi lapsiperheiden asumisen tukeminen nähdään tärkeimmiksi koettujen perhepoliittisten toimien joukossa, ja sen merkitys näyttäisi kasvaneen viime vuosien aikana. Muutos on tapahtunut pidemmän ajan kuluessa, mutta aivan viime vuosina tarpeen asumisen tukemiselle voi ajatella korostuneen. Tätä kirjoittaessa taloudellinen tilanne on heikentynyt kyselyhetkestä elokuussa 2022, mutta jo tuolloin kriisien vaikutusten on voinut ajatella näkyneen tuloksissa ainakin osittain. Koronapandemian aikana etätyön yleistymisen ja toisaalta työn ja lastenhoidon yhdistäminen lisäsi tarvetta suuremmille asunnoille. Samalla pidemmän ajan asuntojen hintakehitys erityisesti kasvukeskuksissa on kaventanut mahdollisuuksia kohtuuhintaisiin perheasuntoihin. Vuonna 2022 alkanut Venäjän hyökkäys Ukrainaan on lisäksi asettanut omat haasteensa taloudelle, ja kirjoitushetkellä suuntaamme taantumaan. Asumisen kustannusten nousu asettuu lisäksi uuteen valoon Petteri Orpon hallitusohjelman puitteissa, sillä nyt kaavailluista leikkauksista paitsi työttömyyskorvauksiin, myös asumistukiin, ei ollut kyselyhetkellä Marinin hallituksen aikaan vielä tietoa. Kohtuuhintaisen vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannon suunta näyttää lisäksi laskevalta.

Yhä useamman suomalaisen mielestä yhä tärkeämpää on kohdentaa erillistä lapsilisää juuri vähävaraisille perheille, ja tämä oli keskimäärin neljänneksi tärkein perhepoliittinen toimi. Lapsilisien porrastuksesta väestö on sen sijaan vaihtelevilla kannoilla.

Uutena vaihtoehtona tähän kyselyyn lisättiin eroperheiden tukeminen. Mielenkiintoisella lailla erotilanteiden palveluiden vahvistaminen arvioitiin viidenneksi tärkeimmäksi toimenpiteeksi: niin lapsiperheellisistä kuin muistakin vastaajista lähes kaksi kolmesta piti sitä vähintään melko tärkeänä.

Yhä useampi näkee myös tuloveroalennuksen lapsiperheille tärkeämpänä kuin vuosina 2010 ja 2014. Vuoden 2022 kyselyn perusteella vanhempainrahaa korottaisi aiempaa useampi, ja tämänkin kysymyksen merkitys on vuosien varrella kasvanut. Enemmistö suomalaisista kannattaa edelleen kotihoidon tuen korotusta, ja noin puolet toivoo, että kotihoidon tukea ulotettaisiin koulun alkuun asti.

5 Perhevapaaudistus

Tässä luvussa esitämme suomalaisten mielipiteitä tuoreesta perhevapaaudistuksesta. Käsittelemme mielipiteitä niin vanhempainvapaiden keston, vapaiden jakautumisen, joustojen kuin vanhempainrahan tasonkin suhteen. Niiltä osin kuin se on mahdollista, vertailemme lisäksi näkemyksiä vanhempainvapaamallista aiempien vuosien perhebarometrikyselyihin.

Elokuussa 2022 perhevapaat uudistuivat Suomessa. Uudistuksen tarkoitus oli ottaa tasa-arvoisesti huomioon erilaisten perheiden tilanteet sekä tukea hoitovastuun tasaista jakautumista molempien vanhempien kesken ja tasa-arvoa työelämässä. Uudistuksen myötä vanhempainvapaat jaettiin lähtökohtaisesti tasan molemmille vanhemmille, päivärahapäivien määrä kasvoi ja vapaita on mahdollista pitää joustavammin kuin aiemmin. Malli pyrki myös ottamaan paremmin monimuotoisia perhetilanteita huomioon. Useammassa osoitteessa asuvat vanhemmat, uusperheet, sateenkaariperheet, yhden vanhemman perheet ja monikkoperheet saivat asemaansa parannuksia.

Uudet perhevapaat koskevat perheitä, joissa lapsen laskettu aika oli 4.9.2022 tai sen jälkeen, tai jotka ovat ottaneet adoptiolapsen osaksi perhettään 31.7.2022 tai sen jälkeen. Perhevapaita koskeva uusi ja vanha laki toimivat rinnakkain vuoden 2024 loppuun asti.

Uudistunut vanhempainvapaa voi kestää enimmillään 320 arkipäivää. Kiintiö on lähtökohtaisesti jaettu vanhempien kesken tasan (160 + 160 arkipäivää, johon laskeetaan kuusi viikonpäivää, maanantaista lauantaihin). Omasta kiintiöstään voi luovuttaa toiselle vanhemmalle, omalle puolisolleen, lapsen toisen vanhemman puolisolle tai muulle huoltajalle enintään 63 arkipäivää. Yhden huoltajan perheissä vanhempi saa kaikki 320 päivää käyttöönsä. Vanhempainvapaan ajalta maksetaan ansiosidonnaista vanhempainrahaa ja korvaus on n. 70 prosenttia vapaata edeltävästä tulosta. Raskaana oleva vanhempi saa lisäksi 40 päivää raskausrahaa loppuraskaudessa.

Perhevapaaudistuksessa vanhempainvapaiden enimmäiskesto kasvoi noin 11,5 kuukaudesta noin 14 kuukauteen (sisältäen äidille suunnatun raskausrahan). Jos kaikki vanhempainvapaapäivät käytetään peräkkäin, lapsi on reilun vuoden ikäinen vanhempainvapaiden päättyessä. Ennen uudistusta lapsi oli noin 11 kuukauden ikäinen vanhempainvapaiden päättyessä, jos molemmat vanhemmat käyttivät vapaansa. Jos vain toinen vanhemmista käyttää enimmäismäärän vanhempainvapaapäiviä kahden vanhemman perheessä, on lapsi uudessa mallissa saman ikäinen vanhempainvapaan päättyessä kuin olisi ollut vanhassa vanhempainvapaamallissa, jos vain äiti käytti vapaita, noin 10 kuukauden ikäinen.

Hoitovapaita ei muutettu tässä uudistuksessa ja mielipiteitä niistä käsitellään seuraavassa luvussa. Olennaista perhevapaiden kokonaisuuden kannalta on, että hoitovapaa voi edelleen alkaa vanhempainvapaan jälkeen ja jatkua, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Hoitovapaan ajalta maksetaan vanhempainrahaa huomattavasti pienempää kotihoidon tukea. Hoitovapaata voi myös pitää jo joustavasti vanhempainrahapäivien rinnalla siitä alkaen, kun lapsi on noin puolivuotias. Näin siis esimerkiksi äiti voi olla hoitovapaalla vanhempainvapaidensa jälkeen, minkä jälkeen isä voi ottaa hoivavastuun ja aloittaa vanhempainvapaansa.

Uudistuneen mallin, erityisesti sen sisältämien joustojen myötä, Suomen perhevapaa järjestelmä siirtyi lähemmäs muita Pohjoismaita. Toisaalta vanhempainvapaiden korvaustasossa ei tapahtunut muutoksia, ja Suomessa ansiosidonnaisten perhevapaiden korvaustaso pysyy Pohjoismaiden matalimpana. Esimerkiksi Ruotsissa lasta hoidetaan yleensä kotona noin 1,5 vuoden ikään asti vanhempainrahalla ja sen mahdollistamalla joustoilla. Korvaustaso on noin 78 prosenttia edeltävistä ansiotuloista, ja Norjassa ja Tanskassa 100 prosenttia edeltävistä ansiotuloista. Toisaalta suomalaisen järjestelmän erottaa muista pohjoismaisista malleista mahdollisuus hoitaa lasta kotona kotihoidon tuella ja hoitovapaalla vanhempainvapaiden jälkeen. (Miettinen ja Rotkirch, 2017.)

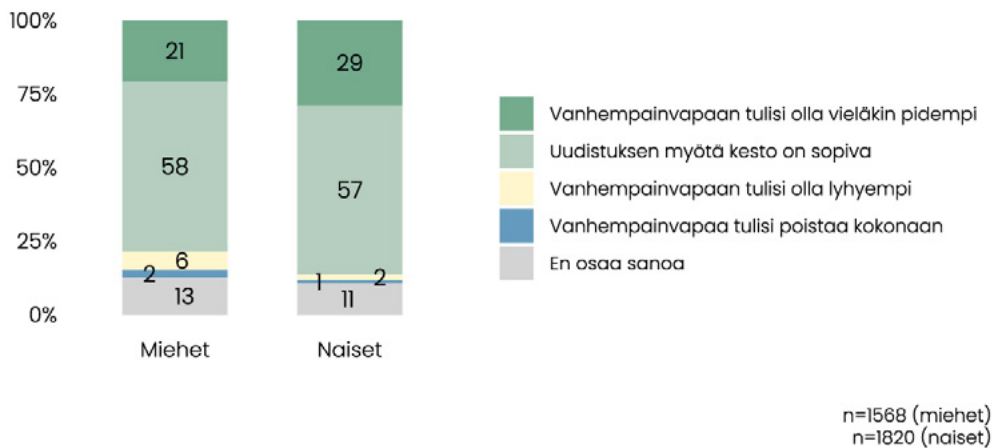
Vanhempainvapaat uudistuivat tämän Perhebarometrin aineistona olevan perhebarometrikselyn toteutuksen aikaan elokuussa 2022. Vastaajista 165 oli tai puoliso oli vastaushetkellä raskaana tai yritti tulla raskaaksi. Vastaajilla ei näin ollen ollut ensikäden tietoa perhevapaa uudistuksen toimimisesta käytännössä, vaikka osa olikin mahdollisesti jo suunnitellut tulevien vapaidensa käyttöä sen mukaisesti. Kyselyssä selitettiin pääpiirteissään vanhempainvapaiden rakenne ja kesto ennen ja jälkeen uudistuksen. Vastauksien voidaan siksi ajatella kuvaavan odotuksia uudelle järjestelmälle. Vasta syksyllä 2024 ensimmäiset uudistuksen jälkeen syntyneet lapset ovat parin vuoden ikäisiä, jolloin voidaan nähdä, miten perheet ovat ryhtyneet käyttämään uudistuneita vanhempainvapaita.

5.1 Vanhempainvapaan kesto

Kysyimme vastaajilta, mitä mieltä he ovat uudistuksen myötä voimaan tulleesta vanhempainvapaan kestosta. Ennen uudistusta ansiosidonnaisten vanhempainvapaiden enimmäiskesto oli noin 11 kuukautta, kun se nyt on noin 13 kuukautta. Suurin osa oli vanhempainvapaan keston tyytyväisiä: 58 prosenttia piti kestoa sopivana (kuvio 29). Neljännnes olisi pidentänyt vapaita ja noin joka kymmenes ei ottanut kysymykseen kantaa. Harva toivoi lyhyempiä vanhempainvapaita tai niiden poistamista kokonaan.

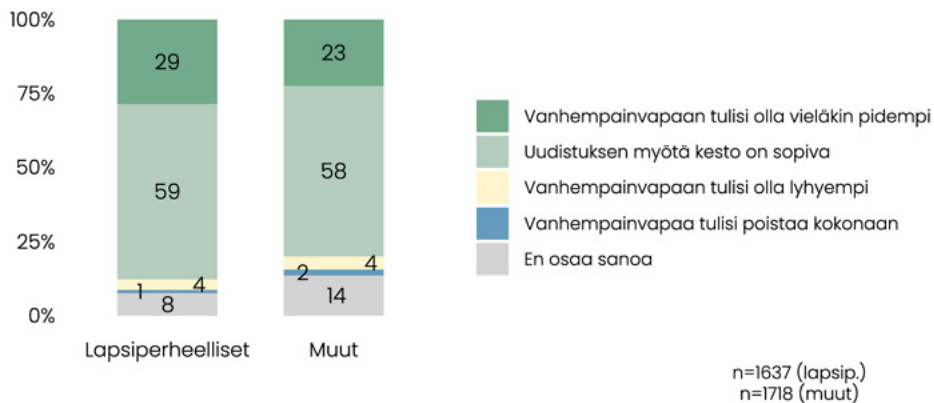
Niin naisista kuin miehistäkin yhtä moni ilmaisi uuden mallin mukaisen vanhempainvapaan olevan kestoltaan sopiva. Naisista useampi olisi kuitenkin pidentänyt kestoa (29 % vs. 21 %), kun taas miehistä useampi (6 %) kuin naisista (2 %) olisi lyhentänyt vanhempainvapaita (kuvio 29).

Kuvio 29. Suomalaisien näkemykset uudistetun vanhempainvapaan kestosta sukupuolen mukaan (%).

Sillä, oliko vastaaja lapsiperheellinen, ei ollut suurta vaikutusta näkemyksiin vanhempainvapaan kestosta (kuvio 30). Lapsiperheellisistä vastaajista kuitenkin hieman useampi, vajaa kolmannes (29 %), olisi toivonut vapaille lisää pituutta, muista vastaajista näin toivoi harvempi, vajaa neljännes (23 %). Muusta väestöstä useampi jätti ottamatta kysymykseen kantaa (14 % vs. 8 %). Alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmista useampi (36 %) toivoi vanhempainvapaille lisää pituutta verrattaessa niihin vanhempiin, joiden lapsi oli vähintään 6-vuotias (24 %).

Kuvio 30. Lapsiperheiden ja muun väestön näkemykset uudistetun vanhempainvapaan kestosta (%).

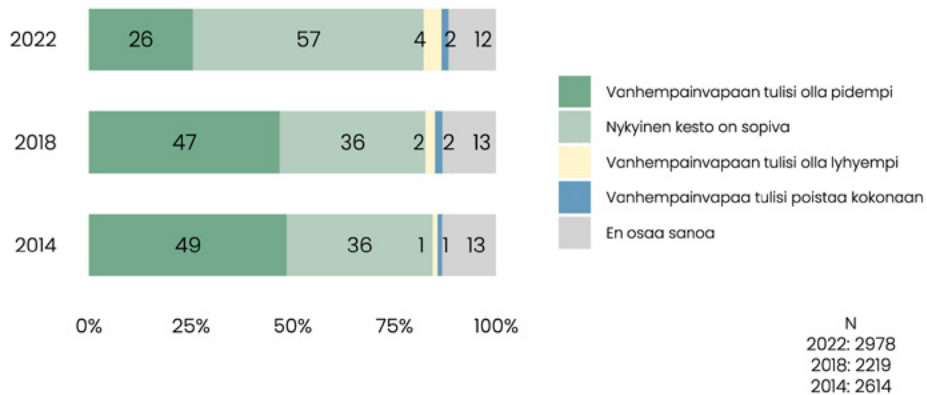
Näkemyksistä, tulisiko vanhempainvapaan olla kestoaltaan pidempi, vaihteli sosio-ekonomisen aseman mukaan. Kotona olevista vanhemmista yli puolet toivoi van-

hempainvapaalle lisää pituutta, ja työntekijäasemassa olevistakin 29 prosenttia. Sen sijaan osuudet olivat matalammat niin toimihenkilöillä (19 %), yrittäjillä (21 %) kuin työttömilläkin (20 %). Koulutustaustan suhteen tämä näkyi niin, että osuudet olivat pienemmät ylemmän (17 %) ja alemman (23 %) korkea-asteen suorittaneilla kuin keskiasteen (26 %) tai perusasteen (31 %) varassa olevilla. Tuloillaan hyvin toimeentulevista hieman harvempi (23 %) kuin menoistaan tinkimään joutuvista (28 %) kannatti pidempiä vanhempainvapaita.

Tyytyväisyyttä uuden perhevapaamallin vanhempainvapaan keston tarkasteltiin vielä vertaamalla näkemyksiä vapaiden kestosta aiemmissa perhebarometrikyselyissä vuosina 2014 ja 2018, jolloin vanhempainvapaiden kesto oli noin 11 kk (nyt n. 13 kk). Aiempaa useampi piti nykyistä kestoja sopivana ja samalla harvempi toivoi vapailta lisää pituutta (kuvio 31). Vuosina 2014 ja 2018 puolet väestöstä toivoi vanhempainvapailta lisää pituutta, kun nyt näin ajatteli neljännes.

Kuvio 31. Suomalaisten näkemykset vanhempainvapaan keston perhebarometrikyselyissä vuosina 2014, 2018 ja 2022 (%).

5.2 Vanhempainvapaiden jakautuminen vanhempien kesken

Isien vanhempainvapaiden käyttö on lisääntynyt 2010-luvulla noin viidellä prosenttiyksiköllä, mutta edelleen vuonna 2022 äidit käyttivät valtaosan, lähes 90 prosenttia vapaista (Kela, 2023a).

Pyysimme kyselyssä vastaajia arvioimaan myös vanhempainvapaiden jakautumista uudistuksen myötä. Uudessa vanhempainvapaamallissa vapaat jakautuvat joko tasan vanhempien kesken tai niin, että enintään 63 päivää voi luovuttaa toiselle vanhemmalle, omalle puolisolalle, lapsen toisen vanhemman puolisolalle tai muulle huoltajalle.

Mielipiteissään vapaiden jakautumisen suhteen suomalaisilla on enemmän

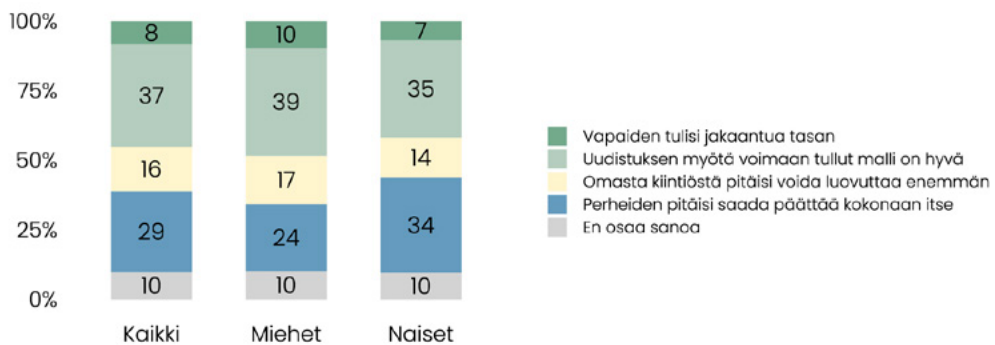
” **Uudistus on helpottanut meidän suunnitelmia tulevaan.** ”
 (Mies, 29-v).

hajontaa vastauksissaan kuin vapaiden keston suhteen. Tilanne heijastui avovastauksissa, joissa jotkut perheet kiittelivät tasa-arvon tukemista: ”Nyt meillä molemmilla on mahdollisuus viettää tasaisemmin aikaa tulevan lapsemme kanssa.” (Mies, 29-v.) Toiset päinvastoin kokivat tilanteen hankalammaksi esimerkiksi imetyksen toteutumisen kannalta: ”Vanhempainvapaaudistus on mielestäni hyvin ristiriitainen, koska perheitä tulisi tukea vuorovaikutussuhteen luomiseen ja pitkään imetykseen, mikä osaltaan tukee lapsen terveyttä ja luottamussuhdetta. Isä ei voi imettää eikä äiti voi olla tissit täynnä töissä.” (Mies, 35-v.)

Reilu kolmannes oli tyytyväisiä uudistuksen myötä voimaan tulleeseen malliin (kuvio 32). Vajaa puolet toivoi kuitenkin mallilta enemmän valinnanvapautta. Reilu neljännes oli nimittäin sitä mieltä, että perheiden tulisi voida päättää vapaiden jakautumisesta kokonaan itse, ja 16 prosenttia joukko katsoi, että omasta kiintiöstä pitäisi voida luovuttaa enemmän vapaita toiselle. Vajaa kymmenes näki, että vapaiden tulisi jakautua tasan, ilman mahdollisuutta luovuttaa omasta kiintiöstään vapaita toiselle vanhemmalle tai huoltajalle.

Hieman harvempi nainen kuin mies oli tyytyväinen uudistuksen myötä voimaan tulleeseen perhevapaamalliin. Uutta mallia piti hyvänä 39 prosenttia miehistä ja 35 prosenttia naisista. Naisista jopa joka kolmas, kun miehistä vain joka neljäs näki, että perheiden tulisi voida päättää vapaiden jakautumisesta kokonaan itse. Hieman useampi mies kuin nainen vastasi, että vapaiden tulisi jakaantua tasan (10 % vs. 7 %). Miehillä oli toisaalta myös naisia tyypillisempää toivoa, että omasta kiintiöstä saisi luovuttaa toiselle vanhemmalle enemmän päiviä (17 % vs. 14 %).

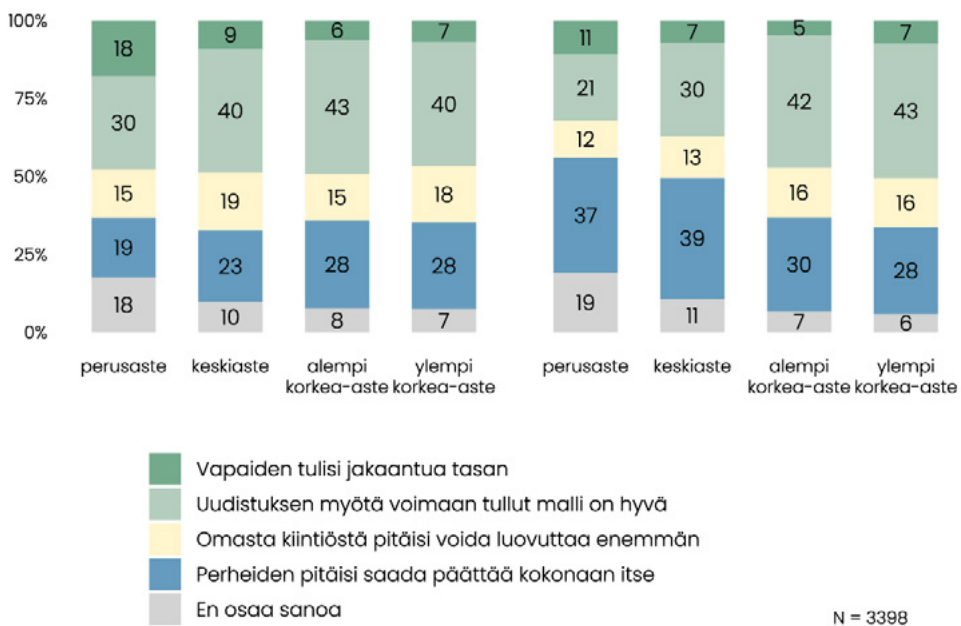
Kuvio 32. Suomalaisien näkemykset vanhempainvapaan jakautumisesta sukupuolen mukaan (%).

N = 3398
 n=1568 (miehet)
 n=1820 (naiset)

Vapaita käyttävät tilastojen valossa miehistä eniten korkeasti koulutetut tai korkeasti koulutettujen äitien puoliset (Kela, 2023a). Koulutustustaan merkitys näkyi perhebarometrikyselyssä niin, että naisista keskiasteen (52 %) suorittaneet kannattivat muita useammin perheiden valinnanvapautta eli mahdollisuutta luovuttaa omasta kiintiöstään enemmän tai päättää vapaista kokonaan itse verrattaessa vain perusasteen suorittaneisiin (49 %) tai korkeakoulutustasoihin (44–46 %, kuvio 33). Lähes viidennes perusasteen suorittaneista naisista ei ottanut kysymykseen kantaa, joten erityisesti korkeakoulutetut naiset olivat keskiasteen suorittaneita harvemmin valinnanvapauden kannalla. Kuitenkin osuus heilläkin oli varsin korkea, yli 40 prosenttia. Miehillä yhteys oli toisensuuntainen: perusasteen suorittaneista pienempi osuus kannatti laajempaa valinnanvapautta (34 %) kuin korkeammilla koulutusasteilla – ylempään korkeasteeseen suorittaneilla osuus oli suurin, 46 prosenttia. Korkeakoulutetuilla naisilla ja miehillä vastaukset olivatkin keskenään hyvin samankaltaiset.

Kuvio 33. Näkemykset vanhempainvapaan jakautumisesta sukupuolen ja koulutustason mukaan (%).

” **Vanhempainvapaauudistus on mielestäni hyvin ristiriitainen ... Isä ei voi imettää eikä äiti voi olla tissit täynnä töissä.** ”
 (Mies, 35-v)

Suurta eroa suhtautumiseen ei tuonut se, oliko vastaaja itse lapsiperheellinen. Lapsiperheellisistä kuitenkin hieman suurempi osa koki, että omasta kiintiöstä pitäisi voida luovuttaa enemmän vapaita toiselle (19 % vs. 14 %) tai että perheiden pitäisi voida päättää vapaista kokonaan itse (32 % vs. 28 %). Muusta väestöstä 12 prosenttia ei ottanut kysymykseen kantaa, osuus lapsiperheellisillä oli 6 prosenttia.

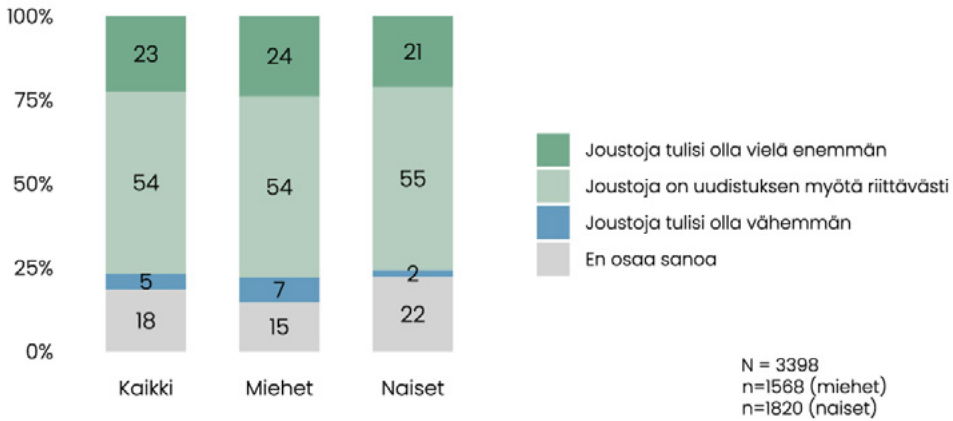
Mielenkiintoisesti niistä 40 naisesta, jotka olivat parisuhteessa naisen kanssa, huomattavasti pienempi osuus kannatti perheiden täydellistä valinnanvapautta. Heistä 13 prosenttia katsoi, että vapaiden tulisi jakautua tasan, kun kaikilla naisilla osuus oli 7 prosenttia, ja 44 prosenttia piti uudistuksen myötä voimaan tullutta mallia hyvänä (vs. 35 % kaikista naisista). Vain joka kymmenes heistä (10 %) vastasi että perheiden pitäisi saada päättää kokonaan itse, kun kaikista naisista näin vastasi 34 prosenttia – toisaalta joka viides (21 %) vastasi että omasta kiintiöstä pitäisi voida luovuttaa enemmän. Naisparit vaikuttavatkin tämän pienen vastaajajoukon näkemysten perusteella suhtautuvan keskimääräistä myönteisemmin vanhempainvapaiden jakamiseen tasan. He toisaalta myös näyttävät arvostavan tilannekohtaisuuden huomioimista painottamalla mahdollisuutta luovuttaa omasta kiintiöstään enemmän vapaita toiselle vanhemmalle tai huoltajalle.

5.3 Mielenkiintoista vanhempainvapaiden joustoista uudistuksen myötä sekä eri vuosina

Perhevapaauudistuksen keskeinen tavoite oli joustojen lisääminen vapaiden ja työnteon yhdistämisessä. Perhevapaiden uudistuksen myötä työsuhteessa olevat voivat pitää ansiosidonnaiset vanhempainvapaat niin monessa jaksossa kuin haluavat ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. Lisäksi osa-aikatyön ja vanhempainvapaan yhdistäminen on uudistuksen jälkeen aiempaa joustavampaa. Osa-aikainen työpäivä kuluttaa puolikkaan vanhempainvapaapäivän, jolloin vapaat voivat kestää vastaavasti pidempään. Kysyimme vastaajilta, mitä he ajattelevat näistä uuden mallin mukaisista joustoista.

Yli puolet vastaajista näki joustoja olevan uudistuksen myötä riittävästi (kuvio 34). Vajaa neljännes vastasi, että joustoja tulisi olla vielä enemmän. Alle viisi prosenttia toivoi joustoja olevan vähemmän. Lähes joka viides ei kuitenkaan osannut ottaa kysymykseen kantaa. Naisten ja miesten näkemykset vastasivat pitkälti toisiaan (kuvio 34). Useampi nainen (22 %) kuin mies (15 %) ei osannut sanoa, mitä mieltä oli uudistuksesta toteutetuista joustoista. Lapsiperheelliset toivoivat hieman useammin enemmän joustoja kuin muut vastaajat (27 % vs. 20 %). Toisaalta muusta väestöstä useampi jätti ottamatta kantaa joustojen riittävyyteen (21 % vs. 14 %).

Kuvio 34. Suomalaisen näkemykset vanhempainvapaan joustojen riittävyydestä sukupuolen mukaan (%).

Miten näkemykset perhevapaiden joustoista ovat muuttuneet viime vuosien aikana? Ennen perhevapaa-uudistusta vuonna 2018 suurin osa niin miehistä kuin naisista kaipasi vanhempainvapailta sen kaltaisia joustoja, joita uuden mallin myötä saatiin vuonna 2022.

Vuoden 2018 perhebarometrikyselyssä 54 prosenttia vastasi, että perhevapaita tulisi voida pitää useammassa jaksossa pidemmällä aikavälillä, esimerkiksi ennen lapsen neljättä ikävuotta. Yli neljännes (28 %) ei ottanut kantaa kysymykseen, ja vajaa viidennes (18 %) ei kaivannut esitettyjä joustoja.

Useampi (63 %) kannatti silloin joustoja osa-aikaisuuden hyödyntämiseen, kun samalla perhevapaiden kokonaiskesto pitenisi. Vain 11 prosenttia ei kaivannut joustoja osa-aikaisuuden hyödyntämiseen, ja 26 prosenttia ei ilmaissut mielipidettään. Naisista hieman useampi vastasi kannattavansa joustoja osa-aikaisuuden hyödyntämiseen (66 % vs. 60 %), mutta muuten naisten ja miesten mielipiteet mukailivat samaa jakaumaa. Seitsemän prosenttia suomalaisista ei tuolloin kannattanut kumpaakaan esitetyn kaltaisista joustoista. (Kontula, 2018.)

Vuonna 2018 naiset arvostivat hieman miehiä useammin osa-aikaisuuden hyödyntämistä, niin lapsiperheissä kuin koko väestön tasolla. Perhevapaiden jaksottamiseen liittyviin joustoihin naiset taas hieman useammin eivät osanneet ilmaista mielipidettään. Vuoden 2022 kyselyssä suurin osa arvioi joustoja olevan uuden mallin myötä riittävästi, mutta neljännes kaipasi joustoja lisää. Vain viisi prosenttia arvioi, että joustoja tulisi olla vähemmän: varsin lähelle sen osuuden (7 %), joka vuonna 2018 ei kannattanut joustoja perhevapaiden jaksottamisen mahdollisuuksiin eikä osa-aikaisuuden hyödyntämiseen.

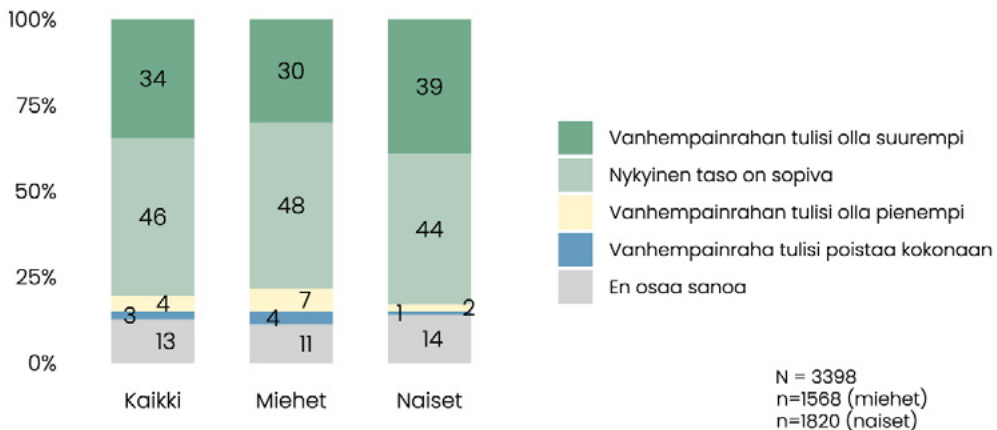
Vaikuttaisi samalla siltä, että erityisesti kysymykseen joustoista uudessa vanhempainvapaiden mallissa oli vaikeaa ottaa kantaa (18 % vastaajista). Myös vuoden 2018

kyselyssä varsin moni, lapsiperheellisistäkin 20–30 prosenttia, ei osannut sanoa mielipidettään tuolloin ehdotetuista joustoista. Joustojen riittävyden arviointi kaipaakin käytännön kokemuksia ja uuden mallin käyttöönottoa. Voidaan myös ajatella, että osa vastaajista ei koe joustoja omien vanhempainvapaidensa kannalta merkityksellisenä, minkä vuoksi kysymykseen on haastava vastata.

5.4 Vanhempainrahan taso

Vanhempainvapaiden ajalta maksetaan ansiosidonnaista vanhempainrahaa, jonka taso on korkeintaan 70 prosenttia edeltävistä palkkatuloista. Uuden perhevapaamallin myötä vanhempainrahan tasoon ei tullut muutoksia. Kysyimme vastaajilta, mitä mieltä he ovat vanhempainrahan nykyisestä tasosta (kuvio 35). Lähes puolet piti vanhempainrahan nykyistä tasoa sopivana. Kolmannes katsoi, että vanhempainrahan tulisi olla suurempi ja alle viisi prosenttia, että sen tulisi olla pienempi.

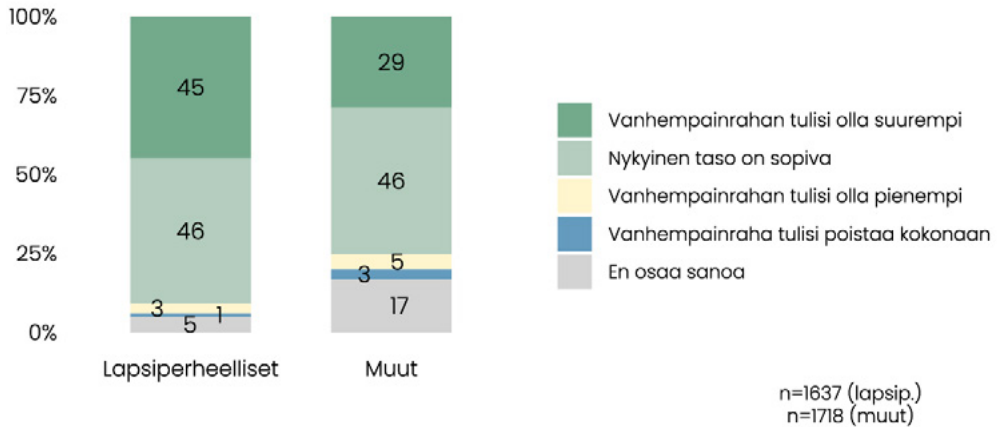
Kuvio 35. Suomalaisen näkemykset vanhempainrahan tasosta sukupuolittain (%).

Naisista useampi kuin miehistä nostaisi vanhempainrahan tasoa (39 % vs. 30 %), ja ero oli nähtävissä myös lapsiperheellisillä naisilla ja miehillä (48 % vs. 41 %). Tulos on ymmärrettävä, sillä valtaosan vanhempainvapaista käyttävät äidit.

Lapsiperheellisistä vastaajista vanhempainrahan tasoa nostaisi jopa 45 prosenttia, kun muilla vastaajilla osuus oli 29 prosenttia (kuvio 36). Samalla lähes viidennes muusta väestöstä ei ottanut kysymykseen kantaa, kun osuus oli lapsiperheellisillä vain viisi prosenttia. Alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmista 51 prosenttia katsoi, että vanhempainrahan tulisi olla suurempi, kun 6-vuotiaiden ja tätä vanhempien lasten vanhemmilla osuus oli 41 prosenttia. Vanhempainrahakorvauksen nostoa pitivät siis tärkeimpänä ne, joille asia oli ajankohtainen tai joiden melko tuoreessa muistissa oli aika, jolloin vanhempainrahaetus on ollut perheen käytössä.

Kuvio 36. Lapsiperheiden ja muun väestön näkemykset vanhempainrahan tasosta (%).

Sosioekonomisella asemalla oli myös merkitystä sille, miten arvioi vanhempainrahan tasoa. Niistä, jotka tulivat tuloillaan hyvin tai erinomaisesti toimeen, 31 prosenttia olisi nostanut vanhempainrahan tasoa, kun menoistaan tinkivillä osuus oli 39 prosenttia. Keskiasteen (37 %) tai alemman korkea-asteen (34 %) suorittaneista useampi toivoi suurempaa vanhempainrahaa kuin perusasteen (32 %) tai korkea-asteen (28 %) suorittaneista. Työntekijäaseman suhteen erityisesti koti-isät ja -äidit (54 %) ja työntekijät (42 %) kannattivat korkeampaa vanhempainrahan tasoa kuin ylemmät toimihenkilöt (27 %), työttömät (30 %) tai yrittäjät (21 %). Näkemykset sekä vanhempainrahan tasosta että sen kestosta näyttäisivät liittyvän siis paitsi toimeentuloon perhevapaiden aikana, myös mahdollisuuksiin hyödyntää vanhempainrahaa ja perhevapaita.

5.5 Yhteenveto

Suomalaiset ovat tulosten perusteella ottaneet perhevapaaudistuksen lämmöllä vastaan. Ennen perhevapaaudistusta vuonna 2018 suurin osa niin miehistä kuin naisista kaipasi vanhempainvapailta sen kaltaisia joustoja, joita uuden mallin myötä saatiin vuonna 2022.

Uudistuksen myötä vapaiden enimmäiskesto piteni yhdestätoista noin 13 kuukauteen. Valtaosa piti nyt vanhempainvapaiden kestoa uudistuksen myötä sopivana. Neljännes olisi pidentänyt vapaita ja noin joka kymmenes ei ottanut kysymykseen kantaa. Tulos on kiinnostava sikäli, että esimerkiksi Ruotsissa vapaat ovat selvästi pidemmät. Hoitovapaita tai niiden enimmäiskestoa ei uudistettu, mutta niitä on nyt aiempaa joustavampaa pitää myös vanhempainvapaiden rinnalla ja lomassa.

Lähes puolet suomalaisista piti vanhempainrahan tasoa sopivana. Kolmannes katsoi, että vanhempainrahan tulisi olla suurempi, lapsiperheellisistä vastaajista joka

toinen oli tätä mieltä. On kuitenkin kiinnostavaa, että tässäkin suhteessa väestö on suhteellisen tyytyväinen tilanteeseen, jossa Suomi on kaukana muista Pohjoismaista: Norjassa ja Tanskassa vanhempainraha vastaa täysin edeltäviä ansiotuloja, eli korvausprosentti on 100, tiettyyn ylärajaan asti.

Samalla varsin moni suomalainen ja erityisesti pienten lasten vanhempi kaipaa vanhempainvapaisiin parannuksia niin niiden keston, tulotason, joustojen kuin perheiden valinnanvapauden kannalta. Näkemykset sekä vanhempainrahan tasosta että sen kestosta vaikuttavat liittyvän siis paitsi toimeentuloon perhevapaiden aikana, myös mahdollisuuksiin hyödyntää vanhempainrahaa ja perhevapaita. Paitsi pienten lasten vanhemmat, kohennuksia vanhempainvapaiden korvaukseen toivovat erityisesti tuloiltaan heikommin toimeentulevat ja työntekijäasemassa tai kotona olevat vanhemmat.

Mielipiteissään vapaiden jakautumisen suhteen suomalaiset ovat vaihtelevilla kannoilla. Vain reilu kolmannes oli tässä suhteessa tyytyväinen uudistuksen myötä voimaan tulleeseen malliin, vajaa puolet toivoi mallilta enemmän valinnanvapautta. Korkeakoulutetut naiset kannattivat harvemmin perheiden laajaa valinnanvapautta vapaiden suhteen. Tulos liittyy työmarkkina-asemaan: paitsi mielekkäitä työtehtäviä, nämä naiset saattavat olla kiinnittyneempiä työtehtäviinsä myös tulevaisuudessa. Vanhempainvapaiden suunnittelun ja jakamisen voi ajatella luonnistuvan paremmin tilanteissa, joissa tulevaisuus vaikuttaa ennakoitavammalta ja perheen ja työn yhteensovittaminen mahdolliselta.

Tulkittaessa tuloksia suomalaisten näkemyksistä uudesta vanhempainvapaamallista on syytä ottaa huomioon, ettei vastaajilla ollut elokuussa 2022 kyselyn aikaan vielä käytännön kokemuksia mallista. Tulokset kuvaavatkin suomalaisten odotuksia mallin käyttöönoton ja toimivuuden suhteen. Toistamme tarkastelun tulevissa perhepoliittisissa Perhebarometreissa, ja tuleekin olemaan kiinnostavaa nähdä, mitä mieltä uudesta perhevapaamallista ollaan jatkossa, kun siihen on totuttu. Uusi malli ei myöskään itsestään esimerkiksi lisää isien perhevapaiden käyttöä, vaan työnantajien asenteilla, tuella ja palkallisen vapaan pituudella voi nähdä olevan asiassa suuri merkitys, kuten esitämme myöhemmin luvussa 7.

6 Mielipiteitä hoitovapaasta ja kotihoidon tuesta

Edellisessä luvussa käsitelimme suomalaisten näkemyksiä uudistuneesta vanhempainvapaajärjestelmästä. Vanhempainvapaan jälkeen tai vapaiden välissä vanhempien on mahdollista jäädä hoitovapaalle, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta, mikäli lapselle ei ole varattu kunnallista päivähoitopaikkaa. Tässä luvussa tarkastelemmekin suomalaisten näkemyksiä hoitovapaasta, sen ajalta maksettavista korvauksista ja sopivasta iästä laittaa lapsi kodin ulkopuoliseen päivähöitoon.

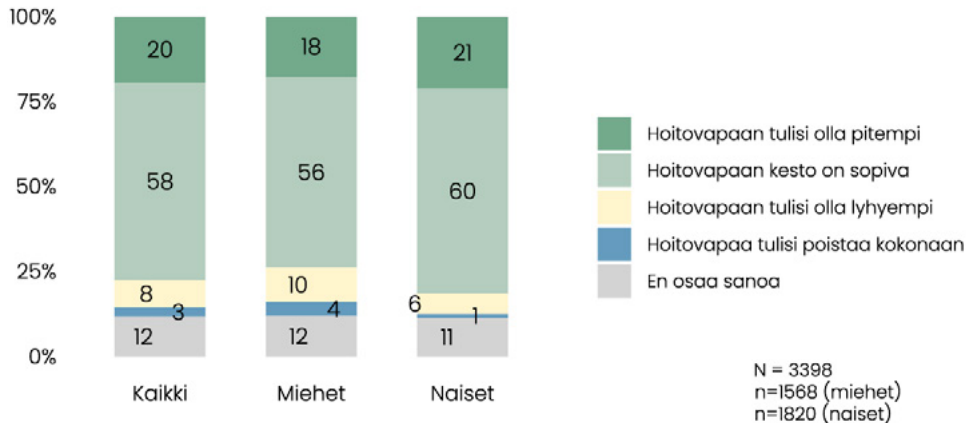
Hoitovapaan ajalta maksetaan kotihoidon tukea. Toisin kuin vanhempainraha, kotihoidon tuki ei ole ansiosidonnainen ja sen taso on huomattavasti vanhempainrahaa matalampi. Kotihoidon tuen perustaso eli hoitoraha on nykyään yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta noin 380 euroa kuussa, ja jos perheessä on muita alle kolmevuotiaita lapsia, tuki nousee noin 115 eurolla lasta kohti. Yli kolmevuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista tuki nousee noin 75 eurolla. Kotihoidon tuen lisäksi osa kunnista maksaa hoitovapaan ajalta kuntalisää.

Hoitovapaisiin ei perhevapaaudistuksessa puututtu, ja poliittisilla puolueilla on niiden jatkumisesta tulevaisuudessa vastakkaisia näkemyksiä. Siksi on tärkeää saada tuoretta tietoa, mitä väestö ja lapsiperheiden vanhemmat itse asiasta ajattelevat.

6.1 Hoitovapaan kesto

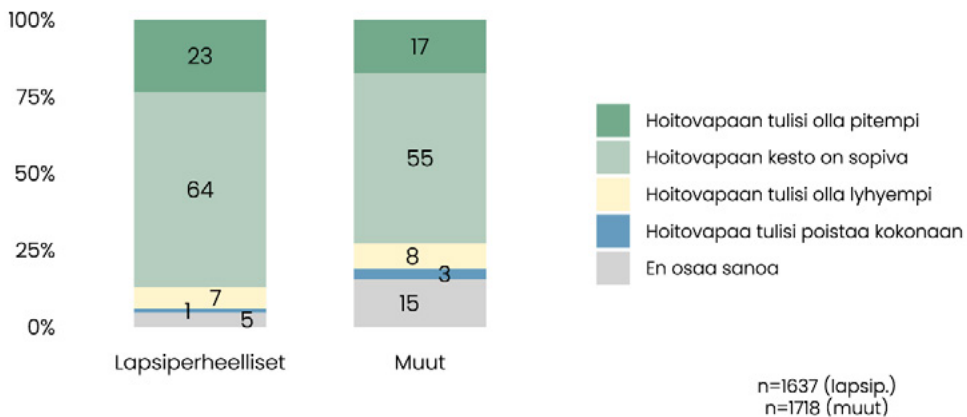
Hoitovapaalla voi olla, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Tyytyväisyys hoitovapaan keston on väestössä laajaa: yli puolet (58 %) piti hoitovapaan kestoa sopivana (kuvio 37). Samalla jopa viidennes suomalaisista toivoisi pidempää hoitovapaata. Kahdeksan prosenttia lyhentäisi vapaata, ja vain kolme prosenttia poistaisi sen kokonaan. Naisten ja miesten välillä ei ollut suurta eroa näkemyksissä hoitovapaan kestosta. Naisista hieman useampi piti nykyistä kestoa sopivana (60 % vs. 56 %) tai olisi toivonut hoitovapaalle lisää pituutta (21 % vs. 18 %), kun miehistä hieman useampi olisi lyhentänyt vapaata (10 % vs. 6 %) tai poistanut ne kokonaan (4 % vs. 1 %).

Kuvio 37. Suomalalaisten näkemykset hoitovapaan kestosta sukupuolittain (%).

Lapsiperheelliset pitivät muuta väestöä useammin hoitovapaan kestoa sopivana (64 % vs. 55 %) tai olisi pidentänyt vapaita (23 % vs. 17 %). Eroa ei havaittu siinä, miten vastaajat suhtautuivat hoitovapaan lyhentämiseen tai sen poistamiseen. Selvästi suurempi osa muista kuin lapsiperheellisistä vastaajista jätti ottamatta kysymyksen kantaa (15 % vs. 5 %). (Kuvio 38)

Kuvio 38. Näkemykset hoitovapaan kestosta niillä, joiden taloudessa elää alle 18-vuotiaita lapsia ja muulla väestöllä (%).

Alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmat kannattivat useammin pidempää hoitovapaata (27 %), erityisesti äidit, joista 30 prosenttia vastasi näin. Alle 6-vuotiaiden lasten isistäkin kuitenkin 24 prosenttia kannatti pidempää vapaata.

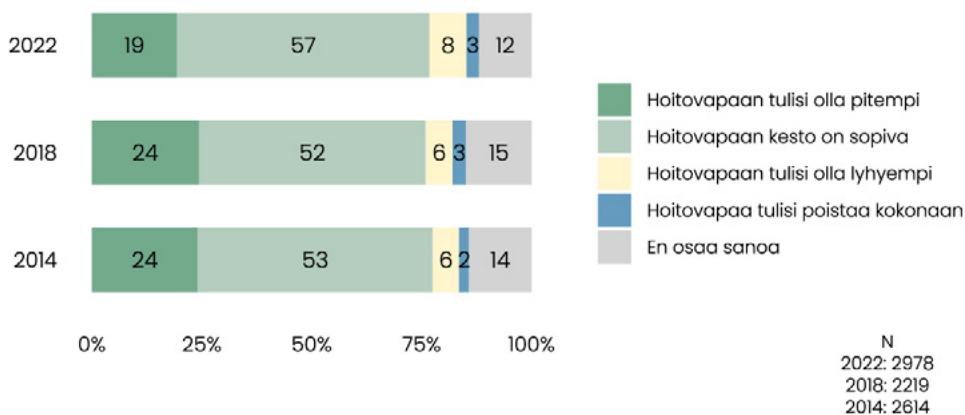
Ylemmän korkeakoulutuksen omaavista vain joka kymmenes kannatti pidempää hoitovapaata, kun muissa koulutusluokissa osuus oli noin joka viides. Työntekijäse-

man suhteen näkemykset vaihtelivat seuraavasti: ylemmistä toimihenkilöistä (12 %) tai yrittäjistä (14 %) selvästi harvempi kaipasi hoitovapaalle lisää pituutta kuin alemmista toimihenkilöistä (21 %), työntekijöistä (22 %) tai erityisesti koti-isistä tai -äideistä (41 %). Tuloillaan heikommin toimeen tulevat perheet arvostivat pidempää hoitovapaata. Niistä, jotka joutuivat tinkimään menoistaan, 27 prosenttia kannatti pidempää hoitovapaata. Osuudet olivat pienemmät niillä, jotka tulivat tuloillaan menojaan harkiten (19 %) tai hyvin tai erinomaisesti (17 %) toimeen.

Hoitovapaata lyhentäisivät tai poistaisivat ne kokonaan muita useammin ylemmät toimihenkilöt (17 %), alemmat toimihenkilöt (15 %) ja hyvin tai erinomaisesti tuloillaan toimeentulevat (14 %). Koulutustaustan suhteen osuudet eivät vaihdelleet erityisemmin.

Kun näkemyksiä hoitovapaan kestosta vertaillaan aiempiin perhebarometrikyselyihin vuonna 2014 ja 2018, on nyt tyytyväisyys vapaiden kestoon aiempaa suurempaa (kuvio 39). 20–55-vuotiaista suomalaisista tyytyväisiä oli nyt 57 prosenttia, kun osuudet olivat vuonna 2018 ja 2014 muutaman prosenttiyksikön pienemmät. Pidempää kestoä toivoo myös aiempaa hieman harvempi (19 % vs. 24 %). Vastaava kehitys näkyi niin naisten kuin miestenkin vastauksissa.

Kuvio 39. Suomalaisten näkemykset hoitovapaan kestosta perhebarometrikyselyissä vuosina 2014, 2018 ja 2022 (%).

Tulosta voi tulkita muun muassa uudistetun vanhempainvapaamallin kehityksessä: koska vanhempainvapaat ovat juuri pidentyneet ja niiden käyttö tullut joustavamaksi, tämä mahdollisesti vähentää tarvetta hoitovapaalle. Samalla hoitovapaata on mahdollista hyödyntää vanhempainvapaiden välissä joustavammin niin, että perheen tulotaso pysyy kohtuullisena. Toisaalta myös asenteet varhaiskasvatukseen liittyen näyttäisivät muuttuneen 2010-luvun kuluessa. Tätä käsittelemme tarkemmin luvussa 6.3.

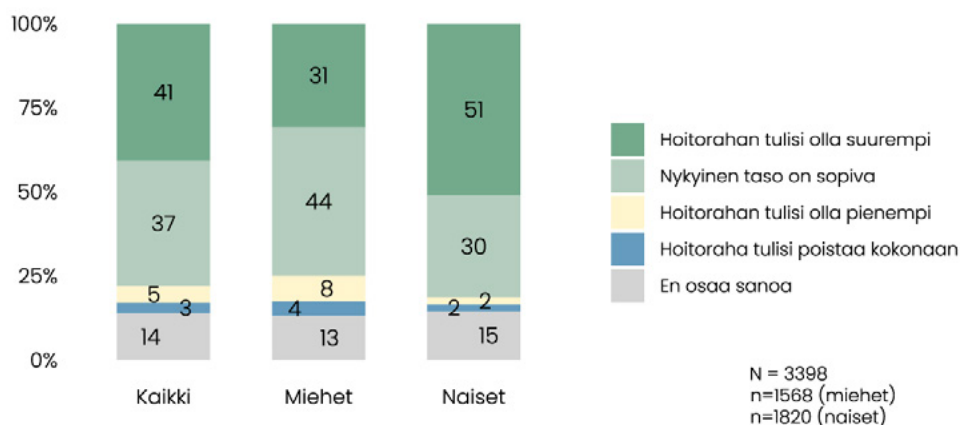
6.2 Hoitorahan määrä

Hoitovapaan ajalta lapsen kanssa kotona oleva vanhempi saa kotihoidon tukea. Kysymme perhebarometrikyselyssä vastaajien mielipiteitä kotihoidon tuen perusosan, hoitorahan, suuruudesta. Yhdestä alle kolmevuotiaasta lapsesta sitä maksetaan nykyisin noin 380 euroa kuussa.

Hoitorahan määrään vastaajat olivat hieman vähemmän tyytyväisiä kuin sen pituuteen: 41 prosenttia vastaajista korottaisi hoitorahaa (kuvio 40). Avovastauksissa kiinnitettiin myös huomiota hoitorahan pienuuteen: ”Eihän työttömienkään oleteta pärjäävän sellaisella summalla, miten sitten äidin ja lapsen?” (Nainen, 43-v.)

Kuitenkin lähes yhtä suuri osuus, 37 prosenttia, piti hoitorahan nykyistä tasoa sopivana. Vain viisi prosenttia vastaajista pienentäisi, ja kolme prosenttia poistaisi hoitorahan kokonaan.

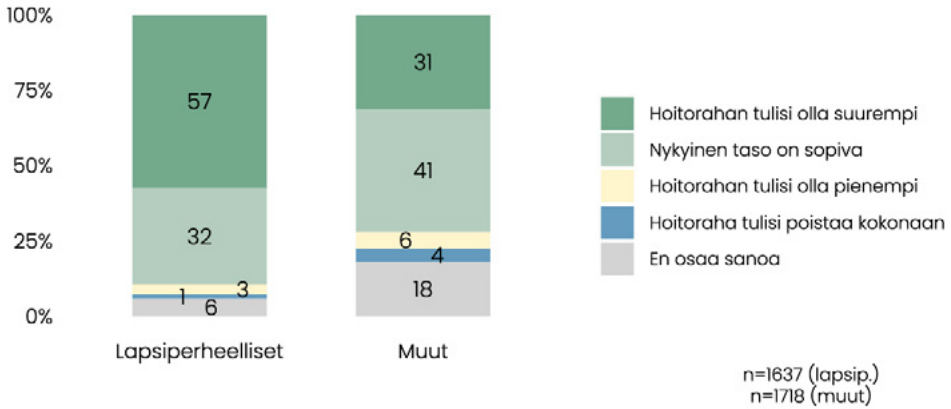
Kuvio 40. Suomalaisen näkemykset hoitorahan määrästä (kotihoidon tuki) sukupuolittain (%).

Suhtautuminen hoitorahaan vaihteli sukupuolen (kuvio 40) sekä sen mukaan, oliko vastaajan kotitaloudessa alaikäisiä lapsia (kuvio 41). Naisista (51 %) ja lapsiperheellisistä (57 %) huomattavasti suurempi osuus kuin miehistä (31 %) ja ei-lapsiperheellisistä (31 %) oli sitä mieltä, että hoitorahan tulisi olla suurempi. Lapsiperheissä naisista jopa 70 prosenttia olisi korottanut hoitorahaa, miehistäkin 43 prosenttia.

” Miten kotihoidontuki on niin pieni? Eihän työttömienkään oleteta pärjäävän sellaisella summalla, miten sitten äidin ja lapsen? ”

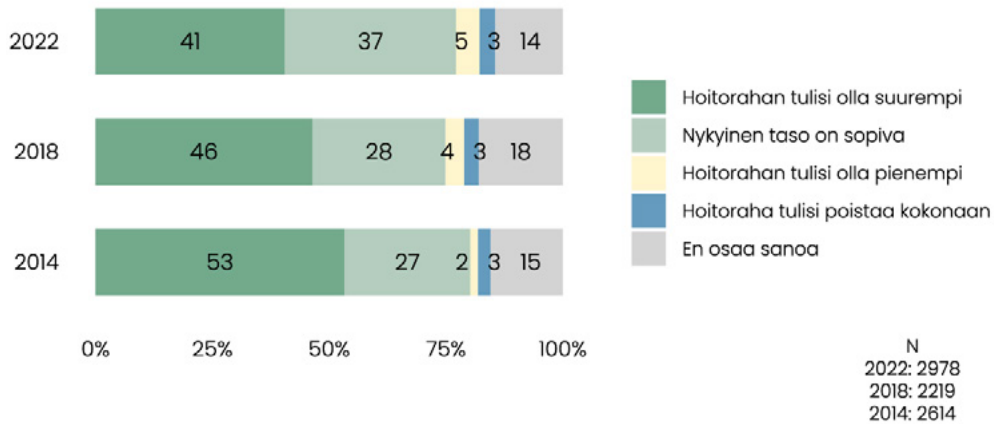
Kuvio 41. Näkemykset hoitorahan määrästä niillä, joilla elää taloudessa alle 18-vuotiaita lapsia ja muulla väestöllä (%).

Koulutustausta ei juurikaan vaikuttanut siihen olisiko ennemmin kasvattanut vai pienentänyt hoitorahaa. Työntekijäasema sen sijaan oli yhteydessä näkemyksiin: työntekijöistä puolet olisi kasvattanut hoitorahaa, kun alemmista toimihenkilöistä vain kolmannes ja yrittäjistä vielä tätä harvempi (31 %). Koti-isistä ja -äideistä jopa 84 prosenttia vastasi, että hoitorahan tulisi olla suurempi. Hoitorahaa olisivat pienentäneet tai poistaneet kokonaan muita useammin ylemmät toimihenkilöt (11 %). Perheen taloudellinen tilanne näkyi siten, että hyvin tuloillaan toimeentulevista harvempi (38 %) olisi korottanut hoitorahaa kuin tuloillaan pärjäävistä (43 %) tai menoistaan tinkimään joutuvista (47 %).

Kun näkemyksiä hoitorahan määrästä verrattiin aiempiin perhebarometrikyselyihin vuonna 2014 ja 2018, oli huomattavasti aiempaa suurempi osuus nyt tyytyväisiä hoitorahan määrään (kuvio 42). Yli kolmannes näki tason nyt sopivana, kun osuus oli vuonna 2014 reilu neljännes. 41 prosenttia 20–55-vuotiaista olisi vuonna 2022 toivonut hoitorahan olevan suurempi, kun vuonna 2014 osuus oli 53 prosenttia. Kehitys näyttyi samanlaisena niin naisilla kuin miehilläkin. Vuonna 2014 naisista 63 prosenttia ja miehistä 44 prosenttia toivoi suurempaa hoitorahaa, kun osuudet olivat nyt 51 ja 30 prosenttia.

Kuvio 42. Suomalalaisten näkemykset hoitorahan määrästä perhebarometrikyselyissä vuosina 2014, 2018 ja 2022 (%).

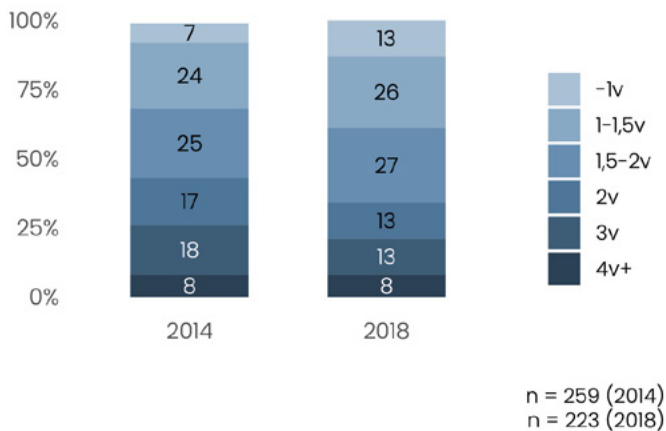
Kuten hoitovapaan keston suhteen, näyttäisi uusi vanhempainvapaamalli tukeneen tyytyväisyyttä myös hoitorahan määrän suhteen. Perhevapaauudistuksessa ei puuttunut hoitovapaan keston tai korvaukseen, mutta jos molemmat vanhemmat käyttävät kaikki vanhempainvapaansa, vanhempainrahaa saa aiempaa pidempään. Siten perhevapaiden ajalta maksettava kokonaiskorvaus on nyt aiempaa suurempi, vaikkei hoitorahaan tehty muutoksia. Lisäksi uudistuksen joustojen myötä saattaa vanhempainrahan ja kotihoidon tuen vuorottelu vanhempien kesken mahdollistaa paremmin omaan tulotasoon vaikuttamisen. Toisaalta jo vuonna 2018 harvempi toivoi suurempaa hoitorahaa verrattaessa vuoteen 2014. Vaikuttaa siis siltä, että asenteissa hoitovapaan suhteen on jo pidemmällä aikavälillä ollut muutosta. Seuraavaksi tarkastelemme tätä siitä näkökulmasta, minkä ikäisinä lapset siirtyvät varhaiskasvatukseen pariin.

6.3 Näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa

Olemme perhebarometrikyselyissä tiedustelleet, minkä ikäinen lapsi on vastaajien mielestä valmis kodin ulkopuoliseen hoitoon. 2010-luvulla sopivaksi katsottu päivähoiton aloitusikä vaikutti laskeneen hieman. Vuoden 2014 perhebarometrikyselyssä 31 prosenttia 0–3-vuotiaiden lasten vanhemmista vastasi lapsen olevan valmis siirtymään kodin ulkopuoliseen hoitoon 1,5 vuoden ikään mennessä (kuvio 43). Vuonna 2018 osuus oli korkeampi, 39 prosenttia. Kahden vuoden ikään mennessä lapsen katsottiin olevan kypsä päivähoitoon 56 prosenttia vuoden 2014 perhebarometrikyselyssä, ja 66 prosenttia vuoden 2018 kyselyssä. Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmille suunnattu Perhevapaakysely on tuottanut vastaavia tuloksia aivan viime vuosilta: sopivaksi katsottu ikä aloittaa varhaiskasvatuksessa on laskenut vuosina 2019 ja 2022 (Kinnunen ym, 2023). Yleinen mielipide varhaiskasvatuksessa aloittamista kohtaan vaikuttaisikin viime vuosina muuttuneen: julkisessa keskustelussa on painotettu aiempaa enemmän

paitsi kotihoidon vaikutuksia tasa-arvolle ja naisten työmarkkina-asemalle, myös varhaiskasvatuksen merkitystä pienillekin lapsille. Esimerkiksi Helsinki poisti ensin vuonna 2019 kotihoidon tuen kuntalisän yli 2-vuotialta, ja vuoden 2021 keväällä myös yli 1-vuotialta, julkilausuttuna tavoitteena saada aiempaa useampi pieni lapsi varhaiskasvatukseen pariin. Toisaalta mediassa on esiintynyt aiempaa vähemmän puhetta päiväkotiympäristön haitallisuudesta ja siitä, että lasten tulisi olla kotona kolmivuotiaiksi. Miltä sopivaksi katsottu ikä aloittaa varhaiskasvatuksessa vaikuttaa vuoden 2022 perhebarometrikyselyn silmin?

Kuvio 43. 0–3-vuotiaiden lasten vanhempien näkemykset sopivasta iästä aloittaa päivähoidossa vuosina 2014 ja 2018 (% vastaajista, pois lukien EOS-vastaukset).

Kysyimme myös vuoden 2022 perhebarometrikyselyn vastaajilta, minkä ikäisenä lapsi on heidän mielestään valmis menemään kodin ulkopuoliseen hoitoon, kuten päiväkotiin tai perhepäivähoitoon. Aiempien kyselyiden valmiin vastausvalikon sijaan vastaus pyydettiin ilmoittamaan tyhjään vastauskenttään vuosina ja kuukausina. Rajasimme annetut vastaukset korkeintaan 6-vuotiaisiin, sillä tuossa iässä siirrytään päivähoidosta esikouluun. Vastauksia, joissa sopivaksi päivähoidonaloitukseksi mainittiin yli 6 vuotta, oli 33, ja nämä jätettiin analyysissä huomiotta. Kysymykseen sopivasta iästä kodin ulkopuoliseen hoitoon jätti ottamatta kantaa varsin moni vastaajista, 22 prosenttia, jotka jätettiin myös analyysissä huomiotta.

Keskimäärin suomalaiset katsoivat, että lapsen voisi laittaa kodin ulkopuoliseen hoitoon 2,4 vuoden iässä (taulukko 6). Naiset pitivät hieman matalampaa ikää, 2,3 vuotta, sopivana kuin miehet (2,5 vuotta), mutta lapsiperheellisillä naisilla ja miehillä keskimääräinen ikä ei kuitenkaan eronnut vaan oli 2,2. Lapsiperheelliset vastaajat näkivät sopivaksi iäksi 2,2 vuotta, kun muu väestö piti parhaana 2,5 vuoden ikää.

Taulukko 6. Suomalaisten näkemykset sopivasta iästä aloittaa kodin ulkopuolisessa hoidossa, keskiarvot erilaisin taustamuuttujin.

		Keskiarvo	Keskivirhe	n
Kaikki		2,39	0,03	2667
Sukupuoli	Naiset	2,26	0,03	1483
	Miehet	2,53	0,05	1180
Lapsiperhestatus	Lapsiperheellinen	2,21	0,03	1439
	Ei alle 18v lapsia taloudessa	2,52	0,04	1211
Nuorimman lapsen ikä	0-5v	2,15	0,06	503
	6-12v	2,21	0,05	528
	13-17v	2,4	0,07	384
	18+	2,57	0,06	473
	ei lapsia	2,5	0,06	744
Alueluokka	Pääkaupunkiseutu	2,23	0,05	668
	Kaupunkimaiset kunnat	2,44	0,04	1315
	Taajaan asutut kunnat	2,43	0,07	403
	Maaseutumaiset kunnat	2,56	0,09	279
Koulutus	Perusaste	2,67	0,13	121
	Keskiaste	2,54	0,04	1182
	Alempi korkea-aste	2,27	0,04	777
	Ylempi korkea-aste	1,98	0,05	587
Ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	2,09	0,07	507
	Alempi toimihenkilö	2,27	0,07	360
	Työntekijä	2,45	0,04	975
	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	2,4	0,12	146
	Työtön	2,75	0,14	122
	Koululainen tai opiskelija	2,34	0,09	195
	Eläkeläinen	2,71	0,14	94
	Kotiäiti tai koti-isä	2,75	0,18	60

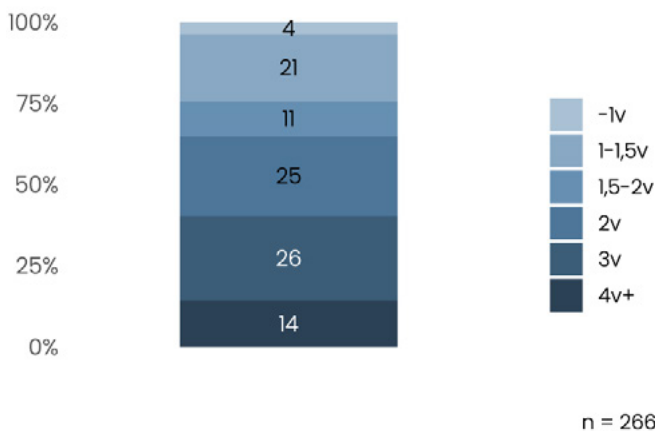

Mitä nuorempia lapsia vastaajalla oli, sitä aiemmin he olisivat olleet valmiita laittamaan lapsen päivähoitoon. Alle 6-vuotiaiden vanhemmat pitivät sopivana ikänä 2,2 vuotta, kun 13–17-vuotiaiden lasten vanhempien keskimääräinen mainittu ihanneikä oli 2,4 vuotta. Myös asuinpaikan kaupunkimaisuudella oli merkitystä: pääkaupunki-seudulla asuvat olivat valmiita laittamaan lapsen kodin ulkopuoliseen hoitoon aiemmin, keskimäärin 2,2 vuoden iässä, kun maaseutumaisissa kunnissa sopivaksi iäksi katsottiin 2,6.

Niin ikään oli havaittavissa koulutustaustan mukaisia eroja: perusasteen suorittaneilla sopivaksi katsottu ikä oli 2,7 ja ylemmällä korkea-asteella huomattavasti matalampi, 2,0. Ammattiaseman suhteen näkyi sama ilmiö: kun työntekijöillä sopivaksi katsottu ikä oli 2,5, oli se alemmilla toimihenkilöillä 2,3 ja ylemmillä toimihenkilöillä vielä matalampi, 2,1. Myös esimerkiksi Perhevapaakysely on tuottanut samankaltaisia tuloksia: sopivaksi katsottu ikä on yhteydessä vanhempien koulutustaustaan (Kinnunen ym., 2023).

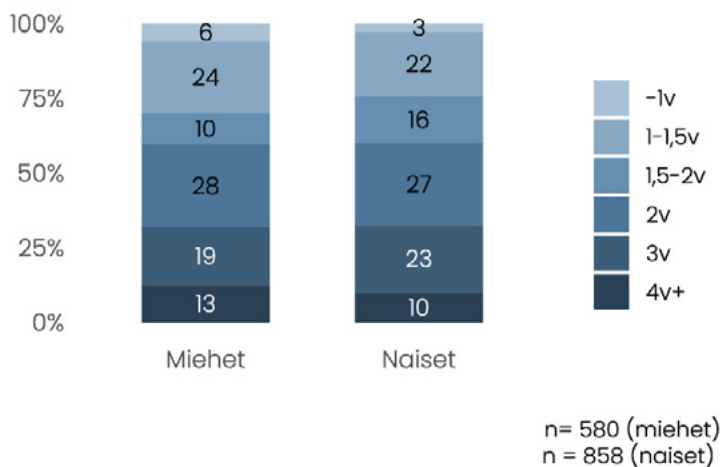
Vastaukset luokiteltiin lisäksi ryhmiin sen mukaan, minkä ikäinen lapsen tulisi ihanteellisesti vastaajan mielestä olla aloittaessaan kodin ulkopuolisessa hoidossa: alle 1-vuotias, 1–1,5-vuotias, 1,5–2-vuotias, 2-vuotias, 3-vuotias tai yli 4-vuotias. Tällöin yleisimmin sopivaksi katsottu ikä kodin ulkopuoliselle hoidolle niin lapsiperheellisillä kuin muillakin oli lapsen ollessa 2–3-vuotias: puolet suomalaisista katsoi, että lapsi on tällöin valmis menemään kodin ulkopuoliseen hoitoon (kuvio 44). Joka neljäs arvioi lapsen olevan valmis reilun vuoden ikään mennessä, mutta vain alle viisi prosenttia alle vuoden ikäisenä. 14 prosenttia katsoi sopivan iän olevan neljä vuotta tai enemmän.

Kuvio 44. Suomalaisten näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa (%), luokiteltu 6 luokkaan, perhebarometrikysely 2022.

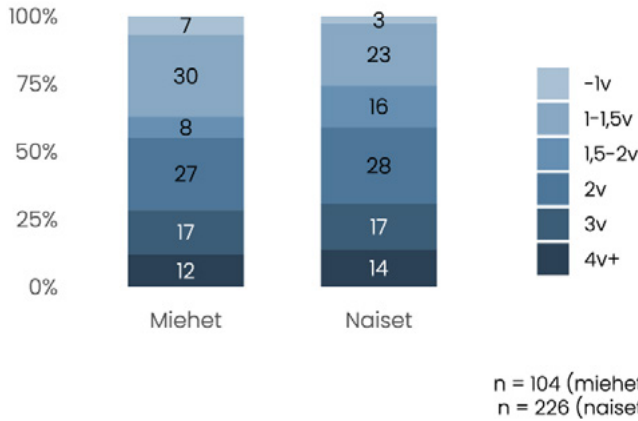
Keskiarvoin tarkasteltuna sekä lapsiperheelliset naiset että miehet katsoivat keskimääräiseksi sopivaksi päivähoiton aloitusiäksi 2,2 vuotta, mutta lapsiperheellisten miesten vastauksissa oli naisia enemmän hajontaa (kuvio 45). Miehistä hieman useampi oli valmis laittamaan alle puolitoistavuotiaan lapsen päivähoitoon kuin naisista (30 % vs. 25 %), mutta toisaalta miehille oli hieman naisia yleisempää kannattaa myös yli neljän vuoden ikää sopivana päivähoiton aloitukseen. Yleisimmin niin naiset kuin miehetkin kuitenkin katsoivat lapsen olevan valmis siirtymään kodin ulkopuoliseen hoitoon kaksivuotiaana (27–28 %).

Kuvio 45. Lapsiperheellisten näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa sukupuolittain (%), luokiteltu 6 luokkaan.

Korkeintaan kolmivuotiaiden lasten vanhemmat olivat valmiita laittamaan lapsen vielä tätä aiemmin päivähoitoon. Isistä yli kolmannes katsoi lapsen olevan valmis puolitoistavuotiaaksi mennessä, äideistä joka neljäs (kuvio 46). Kaksivuotiaaksi mennessä äideistä 42 prosenttia ja isistä 45 prosenttia oli valmis laittamaan lapsen hoitoon. Varsin yleinen sopivaksi katsottu ikä, äideillä yleisimmin mainittu (28 %), oli kuitenkin kaksi vuotta. Se, että äidit harvemmin laittaisivat erityisesti alle puolitoistavuotiaan, mutta myös alle 2-vuotiaan päivähoitoon kuin isät, lienee ymmärrettävissä sitä kautta, että äidit yleisemmin ovat erityisesti pienten lasten kohdalla välittömässä hoivavastuussa muun muassa raskauden, synnytyksen ja imetyksen vuoksi. Yli 3-vuotiaiden osalta pienten lasten äitien ja isien välillä ei ollut näkemyksissä suuria eroja, vaikka tiedämme, että juuri naiset kantavat tämän ikäistenkin kohdalla hoivavastuuta laajemmin.

Kuvio 46. 0–3-vuotiaiden lasten vanhempien näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa (%), luokiteltu 6 luokkaan.

Luvun alussa esittelimme aiempia tuloksia siitä, kuinka sopivaksi katsottu ikä aloittaa päivähoitossa vaikuttaisi 2010-luvulla laskeneen paitsi perhebarometrikyselyiden, myös Perhevapaakyselyn tulosten valossa. Kun nyt on tarkasteltu vuoden 2022 perhebarometrikyselyn tuloksia, ei vastaavalla luokittelulla sopivaksi katsottu ikä aloittaa varhaiskasvatuksessa vaikuta enää laskeneen, pikemminkin päinvastoin. Tämä liittyy kuitenkin siihen, ettei tuloksia voida suoraan verrata, sillä vastausvaihtoehdot aiempien kyselyiden ja vuoden 2022 kyselyn välillä poikkeavat toisistaan. Aiemmissa perhebarometrikyselyissä sopivaa ikää on kysytty valmiilla vastauskategorioilla pudotusvalikon avulla. Vuoden 2022 kyselyssä pyydettiin sopivaksi katsottu ikä ilmoittamaan avoimeen vastauskenttään vuosien ja kuukausien tarkkuudella. Aiemmissa kyselyissä oli myös mahdollista vastata, ettei katso, että lapsen tulisi käydä kodin ulkopuolisessa hoivassa. Mahdollisesti vastausvaihtoehtojen eroavaisuudesta johtuen jopa joka viides jätti vuoden 2022 kyselyssä vastaamatta kysymykseen. Aiempina vuosina EOS-vastausten osuus oli noin joka kymmenes.

Näistä seikoista johtuen emme vertaa vuoden 2022 kyselyn tuloksia suoraan aiempaan, mutta toteamme, etteivät tulokset suoraan tue sitä, että pienten lasten vanhemmat katsoisivat aiempaa nuorempien lasten olevan valmiita päivähoitoon. Vuoden 2022 Perhevapaakyselyssä sopivaksi katsottu ikä aloittaa kodin ulkopuolisessa hoidossa oli matalampi kuin vuoden 2022 perhebarometrikyselyssä: noin kolmannes Perhevapaakyselyn 1–2-vuotiaiden äideistä ja yli 40 prosenttia isistä katsoi lapsen olevan valmis 1,5 vuoden ikään mennessä, kun osuudet 0-3-vuotiaiden vanhemmilla perhebarometrikyselyssä olivat 25 ja 37 prosenttia (Kinnunen ym., 2023). Tarkastelussa olleiden vanhempien lasten ikä siis vaihteli hieman, Perhevapaakyselyn vastaajajoukko on suurempi kuin tässä tarkastelussa, ja vastaustyyppi oli erilainen,

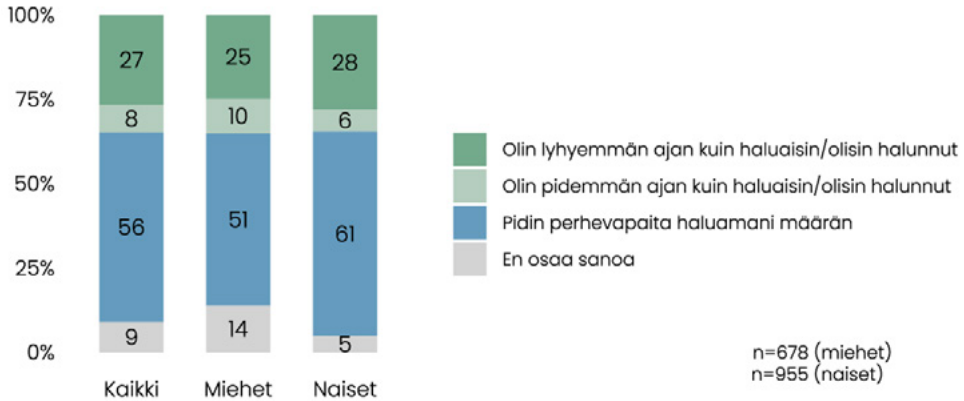
minkä lisäksi perhebarometrikselyn analyysissä ei oteta EOS-vastauksia huomioon. Näyttäisi kuitenkin siltä, että erilainen kysymyksenasettelu tuottaa erilaisia tuloksia: vuoden 2022 perhebarometrikselyn kysymystyyppillä saamme suhteessa korkeampia vastauksia siihen, minkä ikäinen lapsi on valmis kodin ulkopuoliseen hoitoon. Samalla aiempaa suurempi EOS-vastausten osuus saa pohtimaan, onko vastaajien joukko vuoden 2022 kyselyssä tiivistynyt niiden ympärille, joilla on selkeämpi mielipide asiasta. Toisaalta edelleen laskenutta ideaali-ikää lasten varhaiskasvatukseen siirtymiselle tukee se huomio, että sopivaksi katsottu ikä on tulosten valossa sitä matalampi, mitä pienempiä lapsia vastaajalla on (ks. taulukko 6). Samoin matalampi sopivaksi katsottu ikä on yhteydessä korkeampaan koulutukseen ja kaupunkimaiseen asuinpaikkaan, mikä osaltaan saattaa viitata muutoksiin asenteissa.

6.4 Hoitavatko vanhemmat lasta kotona haluamansa ajan?

Vanhemmat näkevät siis keskimäärin sopivaksi iäksi lapselle aloittaa päivähoitossa 2,2 vuoden iässä, 0–3-vuotiaiden lasten vanhemmista vajaa kolmannes katsoo lapsen olevan valmis siirtymään kodin ulkopuoliseen hoitoon puolentoista vuoden ikään mennessä ja 70 prosenttia viimeistään kaksivuotiaana. Tulokset ovat hyvin lähellä sitä, mitä tilastojen valossa voimme päätellä lasten osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Vuonna 2021 kunnalliseen tai yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistui prosentti alle vuoden ikäisistä lapsista, 38 prosenttia kaikista 1-vuotiaista ja 70 prosenttia kaksivuotiaista (Tilastokeskus, 2022). Ovatko vanhemmat siis hoitaneet lastaan kotona haluamansa ajan?

Perhebarometrikselyn tulosten perusteella näin näyttää suurelta osin olevan. Tiedustelimme, kokevatko vanhemmat voineensa hoitaa lasta kotona haluamansa ajan. Vuonna 2022 yli puolet, 56 prosenttia, oli pitänyt perhevapaita haluamansa määrän (kuvio 47). Toisaalta reilu neljännes (27 %) oli ollut tai suunnittelemaansa kotona haluamaansa lyhyemmän ajan. Vajaa kymmenes (8 %) oli ollut kotona haluamaansa pidempään. Isät vastasivat äitejä harvemmin pitäneensä vapaita haluamansa määrän: he olivat hieman naisia useammin olleet haluamaansa pidemmän ajan kotona ja toisaalta useampi miehistä oli epävarma kannastaan. Keskimääräistä useammin perhevapaita olivat pitäneet haluamansa ajan johtavassa asemassa olevat (65 %), ylemmät toimihenkilöt (65 %), yrittäjät (61 %) sekä opiskelijat (59 %). Harvemmin haluamansa tai suunnittelemaansa määrän vapaita olivat pitäneet koti-isät tai -äidit (48 % oli pitänyt haluamansa ajan), työntekijät (53 %) sekä alemmat toimihenkilöt (54 %). Alemmat toimihenkilöt ja työntekijät olivat useammin olleet kotona haluamaansa lyhyemmän ajan (29 % ja 31 %), kun taas kotona olevat vanhemmat olivat olleet kotona haluamaansa pidemmän ajan (11 %).

Kuvio 47. Lapsiperheellisten kokemus siitä, olivatko he perhevapailta haluamansa tai suunnittelemansa ajan (%).

Pienten lasten vanhemmat vastasivat harvemmin pitäneensä perhevapaita haluamansa määrän (kuvio 48). 46 prosenttia 0–3-vuotiaiden lasten vanhemmista oli ollut kotona haluamansa tai suunnittelemansa ajan. Kolmannes oli ollut lyhyempään ja 13 prosenttia pidempään kuin olisi halunnut. Pienten lasten isistä jopa 17 prosenttia vastasi olleensa haluamaansa pidemmän ajan kotona, mutta toisaalta noin kaksinkertainen osuus, joka kolmas isä, vastasi olleensa haluamaansa lyhyemmän ajan perhevapailta.

Kuvio 48. 0–3-vuotiaiden lasten vanhempien kokemus siitä, olivatko he perhevapailta haluamansa tai suunnittelemansa ajan (%).

6.5 Syyt olla kotona haluttua lyhyemmin tai pidemmin

Kyselyssä oli mahdollisuus kertoa avovastauksella syitä, miksi oli ollut perhevapailla haluamaansa lyhyemmän tai pidemmän ajan.

388 vastaajaa kertoi syistä olla perhevapailla haluttua lyhyemmän ajan. Ylivoimaisesti yleisin syy olla kotona lapsen kanssa haluttua tai suunniteltua lyhyempään oli perheen taloudellinen tilanne. Kotihoidon tuella eläminen ei ollut pitkään mahdollista, ja toisilla leikkaukset kotihoidon tuen kuntalisään olivat johtaneet suunnitelmien muuttamiseen. Kotihoidon tukea toisaalta tarjotaan vain 3-vuotiaaksi saakka, mikä oli osalla vastaajista syy laittaa lapsi päivähoitoon, vaikka olisi halunnutkin vielä hoitaa lasta kotona.

”Tulotason tippuminen, ei ole varaa olla kotona pitkään.” (Mies, 31-v.)

”Raha. Kotihoidontuella ei yksinkertaisesti pärjää, kun sillä ei saa edes asumiskustannuksia katettua, saati sitten muuta elämistä. Oli pakko mennä töihin.”

(Nainen, 28-v.)

”Olin yksinhuoltaja ja minun oli pakko mennä töihin.” (Nainen, 56-v.)

”Raha, raha, raha” (Nainen, 34-v)

Osa vastaajista kertoi syyksi haluamaansa lyhyemmälle jaksolle kotona puolison perhevapaan. Erityisesti osa isistä koki jääneensä vaille vapaita puolison pitäessä vanhempainvapaita. Lapsi oli ollut pieni aikana, jolloin isille korvamerkittyjä vapaita oli vähänlaisesti. Puolison työtilanne saattoi ratkaista mahdollisuuden omiin vapaisiin. Myös äidin syy haluttua lyhyemmille perhevapailla saattoi olla puolison pitämät perhevapaat.

”Silloin (1992-96) isyysloma oli kovin lyhyt...” (Mies, 53-v.)

”Tuohon aikaan vapaita ei voinut siirtää puolison kesken.” (Mies, 40-v.)

”Taloudellinen tilanne ja miehen aikomus pitää perhevapaista osa” (Nainen, 48-v.)

”Mies jäi kotiin lapsen kanssa.” (Nainen, 39-v.)

”Lapsen äidillä ei työsuhdetta johon palata, siksi en voinut itse jäädä vanhempainvapaalle lainkaan.” (Mies, 49-v.)

Taloudellinen tilanne ja puolison perhevapaat linkittyivätkin useissa vastauksissa työhön. Oma tai puolison työtilanne tai työttömyys määrittivät mahdollisuuksia jäädä tai jakaa perhevapaita. Samalla moni kaipasi työelämää. Myös opinnot mainittiin syyksi lyhyemmille vapaille.

”Puolison työttömyys” (Nainen 34-v.)

”Halusin takaisin töihin” (Nainen, 29-v.)

”Äkillinen työllistyminen koulutusta vastaavaan, osa-aikaiseen unelmatyöhön” (Nainen, 28-v.)

- ”Työsuhteen vakinaistaminen” (Nainen, 50-v.)
- ”Opiskelu oikeuden päätyminen” (Nainen, 32-v.)
- ”Ammattikorkeakoulusta ei voinut olla poissa pidempään menettämättä opiskelupaikkaa. (Kaksi lasta opintojen aikana.)” (Nainen, 37-v.)
- ”Keksin lähteä opiskelemaan.” (Nainen, 39-v.)

Osa kuvasi yhteiskunnan luomaa painetta palata takaisin työelämään, miehillä tämä liittyi myös yleisiin asenteisiin isien perhevapaita kohtaan. Toisilla paineet liittyivät työnantajaan tai oman työnkuvan asettamiin rajoihin perhevapaiden pidolle. Yrittäjät kokivat mahdollisuutensa pitää perhevapaita hankalina.

- ”Piti saada vakituinen työpaikka eli oltava aktiivisesti työelämässä” (Nainen, 46-v.)
- ”Rahat eivät riittäneet eikä työnantaja katsonut hyvällä. IT-alalla kyllä joku mies yrittää paikan viedä sillä aikaa. Onneksi sain taisteltua oman työpaikan takaisin.” (Nainen, 52-v.)
- ”Projektiluontoisesti rahoitetun työn viivästyttäminen olisi vaikeuttanut koko loppupätkää.” (Mies, 32-v.)
- ”Yhteiskunnan painostus menemään töihin” (Mies, 54-v.)
- ”Minulla ei ollut opettajana virkaa, vaan olin määräaikainen. Oli pakko mennä töihin elokuun puolivälissä. Lapseni oli 2,5kk. Mieheni oli hoitovapaalla/ vuorotteluvapaalla, koska hän oli pienipalkkaisempi.” (Nainen, 54-v.)
- ”Työnantaja ei hyväksy isien pitää vapaita” (Mies, 41-v.)
- ”Kiireet työelämässä” (Mies, 59-v.)
- ”Yrittäjän heikot mahdollisuudet olla pois” (Mies, 37-v.)
- ”Freelancerina en voinut pitää vapaata, koska asiakkaat olisivat kadonneet” (Mies, 53-v.)

Osa vastaajista kertoi terveydentilansa tai oman jaksamisen vaikuttaneen siihen, että perhevapaat jäivätkin suunniteltua tai haluttua lyhyemmiksi. Taustalla saattoi olla muun muassa väsymystä, mielenterveysongelmia tai ero puolisoista.

- ”Sairastuminen, jonka vuoksi olin pitkään sairaalomalla. Myös puolison halukkuus perhevapaiden pitämiseen vaikutti paljon.” (Mies, 27-v.)
- ”Oma sairastuminen” (Nainen, 46-v.)
- ”Pienet tulot ja tuen puute arjessa. Tylistyminen ja yksinäisyys” (Nainen, 42-v.)
- ”EN JAKSANUT ENEMPÄÄ” (Nainen, 42-v.)
- ”Mielenterveysongelmat ja rahatilanne” (Nainen, 44-v.)
- ”Avioero ja yksinäisyys ajoi töihin vähän aikaisemmin kuin olin suunnitellut. En jaksanut hoitaa lasta yksin 24/7.” (Nainen, 49-v.)

Huomattavasti pienempi osuus vastaajista oli ollut kotona haluamaansa pidemmän ajan, ja avovastauksiakin annettiin vähemmän syille olla kotona perhevapailta haluttua pidemmin (114 vastausta). Vastauksissa moni koki ristiriitaa omien toiveiden ja työtilanteen sekä lapsen tarpeiden välillä. Lapsen ikä vaikutti siihen, ettei vanhempi vielä halunnut lasta päivähoitoon. Moni mainitsi tässä yhteydessä päivähoitojärjestelmän puutteet.

”En halua lasta päiväkotiin, koska henkilökunta vaihtuu jatkuvasti ja taudit jylläävät.” (Nainen, 31-v.)

”Lapsi ei ollut valmis vielä päivähoitoon.” (Mies, 43-v.)

”Jotta lapsen ei tarvitse mennä päivähoitoon liian nuorena.” (Mies, 39-v.)

”En olisi saanut päivähoitopaikkaa s.e. molemmat lapset olisivat päässeet samaan -> arjesta työmatkoineen ym olisi tullut liian stressaavaa.” (Nainen, 47-v.)

”Huono päivähoitopaikka tilanne. Lapsille tarjottiin huonoa vaihtoehtoa, koska paikkoja ei ollut lähellä.” (Nainen, 55-v.)

Vastaajat mainitsivat erilaisia syitä sille, miksei lapsi vielä ollut valmis päivähoitoon. Näitä olivat paitsi ikä, myös terveydelliset syyt kuten imetys. Moni mainitsi syyksi myös lapsen kehityksen ja vanhempi-lapsisuhteen.

”Lapsen kehityksen vuoksi” (Mies, 58-v.)

”Imetys eli lapsen hyvinvointi ja terveys” (Nainen, 35-v.)

”Lapsen hyvinvointi” (Mies, 52-v.)

”Lapsi tarvitsee vanhempia” (Mies, 50-v.)

”Lapsi syntyi hyvin pienenä keskosena” (Nainen, 59-v.)

”Lapsen erityistarpeet” (Mies, 58-v.)

”Lapsen sairaus” (Nainen, 32-v.)

Monella syynä oli työtilanne. Usein taustalla oli määräaikainen työ, työttömyys tai puolison työtilanne. Myös asenteet isien perhevapaita kohtaan näkyivät näissä vastauksissa.

”Ei ole työpaikkaa, johon palata.” (Nainen, 39-v.)

”En saanut töitä vanhempainvapaan jälkeen. Määräaikaisuutta ei uusittu.” (Nainen, 42-v.)

”Paluumuutto Suomeen, työpaikan vaihto” (Nainen, 42-v.)

”Puoliso ei halunnut/pystynyt jäämään kotiin ja lapsi oli vielä liian pieni hoitoon. Miesten on vielä vaikea jäädä kotiin asenneilmapiirin vuoksi” (Nainen, 36-v.)

”Koin yhteiskunnallista painetta hoitaa lasta kotona, vaikka puolisoni olisi viihtynyt kotona paremmin. Itse stressaannuin ja kärsin virikkeettömyydestä.

Silti uskoin, että juuri äidin paikka on lapsen kanssa kotona, etenkin, kun lapsi sairasteli paljon. Onneksi en ollut pidempään kuin 1,5 vuota. Isän olisi ehdottomasti kannattanut viettää pidempi pätkä lapsen kanssa kotona. Aika oli myös tervetullut tauko paineiselle työlle, mutta siihen liittyvät ongelmat tulisi toki ratkaista työpaikalla, ei sosiaalietuuksien kautta. Jälkikäteen koen, että isää tulisi kaikin keinoin kannustaa kokeilemaan kotona olemista. Moni ei uskalla jäädä kotiin taloudellisista yms. syistä. Positiivisia kokemuksia pitäisi jakaa laajemmin, jotta muut miehet saisivat hyviä esikuvia.” (Nainen, 44-v.)

Osa kuvasi perheen ja työn yhdistämisen ristiriitaa ja omaa jaksamistaan. Toiset näkivät perhevapaan mahdollistavan erilaisen olemisen ja vapaa-ajanvieton.

”En pystynyt yhdistämään työtä sekä perhettä” (Nainen, 43-v.)

”Alle kouluikäiset lapset sairastelevat paljon, oli tosi masentavaa aina soittaa pomolle et juu taas on laps kipeenä” (Nainen, 50-v.)

”En halunnut palata kokopäivätyöhön ja kiireeseen” (Nainen, 54-v.)

”Aika lapsen kanssa” (Mies, 56-v.)

”Vapaus” (Mies, 54-v.)

Kysymyksessä pyydettiin esittämään syitä haluttua pidemmälle ajalle olla kotona. Joissain vastauksissa kuvattiin päinvastoin halua olla kotona tai varsinainen syy ei käynyt vastauksessa ilmi. Näitä vastauksia tulkitsimme osittain kuvauksena ristiriidasta kotiin jäämisen ja työhön paluun suhteen, osoituksena siitä, ettei halu tai päätös olla kotona ole selvärajainen. Päätöksen taustalla voivat näin vaikuttaa paitsi ulkoiset tekijät kuten taloudelliset mahdollisuudet vanhempainvapaaseen, myös vanhempien ja lapsen hyvinvointiin ja tarpeisiin liittyvät ristiriidat. Yhtä lailla kotiin jäämisen halua kuvaavia vastauksia voi tulkita kriittisenä suhtautumisena itse kysymyksenantoon kohtaan, tarpeena painottaa omaa halua olla lapsen kanssa kotona.

”Halusin olla lapseni kanssa” (Nainen, 32-v)

”Halusin olla poikani lähellä” (Mies, 56-v)

6.6 Yhteenveto

Tyytyväisyys hoitovapaan keston on väestössä laajaa: yli puolet piti hoitovapaan kesto sopivana. Samalla jopa viidennes suomalaisista toivoisi pidempää hoitovapaata.

Lapsiperheellisistä useampi piti hoitovapaan kesto sopivana kuin muusta väestöstä tai olisi pidentänyt vapaita. Sekä alaikäisten lasten äidit että isät katsoivat keskimääräiseksi sopivaksi päivähoidon aloitukseksi 2,2 vuotta. Noin kaksi vuotta onkin tyypillinen varhaiskasvatuksen aloitusikä (Tilastokeskus, 2022).

Suomalaiset ovat yhä tyytyväisempiä niin hoitovapaan keston kuin hoitorahan määrän suhteen. Asenteissa on myös jo pidemmällä aikavälillä ollut muutosta, sillä nykyään harvempi toivoo suurempaa hoitorahaa verrattaessa 2010-lukuun. Silti niistä, jotka hoitovapaata eniten käyttävät eli lapsiperheissä elävistä naisista, yli kaksi kolmesta toivoisi hoitorahan olevan suurempi.

Tulosta voi tulkita muun muassa uudistetun vanhempainvapaamallin kehityksessä: koska vanhempainvapaat ovat juuri pidentyneet ja niiden käyttö tullut joustavammaksi, tämä mahdollisesti vähentää tarvetta hoitovapaalle. Samalla hoitovapaata on mahdollista hyödyntää vanhempainvapaiden välissä joustavammin niin, että perheen tulotaso pysyy kohtuullisena. Toisaalta myös asenteet varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyen näyttäisivät muuttuneen 2010-luvun kuluessa.

Yli puolet pitää perhevapaita haluamansa tai suunnittelemansa määrän. Neljännes vanhemmista oli suunniteltua tai haluttua kestoja lyhyemmän ajan kotona. Syinä haluttua lyhyemmille jaksoille mainittiin taloudelliset syyt, tarve tai halu palata töihin tai opintojen pariin, puolison perhevapaa tai oma jaksaminen. Perhevapaat venyivät suunniteltua pidemmiksi muun muassa päivähoitojärjestelmässä koettujen puutteiden, lapsen kehityksen ja terveydentilan sekä työn ja perheen yhteensovittamisen ristiriitojen vuoksi. Perhevapaiden venyminen toivottua pidemmäksi oli kuitenkin huomattavasti harvinaisempaa kuin niiden jääminen liian lyhyiksi.

Hoitovapaan suosio ja näkemykset sopivasta iästä aloittaa varhaiskasvatuksessa ovat yhteydessä sosioekonomiseen asemaan. Hoitovapaata lyhentäisivät tai poistaisivat sen kokonaan muita useammin toimihenkilöt ja hyvin toimeentulevat, kun taas sen suosio on vahvinta työntekijäasemassa toimivilla, kotona olevilla vanhemmilla tai heikommin toimeentulevilla.

Perheet ovatkin varsin erilaisessa asemassa esimerkiksi perhevapaiden joustojen, osa-aikaisuuden tai kotihoidon tuen hyödyntämisen suhteen. Asiantuntijatehtävissä toimiva pystyy hyödyntämään vaikkapa etä- tai osa-aikatyön mahdollisuuksia pienen lapsen vanhemmuutta tukien toisin kuin esimerkiksi sairaanhoitajana työskentelevä vanhempi. Perhebarometrikyselyssä emme esittäneet kysymyksiä imetyksestä, mutta avoimiin vastausvaihtoehtoihin annetuissa kommentteissa se nousi esiin. Palaamme aiheeseen vielä barometrin viimeisessä luvussa.

7 Isien ja lähisukulaisten perhevapaat

Barometrin toiseksi viimeisessä luvussa käsitellään lapsiperheellisten näemyksiä edistää isien perhevapaita. Erilaisia keinoja edistää isien perhevapaiden käyttöä tarkastellaan sukupuolen ja koulutuksen mukaan. Tässä emme käsittele perhevapaiden käyttöä esimerkiksi yhden vanhemman perheiden tai sateenkaariperheiden erilaisissa tilanteissa. Luvun lopussa esittelemme lisäksi suomalaisten mielipiteitä laajentaa perhevapaita muille lähisukulaisille, kuten omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan tai lapsen hoivaan isovanhemmille.

7.1 Isien perhevapaat

Valtaosan perhevapaista käyttävät äidit. Isät käyttivät vuonna 2022 noin 12 prosenttia vanhempainpäivärahapäivistä (Kela, 2023a). Kotihoidon tuen saajista vielä pienempi osuus on miehiä; vuonna 2022 osuus oli 8,5 prosenttia (Kela, 2023b). Suomalaiset isät ovat vähemmän perhevapailla kuin muiden Pohjoismaiden isät. Kokemukset muista Pohjoismaista viittaavat siihen, että pidennetyt, korvamerkityt ja tulosidonnaiset isyysvapaat kannustavat miehiä pitämään enemmän perhevapaita. (Miettinen & Rotkirch, 2017.)

Suomen uuden perhevapaamallin keskeinen tarkoitus oli lisätä tasa-arvoa hoivavastuussa. Uudistuksen voikin ajatella lisäävän isien perhevapaiden käyttöä paitsi isälle korvamerkittyine kiintiöineen, myös saatujen joustojen myötä. Kun vanhempainvapaita voi jakaa aiempaa useampaan osaan kaksivuotiaaseen saakka, voi se lisätä vanhempien vuorottelua. Korvaustasoon ei kuitenkaan tullut uuden mallin myötä muutoksia, ja ansiosidonnainen vanhempainvapaa on meillä edelleen alhaisin pohjoismaisessa vertailussa. Lisäksi työehtosopimuksissa miesvaltaisilla aloilla ei juuri tapahtunut muutoksia palkallisten vapaiden osalta perhevapaauudistuksen jälkeen. Mitä lapsiperheet itse ajattelevat keinoista kannustaa isiä perhevapaalle?

Kysyimme, millä keinoilla vastaajat kannustaisivat isiä pitämään enemmän perhevapaita. Listattuna oli yhdeksän erilaista keinoja, joista vastaajan tuli valita vain yksi, mielestään paras vaihtoehto. Mahdollista oli myös vastata *Isien perhevapaita ei tarvitse edistää* tai olla ottamatta kantaa (*En osaa sanoa*).

Kaikista suomalaisista yli 80 prosenttia mainitsi jonkin mainituista keinoista kannustaa isien perhevapaita. Vain 6 prosenttia väestöstä vastasi, ettei isien perhevapaita tarvitse edistää. Myös avovastauksissa korostui näkemys, että perhevapaalle jääminen

on ainutlaatuinen tapa vahvistaa kiintymyssuhdetta lapseen: ” ... Lapsi on pieni vain hetken ja jokaisen vanhemman pitää saada nauttia siitä ja rakentaa suhde omaan lapseensa.” (Mies, 44-v.)

Enemmistö lapsiperheiden vanhemmista haluaa kannustaa isiä pidentämään perhevapaita. Luvussa keskityimme jatkossa lapsiperheissä eläviin vastaajiin, sillä heillä on tuoreimmat kokemukset perhevapaajärjestelmän toimivuudesta. Koko väestön vastauksissa nousivat kuitenkin samat parhaiksi koetut keinot esiin.

Tärkeimmiksi keinoiksi kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita lapsiperheelliset katsoivat vanhempainrahan korottamisen 90 prosenttiin edeltävistä ansiotuloista ja työnantajien myönteisen suhtautumisen edistämisen (kuvio 49). Yhteensä noin kaksi viidestä lapsiperheellisestä piti näistä jompaakumpaa parhaana keinona (19 % työnantajan suhtautumisen edistämistä ja samoin 19 % vanhempainrahan korottamista). Kolmanneksi tärkeimmäksi keinoksi arvioitiin äitien työmarkkina-aseman kohentuminen, jonka valitsi parhaaksi vaihtoehdoksi kannustaa isiä perhevapaille 13 prosenttia.

Vain viisi prosenttia valitsi vaihtoehdoksi, ettei isien perhevapaita tarvitse edistää. Tätäkin epäsuositumpi keino oli, että vanhempainvapaiden toiselle vanhemmalle siirrettäviä päiviä vähennettäisiin – tulos heijastelee sitä suurta vastaajien määrää, joka toivoi perheille täyden päätäntävällän vanhempainvapaiden käytössä (ks. luku 5.2; kuvio 32).

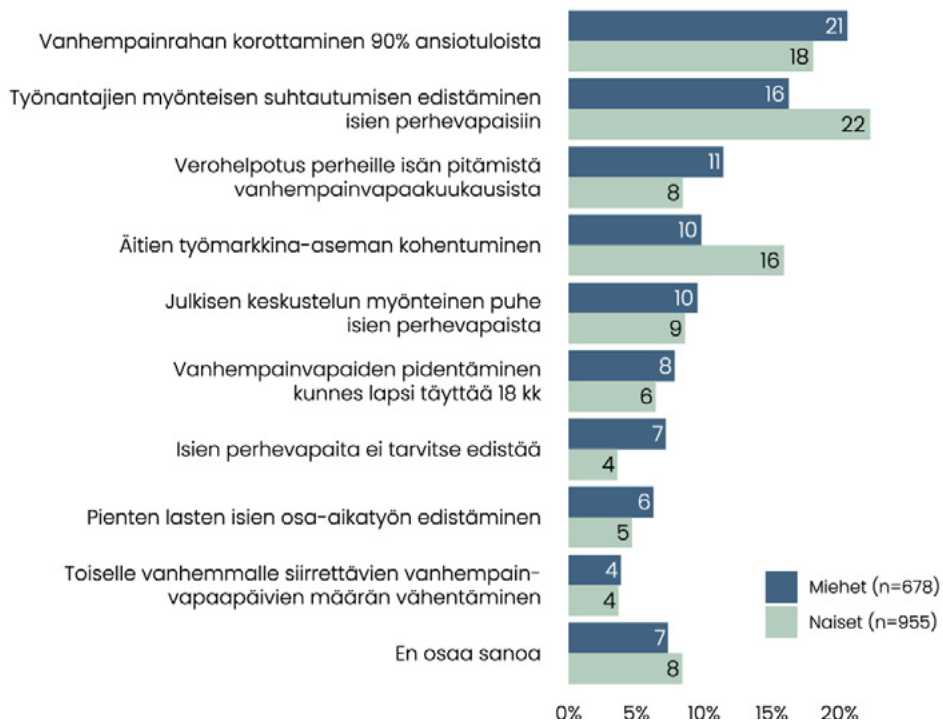
” **Lapsi on pieni vain hetken ja jokaisen vanhemman pitää saada nauttia siitä ja rakentaa suhde omaan lapseensa.**

Kuvio 49. Lapsiperheiden vanhempien näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita (%).

Isien ja äitien vastaukset ovat varsin samankaltaisia, mutta joitain eroja löytyy (kuvio 50). Isillä tärkeimmäksi keinoksi nousi vanhempainrahan korottaminen. Äidit arvioivat tärkeimmäksi keinoksi työnantajien myönteisen suhtautumisen isien perhevapaisiin selvästi suuremmalla osuudella (22 % vs. 16 %), sekä arvioivat, useammin kuin isät, äitien työmarkkina-aseman kohentumisen parhaaksi keinoksi (16 % vs. 10 %). Muutoin tärkeysjärjestys oli samankaltainen äitien ja isien kesken, isillä taloudelliset tekijät kuitenkin korostuivat. Vanhemmille annettavan verohelpotuksen jokaisesta isän pitämästä vanhempainvapaakuukaudesta valitsi parhaaksi keinoksi isistä yksitoista prosenttia, äideistä kahdeksan prosenttia. Tämä oli isien keinovalikoimassa kolmannella sijalla, äitien vasta viidennellä. Isistä seitsemän prosenttia näki, ettei isien perhevapaita tarvitse edistää. Osuus äideillä oli pienempi, neljä prosenttia lapsiperheellisistä vastaajista.

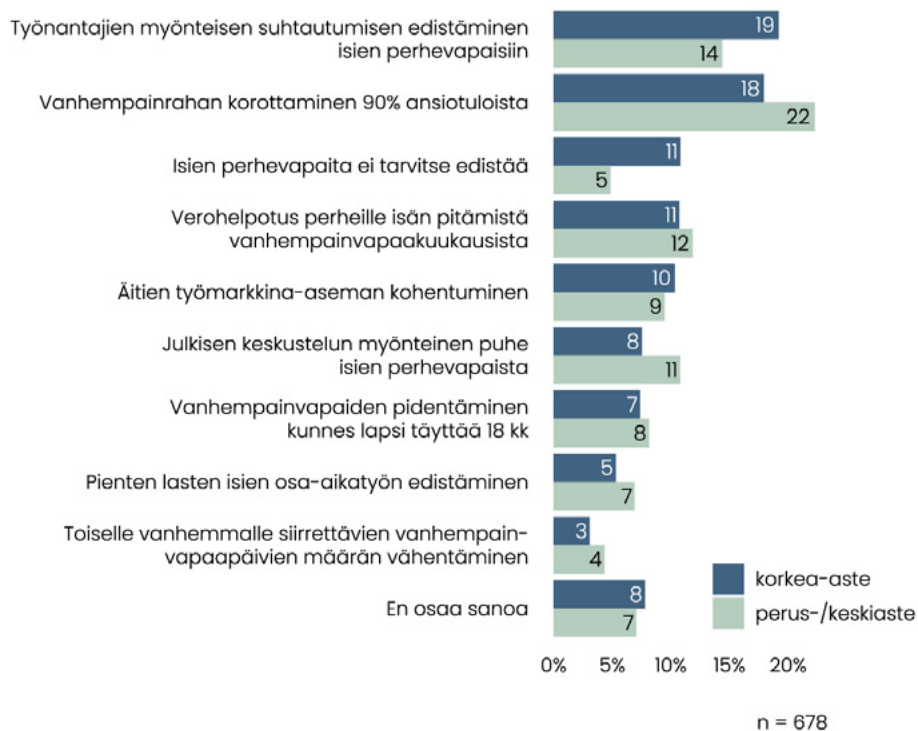
Kuvio 50. Lapsiperheiden vanhempien näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isää pitämään enemmän perhevapaita sukupuolitain, järjestetty miesten yleisimmin vastattujen keinojen mukaan (%).

Koska vanhempainvapaita pitävät isistä useammin korkeakoulutetut tai korkeakoulutettujen puoliset (Kela, 2023a), on mielenkiintoista, minkälaisista keinojen korkeakoulutetut miehet itse näkisivät toimivan isien perhevapaiden edistämässä. Samalla on tärkeää tarkastella keinoja, joiden matalammin koulutetut miehet näkisivät

mahdollistavan isien perhevapaita. Korkeakoulutetut isät ilmoittivat tasavertaisesti kahdeksi tärkeimmäksi keinoksi työnantajan myönteisen suhtautumisen isien perhevapaisiin (19 %) sekä vanhempainrahan korottamisen (18 %). Perus- tai keskiasteen suorittaneet nostivat ylivoimaisesti tärkeimmäksi keinoksi vanhempainrahan korottamisen (22 %). He arvioivat lisäksi korkeakoulutettuja useammin parhaaksi keinoksi erityisesti myönteisen julkisen puheen isien perhevapaista (11 % vs. 8 %). Korkeakoulutetuista isistä sen sijaan jopa joka kymmenes arvioi, ettei isien perhevapaita tarvitse edistää. (Kuvio 51)

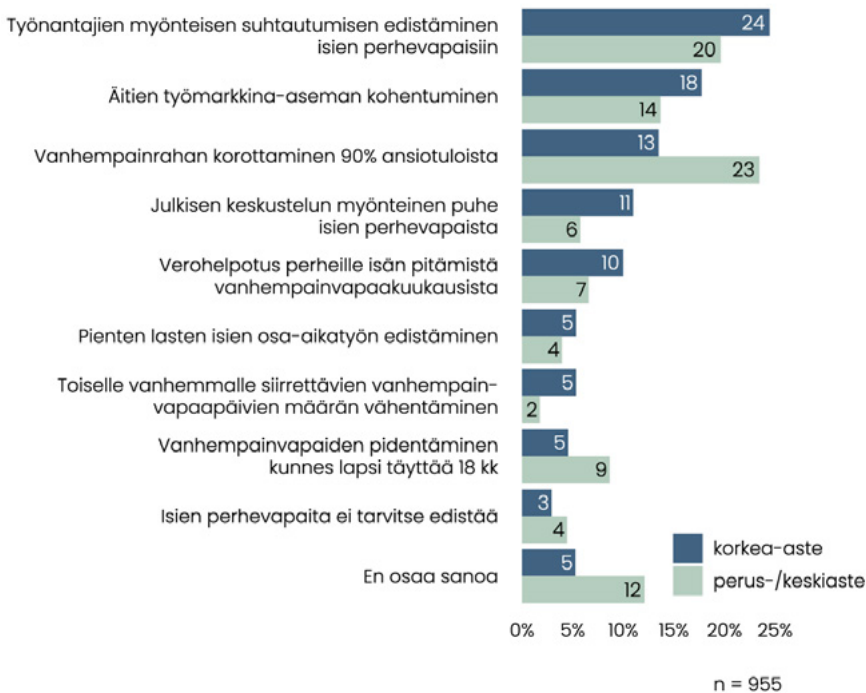
Kuvio 51. Lapsiperheellisten miesten näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isää pitämään enemmän perhevapaita, koulutuksen mukaan (%). Järjestetty korkeaa-asteen suorittaneiden vastausten yleisyyden mukaan.

Korkeakoulutetuilla äideillä tärkeimmäksi keinoksi valikoitui työnantajien myönteinen suhtautuminen isien perhevapaisiin (24 %), jonka jälkeen nousi äitien työmarkkina-aseman kohentuminen (18 %, kuvio 52). Matalammin koulutetuilla naisilla parhaaksi keinoksi nousi vanhempainrahan korottaminen (23 %), joka oli myös matalammin koulutettujen miesten yleisin vastaus parhaaksi keinoksi edistää isien perhevapaita. Työnantajien myönteinen suhtautuminen mainittiin toiseksi tärkeimpänä keinona matalammin koulutetuilla lapsiperheellisillä naisilla (20 %). Heillä korostui lisäksi vanhempainvapaiden pidentäminen siihen asti, että lapsi täyttää 18 kuukautta

(9 %). Korkeakoulutetut naiset arvioivat perus- tai keskiasteen suorittaneita naisia useammin julkisen keskustelun myönteistä puhetta isien perhevapaista sekä perheille annettavaa verohelpotusta isän pitämistä vanhempainvapaakuukausista parhaaksi keinoksi. Jopa 12 prosenttia perus- tai keskiasteen suorittaneista lapsiperheellisistä naisista ei osannut sanoa, mikä olisi paras keino edistää isien perhevapaita.

Kuvio 52. Lapsiperheellisten naisten näkemykset parhaasta keinosta kannustaa isiä pitämään enemmän perhevapaita, koulutuksen mukaan (%). Järjestetty korkea-asteen suorittaneiden vastausten yleisyyden mukaan.

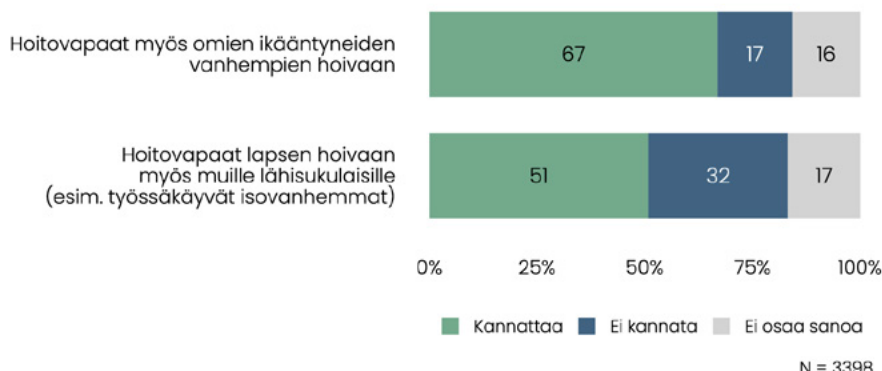

Alaikäisten lasten vanhempien kolme tärkeimmiksi arvioimaa keinoa kannustaa isiä pidemmille perhevapaille erosivat siis jonkin verran koulutustaustan ja sukupuolen mukaan. Vanhempainrahan korottamisen arvioivat kärkeen miehet koulutustaustasta riippumatta, naisista perus- tai keskiasteen suorittaneet. Työnantajien myönteisen suhtautumisen merkityksen arvioivat tärkeäksi niin korkeakoulutetut naiset kuin miehetkin. Naisten työmarkkina-aseman kohentumisen listasivat keinoissa korkealle korkeakoulutetut naiset. Ammattiaseman suhteen tämä näkyi naisilla niin, että naisten työmarkkina-aseman kohentumisesta parhaana keinona kannatti ylemmistä toimihenkilöistä hieman useampi (18 %) kuin alemmista (15 %) toimihenkilöistä, yrittäjistä (15 %), työttömistä (15 %) tai kotiäideistä (12 %).

7.2 Perhevapaiden laajentaminen

On esitetty, että perhevapaita tulisi laajentaa niin, että lasta voisivat hoitaa vanhempien tai huoltajien lisäksi myös muut sukulaiset ja toisaalta, että hoitovapaalle voisi jäädä hoitamaan lasten sijaan myös iäkästä vanhempaansa. Kysyimme vastaajilta, mitä mieltä he ovat ehdotuksista. Perhevapaiden laajentamista omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan kannatti kaksi kolmesta (67 %) vastaajasta (kuvio 53). Joka kuudes eli 17 prosenttia ei kuitenkaan kannattanut ehdotusta ja 16 prosenttia ei ottanut siihen kantaa. Hoitovapaiden laajentamista lapsen hoivaan myös muille lähisukulaisille, kuten isovanhemmille, taas kannatti puolet vastaajista (51 %). Kolmannes suomalaisista ei kannattanut ehdotusta, ja 17 prosenttia ei ilmaissut mielipidettään.

Kuvio 53. Suomalaisten näkemykset siitä, tulisiko perhevapaita laajentaa omien ikääntyneiden vanhempien tai oman lapsen hoivaan myös lähisukulaisille (%).

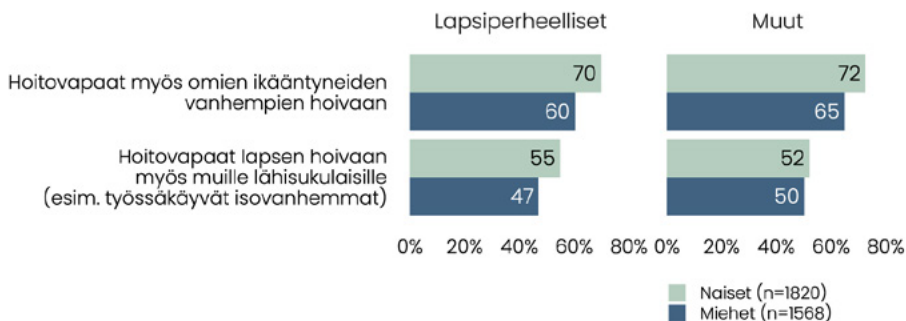

Naiset kannattivat perhevapaiden laajentamista hieman miehiä useammin (kuvio 54). Tämä näkyi lapsiperheellisillä niin, että äideistä 70 prosenttia kannatti hoitovapaiden laajentamista omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan ja 55 prosenttia oman lapsen hoivaan myös muille sukulaisille. Isillä osuudet olivat 60 ja 47 prosenttia. Lapsiperheellisten ja muun väestön välillä ei ollut juuri eroa vastauksissa, joskin hieman harvempi lapsiperheellisistä kannatti hoitovapaita omien vanhempien hoivaan. Tämä liittyyne lapsiperheellisten nuorempaan ikäjakaumaan, sillä näkemykset hoitovapaiden laajentamisesta olivat yhteydessä vastaajien ikään.

Ikäluokittain tarkasteltuna omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan hoitovapaita olisivat laajentaneet useammin yli 50-vuotiaat kuin tätä nuoremmat (74 % vs. 66 %). Ero iän suhteen näkyi myös suhtautumisessa hoitovapaisiin oman lapsen kohdalla: kaksikymppisistä 64 prosenttia ja kolmekymppisistä 52 prosenttia kannatti tätä, kun neli- ja viisikymppisillä osuudet olivat 47 ja 49 prosenttia. Kyse voi olla iän tuomasta muutoksesta asenteisiin, eri sukupolvien arvomaailman välisistä eroista, tai molemmista.

Kuvio 54. Lapsiperheellisten ja muun väestön näkemykset siitä, tulisiko perhevapaita laajentaa omien ikääntyneiden vanhempien tai oman lapsen hoivaan myös lähisukulaisille, sukupuolen mukaan (%).

Omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan suunnatut hoitovapaat saivat maaseutumaisissa kunnissa suuremman kannatuksen (75 %) kuin kaupunkimaisissa kunnissa (67 %). Oman lapsen hoivaan kohdistetut hoitovapaat muille lähisukulaisille taas olivat yhtä lailla kannatettuja niin pääkaupunkiseudulla, muissa kaupunkimaisissa kunnissa sekä taajamissa, kuin maaseutumaisissa kunnissa asuvien kesken.

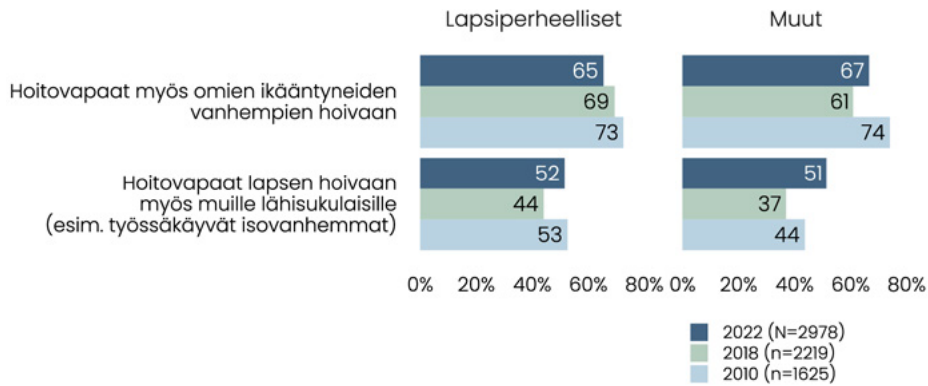
Taloudellisella tilanteella oli niin ikään merkitystä sille, kannattiko vastaaja laajennettuja hoitovapaita. Hoitovapaita omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan kannatti hyvin tai erinomaisesti tuloillaan toimeentulevista 64 prosenttia, keskimääräisesti toimeentulevista 72 prosenttia ja menoistaan tinkivistä 75 prosenttia. Sama näkyi siinä, kannatettiinko laajennettua hoitovapaata oman lapsen hoivaan: kun tuloillaan hyvin tai erinomaisesti toimeentulevista 53 prosenttia kannatti hoitovapaita oman lapsen hoivaan, vastasi keskimääräisesti toimeentulevista 58 prosenttia, ja tinkimään joutuvista 64 prosenttia kannattavansa ehdotusta.

Vertailimme lopuksi hoitovapaiden laajentamiseen liittyvää kehitystä vuodesta 2010 alkaen. Vuoden 2014 kyselyssä mielipiteitä hoitovapaiden laajentamisesta muiden sukulaisten hoivaan ei kysytty, joten vertasimme tuloksiin perhebarometrikyselyissä vuosina 2010, 2018 ja 2022. Hoitovapaa omien ikääntyneiden vanhempien kohdalla oli menettänyt hieman suosiotaan: vuonna 2010 sitä kannatti 73 prosenttia suomalaisista, vuonna 2018 64 prosenttia, ja vuonna 2022 taas hieman suurempi osuus, 66 prosenttia. Hoitovapaiden laajentamista lapsen hoivaan myös muille lähisukulaisille taas kannatti hieman aiempaa useampi: 51 prosenttia, kun osuus oli 47 prosenttia vuonna 2010. Vuoden 2018 perhebarometrikyselyssä ehdotusta kannatti vielä pienempi joukko: 40 prosenttia 20–55-vuotiaista vastaajista.

Jos kannatuksen kehitystä tarkastellaan erikseen niillä, joiden taloudessa asuu alaikäisiä lapsia sekä muulle väestölle, olivat hoitovapaat omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan menettäneet suosiotaan selkeämmin lapsiperheellisillä, kun taas muilla

vastaajilla näkemykset olivat vaihdelleet kyselystä toiseen – vaikkakin vuodesta 2010 laskien (kuvio 55). Hoitovapaita lapsen hoivaan myös muille lähisukulaiselle kannatti aiempaa useampi, jos tarkastellaan muita kuin lapsiperheellisiä vastaajia. Vuonna 2010 muusta väestöstä 44 prosenttia, ja vuonna 37 prosenttia kannatti ehdotusta, kun vuonna 2022 osuus oli jo yli puolet eli 51 prosenttia. Lapsiperheellisistä reilu puolet kannatti ehdotusta niin vuonna 2010 (53 %) kuin vuonna 2022 (52 %), vuonna 2018 osuus oli 44 prosenttia lapsiperheellisistä.

Kuvio 55. Lapsiperheellisten ja muun väestön näkemykset siitä, tulisiko perhevapaita laajentaa omien ikääntyneiden vanhempien tai oman lapsen hoivaan myös lähisukulaisille perhebarometrikyselyissä 2010, 2018 ja 2022 (%).

7.3 Yhteenveto

Lapsiperheiden vanhemmat näkevät tärkeimpänä keinona kannustaa isä pitemmille perhevapaille vanhempainrahan korottamisen 90 prosenttiin edeltävistä ansiotuloista. Näin ajattelivat erityisesti isät itse. Koska korvaustaso on Norjassa ja Tanskassa jopa 100 % (tiettyyn ansiorajaan asti), ajatuksen ei pitäisi olla poliittisesti mahdoton meilläkään.

Toiseksi parhaimmaksi keinoksi isät arvioivat työnantajien myönteisen suhtautumisen isien perhevapaisiin. Äidit arvioivat tämän keinon tärkeimmäksi. Lisäksi äidit pitivät naisten työmarkkina-aseman kohentumista tärkeänä keinona isien perhevapaiden pidentämiseksi. Tasa-arvobarometrin mukaan valtaosa, selvästi yli puolet, niin naisista kuin miehistäkin on sitä mieltä, ettei miehiä kannusteta työpaikoilla riittävästi käyttämään perhevapaita (Attila ym., 2018). Samaisen julkaisun mukaan 84 prosenttia vastaajista tasaisi perhevapaita työnantajille koituvia kustannuksia tasaisemmin nais- ja miesenemmistöisten alojen kesken. Perhevapaaudistuksen myötä

miehillä olisi mahdollisuus pidempiin, itselleen korvamerkittyihin ansiosidonnaisiin vapaisiin. Kuitenkaan miesvaltaisten alojen työmarkkinajärjestöt eivät kevään 2023 TES-neuvotteluissaan juuri lisänneet isän palkallisia vapaita työehtosopimuksissaan. Olisikin keskeistä saada työnantajat ja miesvaltaisten alojen työmarkkinajärjestöt pidempien palkallisten isyysvapaiden taakse.

Perhevapaiden laajentamista omien ikääntyneiden vanhempien hoivaan kannatti kaksi kolmesta suomalaisesta. Vanhemmat ja vähävaraisemmat ihmiset sekä maaseutumaisissa kunnissa asuvat kannattivat muita useammin tätä ajatusta. Hoitovapaiden laajentamista lapsen hoivaan myös muille lähisukulaisille, kuten isovanhemmille, kannatti puolet väestöstä. Perhevapaiden laajentamista kannattivat naiset hieman miehiä useammin.

Hyvin vanhojen ihmisten määrä Suomessa kasvaa nopeasti läpi 2020-luvun samalla kun sosiaali- ja terveysalan rahoitushaasteet ja hoitajapula kasvavat. Perheenjäsenien tarjoama hoito voi olla perheelle itselleen mielekästä ja yhteiskunnalle edullista. Perhevapaiden ulottaminen ikääntyneisiin voisi olla keino täydentää ja kehittää omaishoivajärjestelmää, ja sillä on ainakin ajatuksen tasolla väestön enemmistön tuki.

8 Erityisen tärkeiksi koetut kohteet perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi

Viimeisessä luvussa tarkastelemme kysymystä ”Mikä on mielestäsi erityisen tärkeä korjaamisen kohde perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi?” Vastaajille ei annettu valmiita vaihtoehtoja, vaan he saivat kertoa mielipiteensä omin sanoin. Avoimella kysymyksellä pyrimme selvittämään, hiertääkö vastaajia perhepolitiikassa vielä jokin, jota kyselyn kysymykset ja vastausvaihtoehdot eivät sisältäneet tai korostuuko jokin teema useammassa vastauksessa. Muutamana näistä vastauksista olemmekin jo esitelleet aiemmissa luvuissa nostoina.

Yhteensä 1729 vastaajaa kertoi avovastauksella mielipiteensä, joista 1673 analysoitiin. Tulosten tulkinnassa on hyvä huomioida, että kysymys esitettiin suunnilleen kyselyn puolivälissä. Sitä ennen vastaajat olivat jo ottaneet kantaa lukuisiin väitteisiin perhepolitiikan eri osa-alueista ja lukeneet lyhyitä tietolaatikoita, mitä perhevapaa-uudistus käytännössä tarkoittaa. Kysymyksen sijainti on hyvin todennäköisesti vaikuttanut annettuihin vastauksiin. Kaikille vastaajille perhepoliittiset aiheet tuskin ovat ennen kyselyä olleet tuttuja, ja aiemmat kysymykset ovat antaneet heille niistä tietoa ja inspiraatiota mielipiteensä muodostamisen tueksi.

Jo aiemmin kysymyksessä ”Mihin verovaraja tuli mielestäsi kohdistaa, mikäli ne suunnataan juuri lapsiperheiden tukemiseen?” vastaajat olivat voineet valita vaihtoehdon ”Johonkin muuhun, mihin?” ja kertoa näkemyksensä verojen kohdentamisesta; näitä on esitetty luvussa 3.2. Nyt tarkastelun kohteena olevassa kysymyksessä vastaajalle annettiin mahdollisuus kertoa myös aiheista, joita ei verojen kohdentamisella voi korjata.

Osassa vastauksista oli esimerkiksi tiettyä väestöryhmää halventavia tai vihamielisiä tai alatyylisiä ilmaisuja. Huomioimme vastauksia ja eri teemojen yleisyyksiä arvioidessamme näiden vastausten aiheisällöt. Esimerkkivastauksina käytämme kuitenkin vain vastauksia tai niiden osia, jotka eivät sisällä tällaisia ilmauksia. Vastauksista on korjattu kirjoitusvirheet, ja niitä on muutettu yleiskielisemmiksi luettavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi.

8.1 Raha

Yleisimmin avovastauksiin kirjattu korjaamisen kohde perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi oli, että tavalla tai toisella perheiden käytössä pitäisi olla enemmän rahaa. ”No se raha..”, tiivistää eräs 51-vuotias naisvastaaja monien muiden tunnot. Rahaa erilaisina tukina, veronalennuksina tai verovähennyksinä kaivattiin erityisesti lapsista johtuvien tilapäisten tulonmenetysten paikkaamiseen:

”Vanhemmilla pitäisi olla luottavainen ja turvallinen olo lasten kanssa kotiin jäämisessä ja vähemmän rahahuolia.” (Nainen, 21-v.)

”Miten kotihoidontuki on niin pieni? Eihän työttömienkään oleteta pärjäävän sellaisella summalla, miten sitten äidin ja lapsen?” (Nainen, 43-v.)

”Tuloerotus alemmaksi, kun vain toinen perheenjäsen on töissä.” (Mies, 51-v.)

Tukien ja verojen jakautuminen oli monen vastaajan mielestä epäoikeudenmukaista, ja pienituloisille ja vähävaraisille perheille toivotaan lisää rahaa ja tukea.

”Tasapuolinen tulonjako ja pienituloisten pitäminen mukana ovat kaiken a ja o.” (Mies, 45-v.)

”Enemmän rahallista tukea vähävaraisille perheille ja vähemmän rikkaille.” (Mies, 31-v.)

”Huonompiosaisten perheiden tukeminen ja heidän saattamisensa avun sekä tarjolla olevien palveluiden pariin, jotta lapsilla olisi mahdollisimman tasaveritaiset lähtökohdat.” (Nainen, 27-v.)

”Kaikista heikko-osaisimmista parempi huoli. Vahva fokus ja tuki heille.” (Mies, 33-v.)

Toisaalta vastauksissa huomataan, että kaikki lapsiperheet ovat taloudellisesti tiukilla, ja tähän toivotaan parannusta:

”Rahojen riittävyys perustarpeisiin.” (Mies, 34-v.)

”Lapsiperheiden toimeentulon helpottaminen” (Nainen, 41-v.)

Lapsilisäjärjestelmään toivotaan muutoksia yli sadassa vastauksessa, ja usein toistuva ehdotus niissä on lapsilisän porrastaminen tulojen mukaan. Tästä raportoitimme tarkemmin luvussa 4.

”...mielestäni oikeat toimet olisivat tuloihin nähden mukautuva lapsilisä, jota alapäästä korotettaisiin huomattavasti...” (Mies, 53-v.)

”Lisätukien ohjaaminen niille perheille, jotka lisätukia tarvitsevat yleiskorotusten sijaan. Me emme tarvitse enempää lapsilisää, mutta monet lapsemme leikkikaverit tarvitsevat. Miksi rahat kuitenkin ohjataan meille? Miksi halutaan väkisin luoda hyväosaisia ja huono-osaisia lapsia?” (Muu, 35-v.)

Osa vastaajista arveli erilaisten tukien passivoivan ihmisiä, ja he ehdottivat tilalle työntekoon kannustavia toimia:

”Pitäisi vähentää lapsilisiä, kotihoidontukia jne. ja tilalle myöntää verohelpoituksia ansio- tai pääomatuloista, tällöin lapsiperheet suuntautuisivat työntekoon eikä valtion tuella elämiseen. ...” (Mies, 55-v.)

”Pitäisi poistaa kannustinloukkuja, että työteko olisi aina kannattavaa. ...”(Nainen, 48-v.)

Moni haikaili Suomessakin aiemmin käytössä olleen puolisoiden yhteisverotuksen ja lapsiperheiden erillisen verokohtelun perään:

”Perheverotus pitäisi saada suomeen. Tämä mahdollistaisi normaalituloisen miehenkin hoitovapaalle jäännin!” (Mies, 42-v.)

”Lapsiperheen verotus. Jos toinen vanhemmista on kotona hoitamassa lapsia niin työssäkäyvän verotusta pitää keventää. Ja lapsiperheen verotusta ylipäättään pitää keventää, vaikka molemmat vanhemmat olisivat töissä.” (Mies, 55-v.)

Rahan puutteen nähtiin jopa estävän lastensaannin:

”Se, että olisi rahaa jäädä kotiin hoitamaan lasta tai ylipäättään voitaisi niitä tehdä. Nykymallilla inflaatio huomioiden jäämme lapsettomiksi.” (Nainen, 36-v.)

”... Lisäksi perheiden verotus pitää saada alas, koska keskituloisilla on vaikeaa hyvistä tuloista huolimatta kasvattaa perhekokoa, hankkia isompaa asuntoa, maksaa harrastuksia jne.” (Mies, 43-v.)

8.2 Palvelut

Vastaajien mukaan korjaamista kaipaisivat myös monet palvelut. Sosiaali- ja terveyspalveluista mainittiin ainakin mielenterveys- ja päihdepalvelut, perheväkivallan ehkäisy, huostaanotot ja tukiasunnot, lasten syrjäytymisen ehkäisy, ruoka-apu, neuvolat ja hedelmöityshoidot. Palveluiden toivottiin olevan kohdennettuja ja ennaltaehkäiseviä:

”Tarvittavaa ja oikea-aikaista apua niille perheille, joissa jaksaminen on koe- tuksella, varsinkin yksinhuoltajaperheille. Tukea ja apua, jossa kartoitetaan kokonaistilanne ja jossa perheet saavat sitä apua, mitä kuhunkin tilanteeseen tarvitsevat.” (Nainen, 57-v.)

Oman osansa kritiikistä saivat myös varhaiskasvatus- ja koulujärjestelmä. Lasten päivähoidon hoitajapula oli kyselyhetkellä hyvin paljon esillä mediassa (ks. esim. Hinkula, 2022). Toukokuussa 2022 järjestetty kunta-alan lakko koski suorasti tai epäsuorasti

lukuisia suomalaisia, etenkin lapsiperheitä (JUKO, 2022). Tämä lienee vaikuttanut vastauksiin:

”Päivähoidon resurssipula täytyy saada korjatuksi...” (Nainen, 47-v.)

”Päivähoidon henkilökunnan lisääminen ja pysyvyyden varmistaminen. Varhaiskasvatuksen täytyy olla riittävän houkutteleva työympäristö, jotta sinne hakeutuu työntekijöitä, ja ennen kaikkea jotta osaavat henkilökunta siellä pysyy!!! Pahinta arjessa on se, että lapset viedään joka aamu eri hoitajille, pienin on itkuinen kun aina vieraita aikuisia ja lisäksi ne ihanat ja upeat kasvattajat, jotka siellä ovat, vaihtavat työpaikkaa heti pystyessään ja taas tilalla on uusia. Ihan kamala kierre, joka pitäisi nyt vaan pystyä katkaisemaan, perheiden hyvinvoinnin puolesta. Vaikuttaa ihan jokapäiväiseen työntekoon ainakin meidän perheessämme tämä.” (Nainen, 39-v.)

Vastaajien kesken oli erilaisia näkemyksiä, miten päivähoitoa pitäisi parantaa. Erään vastaajan mielestä päivähoitoon ei pitäisi laittaa alle 5-vuotiaita lapsia, vaan vanhempien tulisi hoitaa näin pienet lapset kotona, sillä:

”kasvatustehtävä on isällä ja äidillä, ei millään kommunistisella valtiolla.”
(Mies, 35-v.)

Toinen vastaaja oli päinvastaista mieltä:

”Lapset päiväkoteihin ja vanhemmat töihin!” (Mies, 57-v.)

Muutkin vastaajat kiinnittivät huomiota lasten kasvatukseen. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että kaikkien tulevien vanhempien pitäisi osallistua pakolliselle lastenkasvatuskurssille. Toisen mielestä

”vanhempien valmiuksia ja osaamista lasten kasvattamiseen tulisi parantaa. Yhteiskunta ja teknologia kehittyvät sitä tahtia, että sukupolvelta toiselle siirtyvä ‘perimätieto’ ei riitä pärjäämään uusien ja muuttuvien haasteiden kanssa.”
(Mies, 45-v.)

Vastaajilla oli myös konkreettisia ehdotuksia, miten päivähoitoa pitäisi parantaa. Joku vastaajista toivoi päivähoidon muuttamista maksuttomaksi, toinen ehdotti, että päivähoitopaikan voisi kotipaikkakunnan sijaan saada halutessaan työpaikkakunnalta. Eräs vastaaja toivoi subjektiivisen päivähoito-oikeuden poistoa, jotta työttömät eivät voisi viedä lapsiaan maksutta päivähoitoon ja työssäkäyvien lähipäiväkoteihin tulisi tilaa heidän lapsilleen.

Myös muita lastenhoitopalveluita toivottiin päivähoidon ohella enemmän tarjolle helpottamaan työntekoa:

”Lapsen hoitopalvelut, esim. sairaan lapsen kohdalla. Vanhemmillä on toki oikeus jäädä hoitamaan sairasta lasta, mutta asiantuntijatyössä kukaan ei tee töitä poissaolon aikana, jolloin työt joko kasaantuu tai pitää itse järjestää lapselle hoito. Tämä on iso ongelma suurelle osalle vanhempia.” (Nainen, 47-v.)

Peruskouluihin toivottiin pienempiä ryhmäkokoja ja erityisopetuksen lisäämistä, sekä opettajien roolin tukemista.

Muista palveluista mainittiin lasten harrastukset, maksuttomat tapahtumat, kouluisten iltapäiväkerhot ja leikkipuistojen ruokailut, joiden toivottiin olevan ympärivuotisia. Tyypillisesti vastaajat toivoivat, että nykyisiä palveluita parannettaisiin. Kuten eräs vastaaja tiivistää:

”Silloin, kun nykyinen malli toteutuu halutulla tapaa, ei ole ongelmia - neuvolassa on palvelua, terveydenhuolto toimii, päiväkotipaikka löytyy ja viranomaiset ym. ymmärtävät erilaisia perheitä tasavertaisesti. Ongelma ei ole pykälissä, vaan niiden toteutumisessa. Jos yksi palvelu sakkaa, se leviää äkkiä laajalti muille. Apua ja resursseja tulisi saada tarpeeseen.” (Mies, 43-v.)

Vastaajat myös ehdottivat täysin uudenlaisia palveluita, kuten vanhempien hyvinvointia edistäviä, julkisesti tuettuja hotelliöitä ja neuvontapalveluita tuki- ja talousasioissa.

Arvomaailmojen erot korostuivat jossain vastauksissa. Suurin osa avovastauksen antaneista toivoi, että perheitä tuettaisiin yhteiskunnan tarjoamalla, kaikille saatavilla olevilla palveluilla ja tuilla, mutta osa oli päinvastoin sitä mieltä, että kaikkien tulisi lähtökohtaisesti pärjätä omillaan:

”Opetettaisiin ihmisten kantavan vastuuta omista asioistaan. Autetaan ja tuetaan tarvittaessa kyllä, mutta jokainen kantaa vastuunsa itse.” (Mies, 56-v.)

”Suomalaisten lapsien kasvattaminen niin, että osallistuvat työelämään mahdollisimman nuorena. Toimeentulon korostaminen oman työn ansiolla, ei yhteiskunnan tuilla” (Mies, 59-v.)

8.3 Perhevapaat ja töihin paluu

Perhevapaajärjestelmää kommentoitiin myös useissa vastauksissa. Etenkin perhevapaauudistuksen myötä vapaajärjestelmän termit menevät helposti sekaisin. Emme siksi erittele tässä, puhuuko vastaaja vanhempainvapaista (jotka ovat ansiosidonnaisia ja yhteensä reilun vuoden mittaisia) vai hoitovapaasta (jonka ajalta maksetaan kiinteää korvausta ja jota voi saada, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta), ellei se ole selvästi vastauksesta pääteltävissä.

Perhevapaiden keston pitäisi vastaajien mukaan olla pidempi, esimerkiksi erään vastaajan mielestä, kunnes lapsi täyttää 4,5 vuotta. Vastaajat olivat huolissaan siitä,

että liian lyhyet perhevapaajakset heikentävät lapsen ja vanhemman suhdetta:

” ... Lapsi on pieni vain hetken ja jokaisen vanhemman pitää saada nauttia siitä ja rakentaa suhde omaan lapseensa.” (Mies, 44-v.)

Vaikka perhevapaauudistuksessa vapaita voi pitää aiempaa joustavammin, rajana on silti edelleen lapsen kaksivuotispäivä. Siihen olisi kaivattu lisää joustoa:

”Isyysvapaapäivät tulee ainakin vanhassa mallissa käyttää ennen kuin lapsi täyttää 2 vuotta. Jos perheeseen syntyy toinen lapsi pienehkällä ikäerolla (alle 2 v), olisi mukavaa, jos ensimmäisen lapsen isyysvapaiden ”parasta ennen” -päivä siirtyisi nuoremman lapsen 2-v syntymäpäiväksi, jolloin isä voisi olla yhdellä kertaa pidemmän pätkän molempien lasten kanssa.” (Nainen, 35-v.)

Perhevapaiden ajalta maksettavien vanhempainrahan ja kotihoidontuen pitäisi vastaajien mielestä olla suurempia:

”90 % ansiosidonnainen äitiys-/isyysraha sekä myös 90 % ansiosidonnainen kodinhoitotuki” (Nainen, 56-v.)

Eräs vastaaja ehdotti myös, että

”vanhempainrahan pitäisi olla sama riippumatta siitä kumpi vanhempi vapaat pitää, työnantajalle tästä ei pitäisi tulla kustannuksia vaan ne kuuluvat valtiolle” (Mies, 40-v.).

Perhevapaauudistus sai osakseen sekä kiitosta että kritiikkiä. Keskeisin ero aiempaan on, että vanhemmille asetettiin keskenään yhtä pitkät kiintiöt vapaajaksojen pituuteen (pois lukien äidin synnytystä edeltävä vapaajakso), joista vain osan voi luovuttaa toiselle vanhemmalle. Jos molemmat pitävät kaikki vapaansa, ansiosidonnainen vanhempainvapaajakso on pari kuukautta pidempi kuin vanhassa mallissa. Jos vain toinen pitää vapaat, jakso on yhtä pitkä kuin aiemmin. Niille perheille, joissa molemmat voivat ja haluavat vapaita pitää, uudistus oli mieleinen:

”Mun mielestä uusi uudistus on helpottanut meidän suunnitelmia tulevaan. Nyt meillä molemmilla on mahdollisuus viettää tasaisemmin aikaa tulevan lapsemme kanssa.” (Mies, 29-v.)

Osa kuitenkin koki, että uudistus rajoittaa perheiden itsemääräämisoikeutta:

”Vanhempainvapaat kuuluisi itse saada jakaa.” (Nainen, 30-v.)

”...[Vanhempien pitäisi saada] yhdessä päättää, kuka pitää, kuitenkin niin, että alussa molemmat voi hoitaa tuolla rahalla 3kk yhtä aikaa. ... Perheen on helppo itse päättää vapaista kun kukaan ei sitä ohjaile tuon alun jälkeen. Sitä paitsi voi olla isä ja äitejä, jotka eivät halua hoitaa kotona vaan olla esim. töissä kun toinen hoitaa.” (Mies, 53-v.)

”[Erityisen tärkeä korjaamisen kohde on], ettei valtio yritä pakottaa perheen parempituloista jäämään kotiin.” (Mies, 22-v.)

Eräs vastaaja huomautti, että yrittäjät ovat perhevapaiden pitämisessä hankalassa tilanteessa:

”Meillä on melko hyvä tilanne, mutta puoliso on yrittäjä, joten hänelleppä ei noin vain onnistu jäämään kotiin lasta hoitamaan 6kk ajaksi. Tai jos jää niin tulee konkurssi. Voisi näitä erilaisia tilanteita miettiä kun näitä tasapäistämisiä ja tasa-arvoisuutta viedään eteenpäin. Jos halutaan tukea pienyrittäjiä ja heidän perheitään ja hyvinvointia niin ehkäpä kannattaisi miettiä myös näitä asioita. Että ei se firma enää 160 päivän päästö ole pystyssä jos yrittäjä jää hoitamaan kotiin lasta.” (Nainen, 37-v.)

Useampi vastaaja toi esille, että vain äiti voi imettää:

”Vanhempainvapaaudistus on mielestäni hyvin ristiriitainen, koska perheitä tulisi tukea vuorovaikutussuhteen luomiseen ja pitkään imetykseen, mikä osaltaan tukee lapsen terveyttä ja luottamussuhdetta. Isä ei voi imettää eikä äiti voi olla tissit täynnä töissä.” (Mies, 35-v.)

Äitien työhön paluuseen liittyen eräs vastaaja ehdotti, että työntekijöille pitäisi tarjota ylimääräisiä taukoja maidon pumppaamiseen tai lastenhoitomahdollisuus työpaikalle, jotta turvattaisiin lasten rintamaidon saanti.

Toisaalta moni piti tärkeänä sitä, että järjestelmä tukee sukupuolten tasa-arvoa:

”Naiset jäävät tällä hetkellä liian pitkäksi aikaa hoitamaan lastaan, mikä vaikuttaa heidän palkkakehitykseensä.” (Mies, 54-v.)

”Tulisi edistää sitä, että isät käyttävät enemmän vanhempainvapaita.” (Nainen, 48-v.)

”Tasa-arvoiset edut molemmille vanhemmille (pois lukien raskausaika). Isien roolin tärkeyden korostaminen.” (Mies, 25-v.)

Vaikka syrjintä raskauden ja perhevapaan perusteella on kielletty laissa, ainakin yksi vastaaja koki, että käytännössä sitä tapahtuu. Hän ehdottaa, että erityisen tärkeä toimi perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi olisi:

”Äitiysvapaalle jäävän äidin syrjimisen poistaminen sanktioimalla.” (Nainen, 54-v.)

Raskaudesta ja perhevapaista johtuva syrjintä kohdistuu tyypillisesti äiteihin, sillä he käyttävät valtaosan perhevapaista. Isien perhevapaiden käytön edistäminen nähdäänkin usein toimenä, jolla raskaus- ja perhevapaasyrjintää voitaisiin vähentää. Ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, miten isät saataisiin pitämään vapaita enemmän. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että isien perhevapaiden käyttöä voi edistää vain, jos perhevapaista ei koidu työnantajalle kuluja:

”Niin kauan kun työnantajat maksavat perhevapaiden kuluista, ei miehiä jää enempää kotiin. Ihan turha puhua asenteista, kun kaikki riippuu rahasta. Naisvaltaiset alat maksavat perhevapaiden kustannukset ja naiset kärsivät tulojen menetyksen eläkkeisiin asti.” (Nainen, 53-v.)

Monissa vastauksissa toivottiin myös, että vanhempien töihin paluuta edistettäisiin esimerkiksi tarjoamalla parempia osa-aikatyön mahdollisuuksia. Toisaalta ainakin yksi vastaaja toivoi, että lasta kotona hoitava vanhempi saisi yhteiskunnalta tunnustusta tekemästään työstä:

”Naisia/äitejä ei huomioida ollenkaan, jos ovat kotona hoitamassa lapsia ja eivät ole työn hakijoita.” (Mies, 59-v.)

8.4 Perheiden erilaiset tilanteet ja tuen tarpeet

Kolmen suuren teeman – raha, palvelut ja perhevapaat/töihin paluu – lisäksi avovastauksista nousi useita pienempiä, mutta tärkeitä teemoja. Yksi niistä käsitteli sitä, että perheet ovat keskenään hyvin erilaisissa tilanteissa ja tarvitsevat siksi erilaisia tukimuotoja.

Erilaisista perheistä vastauksissa mainittiin ainakin yksinhuoltajat, vähävaraiset perheet, erityislapsiperheet, maahanmuuttajaperheet, sateenkaariperheet, apilaperheet, eroperheet, yrittäjäperheet, uusioperheet ja perheet, joilla ei ole isovanhempia tai muita läheisiä auttamassa. Erilaisille perheille ehdotettiin kohdennettuja tukitoimia:

”Köyhille lisää rahaa, rikkaille vanhemmille henkistä tukea” (Mies, 53-v.)

”Isän roolin ja oikeusturvan vahvistaminen avioero- ja huoltajuusoikeuden käynneissä.” (Mies, 29-v.)

”Tuen lisääminen perheille, joilla ei ole esim. isovanhempia auttamassa” (Mies, 41-v.)

”Vähävaraisille ja muista kulttuureista tuleville enemmän apua lasten kanssa.” (Mies, 47-v.)

”Yksinhuoltajat ja sellaiset, joilla ei ole ns. tukiverkostoja otettaisiin huomioon paremmin” (Nainen, 58-v.)

”Yksinhuoltajille ehdottomasti enemmän apuja ja tukea. Yksin kun yrität koko arjen pyörittää ja revetä joka paikkaan ja olla aina saatavilla ja läsnä ni kyllä siinä äkkiä uupuu. Näitä pitäisi jo ennakoida eikä niin että yh viime hetkellä pyytää apua ja sitten sitä on vaikea saada tai menee kauan ja monella iso kynnyks edes pyytää apua ja moni pelkää ‘lastensuojeluleimaa’ sekä sitä että ne vie lapset.” (Nainen, 31-v.)

”Sateenkaariperheiden yhdenveroisuus esim. hedelmöityshoidoissa.” (Nainen, 36-v.)

”Hedelmöityshoitoihin pääsy on vaikeaa julkisella ja kallista yksityisellä. Hoidoista pitäisi puhua matalammalla kynnyksellä, kun hedelmällisyyskin on tutkitusti laskenut väestössä.” (Nainen, 37-v.)

Näiden lisäksi huomioitiin, että eri ikäisten lasten perheet tarvitsevat erityyppisiä tukia. Kouluikäisille lapsille toivottiin hoitomahdollisuutta koulujen loma-aikoina, mutta myös vanhemmat lapset nostettiin esiin:

”Että otettaisiin huomioon myös vanhemmat lapset, jotka asuvat kotona ja käyvät koulua 17-20” (Nainen, 47-v.)

Tukea kaivattiin myös vanhemmuuteen yleisemmin. Lapsille ja vanhemmille toivottiin enemmän yhteistä aikaa, ja toivottiin, että vanhemmuuden tukemisella voisi vähentää pahoinvointia lapsiperheissä ja syrjäytymistä.

Osa perheiden tuista ja palveluista riippuu siitä, missä asuu. Suomi on pääosin harvaan asuttu maa, ja eri alueilla esimerkiksi matkat päivähoitoon ja kouluihin vaihtelevat paljonkin. Rahallisissa tuissa on myös eroa: noin neljä viidestä kunnasta maksaa esimerkiksi kotihoidon tuen päälle kuntalisää, ja hieman alle puolet tarjoaa lahjoja vastasyntyneille (Lahtinen & Svartsjö, 2020; Lahtinen, 2022). Lahjojen arvo vaihtelee merkittävästi: moni kunta ei muista vastasyntyneitä lainkaan, mutta jotkin, erityisesti vauvakadosta kärsivät kunnat, maksavat perheille jopa 10 000 euroa.

Alueellisesta eriarvoisuudesta huomautettiinkin vastauksissa:

”Tasapuolisuus koko maan tasolla, eli joka kolkassa Suomea tuki ja avustus olisi samalla tasolla” (Nainen, 36-v.)

8.5 Syntyvyys ja arvomaailma

Avokysymyksessä vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä pitäisi tehdä perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Kuitenkin osa vastaajista halusi kommentoida, miten perheet saisivat (enemmän) lapsia. Erityisesti toivottiin, että perheiden olisi mahdollista saada lapset aiempaa nuorempina:

”Tuet tulisi suunnitella niin, ettei nuorille työssäkäyville pariskunnille tulisi enempää tappiota hankkiessa lapsia ja ollessa heidän kanssa vanhempainvapaalla. Suuri pudotus tuloissa voi olla joillekin perheille kynnyks hankkia lapsia.” (Nainen, 29-v.)

”Ensisyntyttäjien iän alentaminen erilaisilla taloudellisilla houkuttimilla eli suuremmat tuet ja verohelpotukset, opintolainan leikkaukset yms., jotka johtaisivat syntyvyyden ja lapsiluvun kasvuun, kun ensimmäinen lapsi syntyisi (ja yleensä sen saanti ettei jää lapsettomaksi) nuorempana niin todennäköisyys useampaan lapseen myös kasvaisi.” (Mies, 55-v.)

”Tärkein kohde on vaikuttaa siihen, että lasten saaminen alle 25-vuotiaana, viimeistään 30-vuotiaana, on taloudellisesti ja sosiaalisesti mahdollista. (Opiskelun ajoittaminen, nuorten vanhempien opintotuki, asuntopolitiikka, yms yms.)” (Mies, 30-v.)

Myös asenneilmapiiriin kaivattiin muutosta:

”Se, miten lapsiperheiden elämästä ylipäänsä puhutaan. Siitä annetaan todella raskas kuva, kun puhutaan vain esim. vauvuuden valvomisista. Lapsi kasvaa, ja elämä muuttuu kyllä helpommaksi.” (Nainen, 40-v.)

”Kannustetaan perheen perustamiseen” (Nainen, 46-v.)

Lastensaantia koskevissa vastauksissa näkyi, että vastaajien arvomaailmat erosivat toisistaan. Moni vastaaja ajatteli, että hyvätuloiset kyllä pärjäävät, joten pitäisi tukea ennen kaikkea

”keski- ja pienituloisten lastenhankintaa” (Mies, 51-v.),

ja

”ettei työttömyys saisi olla este perustaa perhe.” (Nainen, 27-v.)

Päinvastaisiakin ajatuksia löytyi:

”Tunnustetaan tosiasia. Lapsiköyhyys ja monet ongelmat johtuvat pääosin siitä, että lapsia syntyy väärin perheisiin ... Veronmaksajien tuki lapsiperheille on tärkeä, mutta kenenkään ei tulisi hankkia lapsia muiden varoilla elämään. (Mies, 58-v.)

”[Pitäisi tehdä] korjauksia, jotka kannustavat hyvätuloisia ja korkeasti koulutettuja perheen perustamiseen, [kuten] mahdollisuus hankkia päivähoito työpaikkakunnalta ja osa-aikatyön mahdollistaminen.” (Nainen, 26-v.)

Arvomaailmojen erot näkyivät myös siinä, että osa tuomitsi esimerkiksi muut kuin heteropariskunnan muodostamat ydinperheet. Avarakatseisemmat vastaajat kuitenkin ymmärsivät, että

”lapselle aikuinen on tärkeä. On ihan sama, onko se nainen vai mies ja minkä ikäinen huoltaja on. Mitä useampi aikuinen turvallinen henkilö lapsella on, sen parempi.” (Nainen, 43-v.)

8.6 Yhteenveto ja lopuksi

Perhebarometrin viimeisessä luvussa olemme tarkastelleet, millaisia ajatuksia vastaajilla heräsi, kun heitä pyydyttiin avoimesti kertomaan, mikä on heidän mielestään erityisen tärkeä korjaamisen kohde lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Avovastaukset paitsi tukevat, myös tarkentavat barometrin muita tuloksia. Vaikka avovastauksia ei analysoitu systemaattisesti, jo pintapuolisessa tarkastelussa nousi esille monia asioita, joiden vuoksi perheet eivät voi niin hyvin kuin ne parhaassa mahdollisessa tilanteessa voisivat.

Keskeisin, usein toistuva teema vastauksissa oli lapsiperheiden rahanpuute. Suomessa on monia universaaleja ja kohdennettuja palveluita ja tukia, joilla lapsiperheitä tuetaan, kuten lapsilisät, perhevapaat, julkisesti tuotetut ja tuetut päivähoitopalvelut ja pitkälti maksuton koulutus. Niistä huolimatta moni lapsiperhe joutuu venyttämään penniä pärjätäkseen tavanomaisen elämisen kustannuksista. Kaikilla rahat eivät sittenkään riitä: esimerkiksi vuonna 2021 vajaa 10 prosenttia lapsiperheistä joutui turvautumaan viimesijaiseksi tarkoitettuun tukimuotoon eli toimeentulotukeen, ja vajaa kolme prosenttia sai sitä pitkäkestoisesti eli yli kuusi kuukautta (THL, 2021).

Lasten kokema puute koskettaa muidenkin tämän Perhebarometrin tulosten mukaan suomalaisia: esimerkiksi noin kaksi viidestä piti erillistä 200 euron lapsilisää vähävaraisille lapsiperheille hyvin tärkeänä perhepoliittisena toimenä (ks. luku 4.1, kuvio 12), ja vähävaraiset lapsiperheet mainittiin useampaan kertaan myös verovarojen kohdentamista käsitelleen kysymyksen avovastauksissa (ks. luku 3.2). Lapset eivät pysty vaikuttamaan perheen varallisuustilanteeseen. Silti he joutuvat kärsimään sen seurauksista, esimerkiksi harrastusmahdollisuuksien puutteena, tai jopa puutteena perustarpeista kuten ruoasta ja lääkkeistä. Lapsena koettu köyhyys on yhteydessä moniin hyvinvoinnin mittareihin pitkälle aikuisuuteen (Ristikari ym., 2019). Vaikka Suomessa lapsiperheköyhyys on onneksi kansainvälisesti edelleen varsin matalalla tasolla, huoli lapsiperheköyhyydestä on aiheellista myös 2020-luvun Suomessa.

Vastausten perusteella suomalaiset kantavat huolta vähävaraisten lapsiperheiden lisäksi myös hyvin toimeentulevien lapsiperheiden hyvinvoinnista. Sekä lapsille että heidän vanhemmilleen toivotaan paremmin toimivia ja enemmän palveluita: kun varhaiskasvatus ja koulut toimivat, lapsilla on niissä hyvä ja turvallinen olo, ja henkilökunta viihtyy. Sosiaali- ja terveyspalveluiden pitäisi keskittyä ennaltaehkäisemään

perheiden pahoinvointia sekä sairauksia ja tarjoamaan tukea ilman pitkiä odotusaikoja. Teemat ovat samoja kuin luvussa 3, jossa esiteltiin vastaajien toivomuksia verovarojen kohteista. Koulut olivat suosituin yksittäinen kohde, johon verovaroja toivottiin. Valmiin vaihtoehdon perusteella ei kuitenkaan ole selvää, mihin juuri kouluissa verovaroja pitäisi kohdistaa. Avovastausten perusteella kouluihin toivotaan erityisesti muun muassa pienempiä ryhmäkokoja, enemmän opettajia, erityisluokkia, parempia tiloja, selkeämpää vastuunjakoa koulun ja vanhempien välillä sekä maanlaajuisen kouluverkoston ylläpitoa.

Perhepolitiikan ja lapsiperheiden merkityksestä näyttää vallitsevan varsin yhtenäinen näkemys väestössä. Perhepoliittisten toimien kannatus näyttäisi lisäksi hieman kasvaneen 2010-luvulla. Tärkeimmiksi perhepolitiikan toimiksi suomalaiset arvioivat perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyviä tekijöitä: joustavaa työaikaa pienten lasten vanhemmille sekä parempia osa-aikatyön mahdollisuuksia. Kolmanneksi tärkeimmäksi perhepoliittiseksi toimeksi arvioitiin lapsiperheiden asumisen tukeminen.

Oman osansa kritiikistä saivat myös perhevapaat, ja erityisesti niiden jakautuminen vanhempien kesken. Perhevapaaudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena oli edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa niin vanhempina kuin työelämässä. Äidit käyttävät tällä hetkellä lähes 90 prosenttia perhevapaista, ja vapaat vaikuttavat heidän työuriinsa enemmän kuin miesten (Sorsa & Rotkirch, 2020). Koska kiintiöt ovat tehokas keino edistää isien vanhempainvapaiden käyttöä (ks. esim. Ekberg ym. 2013), vanhemmille asetettiin uudistuksessa keskenään yhtä pitkät vapaajakso, joista kuitenkin voi luovuttaa osan toiselle vanhemmalle, vanhemman puolisolle tai muulle lapsen huoltajalle.

Suhtautumista perhevapaaudistuksen myötä voimaan tulleeseen malliin käsiteltiin luvussa 5. Noin joka kymmenes ajattelee, että vanhempainvapaiden tulisi jakautua täysin tasan. Avovastauksissa tasajaon perusteina näkyivät uudistuksen tasa-arvo-tavoitteet: se oli vastaajille tärkeää siksi, että se edistäisi miesten ja naisten tasa-arvoa työelämässä, ja vapaiden tasaisempi jakautuminen antaisi myös isille mahdollisuuden luoda syvemmän suhteen lapsiinsa.

Sen sijaan enemmistö suomalaisista ei kannata vanhempainvapaiden tasajakoa. Vastaajista 15 prosenttia haluaisi voida luovuttaa toiselle vanhemmalle vapaakiintiöstään suuremman osan ja neljännes miehistä ja kolmannes naisista haluaisi, että perheet saisivat kokonaan itse päättää, miten jakavat vapaansa (ks. luku 5.2). Avovastauksista näille ajatuksille löytyy perusteluita esimerkiksi siitä, että yrittäjien on vaikea jäädä pitkille vapaille, isä ei välttämättä halua jäädä hoitamaan lapsia tai puolisolien tulot voivat olla niin erilaiset, että käytännössä paremmin tienaan on mahdotonta jäädä pois töistä, jos perhe haluaa säilyttää lastensaantia edeltäneen elintasonsa. Syiksi olla lapsen kanssa kotona haluttua pitempään vastaajat kertoivat lisäksi, ettei kaikilla äideillä ole työpaikkaa mihin palata, työn ja perheen yhteensovittamisen haasteet tai yhteiskunnan ja työnantajien asenteet isien perhevapaisiin (ks. luku 6.4).

Tärkeä kommentti avovastauksissa on myös, että vain äiti voi imettää. Kaikki äidit eivät tietenkään eri syistä halua tai pysty imettämään. Imetys on kuitenkin sekä äidin

että lapsen terveydelle tärkeää, ja muun muassa rintamaidosta saatavien, taudeilta suojaavien vasta-aineiden vuoksi parempi vaihtoehto kuin äidinmaidon korvikkeet. Neuvolat suosittavatkin täysimetyksen jatkamista 4–6 kuukauden ikään asti, ja osittaista imetystä vähintään vuoden ikään asti. Tämä on linjassa myös maailman terveysjärjestön WHO:n suosituksen kanssa, jonka mukaan lasten pitäisi saada rintamaitoa yli kaksivuotiaiksi asti. Silti imetykseen liittyvien vaikeuksien ja asenteiden vuoksi Suomessa vain noin puolet neljän kuukauden ikäisistä lapsista on täysimetettyjä. (Tiitinen, 2022.)

Jos työpaikalla ei pysty pumppaamaan rintamaitoa, tai työntekijä ei pysty etätöihin ja imetystaukoihin, etenkin täysimetyksen ja äidin aikaisen töihin paluun yhdistäminen on haastavaa. Suomi ei ole ratifioinut Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimusta, joka oikeuttaisi äitien imetystauot työpäivän aikana (Sandell, 2005). On siis äidin työnantajasta kiinni, haluaako hän tarjota töihin palaavalle äidille imetys- tai pumppaamistauot. Tasa-arvon edistäminen työelämässä edellyttää, että imetystä tuetaan.

Isien työnantajilla on niin ikään osansa annettavanaan. Isien kannustaminen perhevapaille ei onnistune pelkän uudistuneen vanhempainvapaamallin turvin: tarvitaan tukea ja myönteistä suhtautumista. Niin isät kuin äiditkin näkevät työnantajan myönteisen suhtautumisen yhtenä tärkeimmistä keinoista kannustaa isiä perhevapaille. Parhaimmaksi keinoksi isillä valikoitui vanhempainrahan korotus 90 prosenttiin edeltävistä ansiotuloista. Siksi olisi olennaista, että miesvaltaisten alojen työmarkkinajärjestöt pidentäisivät palkallisen vapaan osuutta työehtosopimuksissaan.

Osansa ristiriidoista keskusteluun perhevapaista tuo se, että perhevapaista ja vanhempainvapaista puhutaan ristikkäin. Kun osalle (ansiosidonnaiset) reilun vuoden mittaiset vanhempainvapaat ovat riittävä lapsen kotihoidon muoto, kaipaavat toiset perheet lapselleen ja/tai vanhemmat omalle työhön paluulle pidempää aikaa: hoitovapaata kotihoidon tuella osana perhevapaiden kokonaisuutta. Keskustelu kietoutuu myös erilaisiin näkemyksiin sopivasta iästä lapselle aloittaa päivähoidossa ja toisaalta varhaiskasvatuksen resursseihin sekä haasteisiin työntekijöiden saatavuudessa ja henkilökunnan vaihtuvuudessa. Eri ikäisten tai muuten kehitykseltään eri vaiheissa olevien lasten vanhemmat kiinnittävät myös huomiota eri asioihin – onhan aivan eri asia vaikkapa nelikuisen kuin kaksivuotiaan lapsen äidin palata töihin. Uuden vanhempainvapaamallin myötä perhevapaat kokonaisuutena tulivat joustavammiksi, ja ansiosidonnaisina pidemmiksi. Koska vanhempainvapaita voi käyttää pidempään ja limittäin hoitovapaan kanssa, myös osa-aikaisesti, pitäisi tämän lisätä myös useampien isien mahdollisuuksia osallistua perhevapaisiin useammanlaisissa perheissä.

Lapsiperheet ovatkin keskenään hyvin erilaisia: tulotaso, tukiverkostot ja muut resurssit, asuinpaikka, perhemuoto, vanhempien ikä ja elämäntilanne sekä lukuisat muut tekijät vaikuttavat siihen, millaista perhepolitiikkaa he tarvitsevat. Kaikessa perhepolitiikassa tulisikin huomioida ”tyypillisten” lapsiperheiden lisäksi myös perheiden erilaiset tilanteet. Hyvinvoivat lapsiperheet ovat kaikkien toive ja etu.

Lähteet

- Attila, H., Pietiläinen, M., Keski-Petäjä, M., Hokka, P., & Nieminen, M. (2018) *Tasa-arvo-barometri 2017*. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja; Nro 8/2018). Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Ekberg, J., Eriksson, R., Friebel, G. (2013) Parental leave – A policy evaluation of the Swedish ”Daddy-Month” reform. *Journal of Public Economics* Volume 97, 131-143. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2012.09.001>.
- Hinkula, E. (2022) Eläkkeeltä päiväkotiin töihin palannut ei muista 45 vuoden ajalta näin pahaa henkilöstöpulaa – sijaisten vaihtuvuus näkyy myös lasten käytöksessä. *Yle Uutiset* 25.3.2022. <https://yle.fi/a/3-12374763>.
- JUKO (2022) Kunta-alan asiantuntijat ja esimiehet historiansa laajimman lakon kynnyksellä, lukuisat kuntapalvelut hiljenevät viikoksi eri puolilla Suomea – JUKO: ”Osaoptimointi vaarantaisi julkiset palvelut”. <https://www.juko.fi/ajankohtaista/kunta-alan-asiantuntijat-ja-esimiehet-historiansa-laajimman-lakon-kynnyksella-lukuisat-kuntapalvelut-hiljenevat-viikoksi-eri/>
- Kela (2023a) Isät käyttävät edelleen vain murto-osan vanhempainvapaista. *Uutinen*. <https://tietotarjotin.kela.fi/uutinen/623720/isat-kayttavat-edelleen-vain-murto-osan-vanhempainvapaista>.
- Kela (2023b) Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2022. Helsinki: Kela.
- Kinnunen, A., Saarikallio-Torp, M., Lammi-Taskula, J., Miettinen, A. & Närvi, J. (2023) Vanhempien arvomaailma heijastuu varhaiskasvatuksen aloitusikään. *Kela*. <https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/786227/vanhempien-arvomaailma-heijastuu-varhaiskasvatuksen-aloitusikaan?types=tutkimusblogi&order=latest>.
- Kontula, O. (2018) *2020-luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018*. Katsauksia E52/2018. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.
- Lahtinen, J. & Svartsjö, M. (2020) Kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät ja palveluseteli. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Lahtinen, J. (2022) Vauvarahaa, lahjakortteja ja tavaralahjoja – Näin kunnat muistavat vastasyntyneitä kuntalaisia. Suomen Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2022/vauvarahaa-lahjakortteja-ja-tavaralahjoja-nain-kunnat-muistavat-vastasyntyneita>.
- Lainiala, L. (2010) *Perhepolitiikan uudet tuulet – perheen paluu*. Perhebarometri. Katsauksia E39/2010. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.
- Lainiala, L. (2014) *Perhepolitiikka kriisin aikana*. Perhebarometri. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E, 48.

- Miettinen, A. & Rotkirch, A. (2017) *Kolme myyttiä perhevapaista*. Tankesmedjan Agenda.
- Ristikari, T., Merikukka, M., Savinetti, N.F. & Malloy, T.E. (2019) Path modeling of children's life outcomes: the 1987 Finnish Birth Cohort. *Journal of Public Health* (Berl.) 27, 761–769.
- Sandell, T. (2005) Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukset. Työministeriö.
- Sorsa, T. & Rotkirch, A. (2020) *Työ ja perhe ne yhteen sopii?* Perhebarometri 2019–2020. Katsauksia E43/2020. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2021) Toimeentulotuki 2021.
- Teräsaho, M. & Närvi, J. (toim.) (2019) *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon. Analyysejä tasa-arvobarometristä 2017*. Raportteja 6/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Tiitinen, A. (2022) Imetys. Lääkärikirja Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01020/imetys>
- Tilastokeskus (2022) Varhaiskasvatus. StatFin-tietokanta. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaka/statfin_vaka_pxt_13vb.px/.

Miten valtiolta on suomalaisten mielestä onnistunut perhepolitiikassa? Miten verovarja haluttaisiin kohdistaa perheiden hyväksi? Entä mitä lapsiperheet ajattelevat vuoden 2022 perhevapaaudistuksesta? Väestöliiton Perhebarometrien aiheena on joka neljäs vuosi suomalaisten perhepoliittiset toiveet.

Perhebarometrissa *Kaikki tykkää perheistä* tarkastellaan elokuussa 2022 kerättyä edustavaa kyselyä, joka käsittelee suomalaisten perhepoliittisia toiveita ja arvioita harjoitetusta perhepolitiikasta. Kuten barometrin nimi kertoo, valtaosan mielestä lapsiperheet ovat tärkeitä ja heitä tulee tukea. Mutta millaiset keinot suomalaisten mielestä parhaiten edistävät lapsiperheiden hyvinvointia? Onko mielipiteissä eroja lapsiperheissä elävien ja muiden välillä, tai sukupuolen, koulutustaustan tai puoluekannatuksen mukaan? Entä oliko perhepolitiikka ennen, 2010-luvulla tehtyjen kyselyiden perusteella, parempaa?

Perhevapaaudistus näyttäisi täyttäneen toiveita, joita perhevapaille on jo pitkään esitetty. Perhevapailta kaivataan kuitenkin uudistuksia ja näkemykset myös vaihtelevat. Suomalaiset arvostavat erityisesti kouluja, päivähoitopalveluja ja lasten terveydenhuoltoa, lisäksi työn ja perheen yhteensovittaminen nähdään tärkeänä osana perhepolitiikkaa. Suuri osa suomalaisista kaipaakin valtiovallalta enemmän tukea perhepolitiikassa.

